TOTALFÖRSVARETS
FORSKNINGSINSTITUT

FOI-R--0107--SE
Maj 2001
ISSN 1650-1942
Vetenskaplig rapport

Anna Sundberg

Frankrike, Storbritannien och EU:s militära krishantering

En jämförelse av budskapet i franska och brittiska officiella anföranden under 1999-2000

Försvarsanalys
172 90 Stockholm

TOTALFÖRSVARETS FORSKNINGSINSTITUT
Försvarsanalys
172 90 Stockholm

FOI-R--0107--SE
Maj 2001
ISSN 1650-1942
Vetenskaplig rapport

Anna Sundberg

Frankrike, Storbritannien och EU:s militära krishantering

En jämförelse av budskapet i franska och brittiska officiella anföranden under 1999-2000

Utgivare	Rapportnummer, ISRN	Klassificering
Totalförsvarets Forskningsinstitut – FOI Försvarsanalys 172 90 Stockholm	FOI-R--0107--SE	Vetenskaplig rapport
	Forskningsområde 1. Försvars- och säkerhetspolitik	
	Månad, år Maj 2001	**Projektnummer** A1103
	Verksamhetsgren 1. Forskning för regeringens behov	
	Delområde 11 Försvarsforskning för regeringens behov	
Författare/redaktör Anna Sundberg	**Projektledare** Pär Eriksson	
	Godkänd av Jan Foghelin	
	Tekniskt och/eller vetenskapligt ansvarig Pär Eriksson	

Rapportens titel

Frankrike, Storbritannien och EU:s militära krishantering
En jämförelse av budskapet i franska och brittiska officiella anföranden under 1999-2000

Sammanfattning (högst 200 ord)

Syftet med denna rapport har varit att utifrån officiella uttalanden jämföra Frankrikes och Storbritanniens tolkning av och syn på EU:s försvars- och säkerhetspolitiska samarbete samt att söka påvisa och förklara skillnader och likheter mellan deras ställningstaganden. Avsikten har vidare varit att med denna sammanställning som grund resonera kring potentiella stötestenar för det europeiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetets fortsatta utveckling mot målet om en effektiv militär krishanteringskapacitet.

Eftersom det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet inte är en isolerad företeelse inom EU har det varit nödvändigt att också inbegripa en vidare analys av ländernas respektive syn på sin relation till EU och på den europeiska integrationsprocessens utveckling i allmänhet.

Nyckelord

EU, Frankrike, Storbritannien, Militär krishantering, ESDP

Övriga bibliografiska uppgifter	**Språk** Svenska
ISSN 1650-1942	**Antal sidor:** 101 s.
Distribution enligt missiv	**Pris: Enligt prislista** **Sekretess**

Issuing organization	Report number, ISRN	Report type
FOI – Swedish Defence Research Agency Defence Analysis SE-172 90 Stockholm	FOI-R--0107--SE	Scientific report
	Research area code 1. Defence and Security Policy	
	Month year May 2001	**Project no.** A1103
	Customers code 1. Research for the Government	
	Sub area code 11 Defence Research for the Government	
Author/s (editor/s) Anna Sundberg	**Project manager** Pär Eriksson	
	Approved by Jan Foghelin	
	Scientifically and technically responsible Pär Eriksson	

Report title (In translation)

France, Great Britain and EU's Military Crisis-management
A comparison of French and British official announcements during 1999-2000

Abstract (not more than 200 words)

This report compares French and British views of EU's security- and defence policy co-operation as they have been presented in official statements made during the period 1999-2000. This leads to a discussion on potential obstacles to the development of the European co-operation in the field of security- and defence policy.

Since the security- and defence policy co-operation is not an isolated area within the Union it has been necessary also to include a broader analysis of how France and Great Britain describe their respective relationship to the EU and the European integration process in general.

Keywords

EU, France, Great Britain, Military Crisis-Management, ESDP

Further bibliographic information	Language Swedish
ISSN 1650-1942	**Pages** 101 p.
	Price acc. to pricelist **Security classification**

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING **7**

1. INLEDNING **9**

1.1 FOKUS OCH METOD 11
1.2 AVGRÄNSNINGAR 13
1.3 BEGREPP OCH DEFINITIONER 15
1.4 LÄSANVISNINGAR 16

KAPITEL 2. BAKGRUND **19**

2.1 EN HISTORISK ÖVERSIKT AV FÖRSVARS- OCH SÄKERHETSPOLITISKT SAMARBETE I EU 19
2.2 FRANKRIKE OCH EU 22
2.3 STORBRITANNIEN OCH EU 23
2.4 POLICYFÖRÄNDRINGAR OCH FÖRKLARINGAR 24

KAPITEL 3. MELLAN KÖLN OCH FEIRA **27**

3.1 DEN INTERNATIONELLA KONTEXTEN 27
3.2 EU MELLAN KÖLN OCH FEIRA 28
3.3 NATIONELL KONTEXT 29
3.3.1. Inrikespolitisk situation *29*
3.3.2. Försvarsreformer *31*

KAPITEL 4. NATIONALSTATEN OCH EU **33**

4.1 EU SOM ARENA OCH INSTRUMENT 33
4.2 DEN EUROPEISKA INTEGRATIONENS DRIVKRAFTER 38
4.3 SAMARBETETS FORMER, UTVECKLING OCH MÅL 42

KAPITEL 5. EN EUROPEISK KRISHANTERINGSFÖRMÅGA **49**

5.1 DRIVKRAFTER OCH FÖRKLARINGAR 49
5.2 SYFTE OCH MOTIV 53
5.3 FORMERNA FÖR DET FÖRSVARS- OCH SÄKERHETSPOLITISKA SAMARBETET 57
5.4 UTVECKLINGENS MÅL OCH ROLLFÖRDELNINGEN MELLAN EU-NATO 59

KAPITEL 6. SAMMANFATTANDE OCH AVSLUTANDE DISKUSSION **67**

6.1. ALLMÄNNA REFLEKTIONER 67
6.2 EU-SAMARBETETS SYFTE OCH MOTIV 69
6.3 DRIVKRAFTER OCH ROLLFÖRDELNING 71
6.4 SAMARBETSFORMER OCH FRAMTIDSVISIONER 74
6.5 MÖJLIGHETER, POTENTIELLA OCH REELLA HINDER? 80

KÄLLFÖRTECKNING **87**

I. SKRIFTLIGA KÄLLOR 87
II. MUNTLIGA KÄLLOR: 101

Sammanfattning

Syftet med denna rapport har varit att utifrån officiella uttalanden jämföra Frankrikes och Storbritanniens tolkning av och syn på EU:s försvars- och säkerhetspolitiska samarbete samt att söka påvisa och förklara skillnader och likheter mellan deras ställningstaganden. Avsikten har vidare varit att med denna sammanställning som grund resonera kring potentiella stötestenar för det europeiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetets fortsatta utveckling mot målet om en effektiv militär krishanteringskapacitet. Eftersom det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet inte är en isolerad företeelse inom EU har det varit nödvändigt att också inbegripa en vidare analys av ländernas respektive syn på sin relation till EU och på den europeiska integrationsprocessens utveckling i allmänhet.

Rapporten består av tre delar. Den första delen innehåller en problematisering och bakgrundsbeskrivning. Här ges en tillbakablick av utvecklingen av det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i EU från femtiotalet fram till EU-toppmötet i Köln sommaren 1999. I tre separata avsnitt behandlas också de båda länderna och deras förhållande till den europeiska integrationen under denna tid, med särskilt fokus på det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet. Efter denna historiska tillbakablick ägnas det efterföljande kapitlet åt en genomgång av den samtida kontexten, under perioden från toppmötet i Köln till toppmötet i Feira, dvs. från juni 1999 till juni 2000. Tre nivåer presenteras - den internationella kontexten, den EU-gemensamma och den nationella.

Därefter följer en kvalitativ innehållsanalys. Denna sammanställning utgår från primärkällor i form av officiella franska och brittiska ställningstaganden som kommit till uttryck i anföranden, intervjuer, deklarationer och andra initiativ, såväl från rena EU-sammanhang som i nationella sammanhang och vid bilaterala kontakter. I enlighet med rapportens syfte ligger fokus på Frankrikes och Storbritanniens relation till EU.

I rapportens avslutande kapitel görs en översikt av de skillnader och likheter som jämförelsen påvisat. Kapitlet rymmer också en mer spekulerande och framåtblickande diskussion. Avsikten är att utifrån föregående avsnitt resonera kring utvecklingen av det försvars- och säkerhetspolitiska projektet på kortare och längre sikt.

Sammanställningen visar att ett närmande *har skett* mellan Frankrike och Storbritannien. Dessa två länder, vilka traditionellt representerat olika idéer om europeisk säkerhetspolitik, är överens om att den militära europeiska krishanteringsförmågan måste effektiviseras. De uttrycker enigt att samarbetet även fortsatt ska vara mellanstatligt och att syftet inte är att försvara EU:s medlemmar mot yttre angrepp. Det kollektiva försvaret ska kvarstå inom NATO.

Samstämmigheten mellan länderna är dock på intet sätt total. Skillnaderna är samtidigt inte oväntade utan finns inom vad som för relationen mellan Frankrike och Storbritannien är att betrakta som traditionella tvisteområden.

Den fråga som väcker störst splittring är relationerna till NATO. Trots ett på ytan i många avseenden gemensamt budskap, avspeglat i såväl enskilda anföranden som gemensamma dokument, finns här betydande åsiktsskillnader.

En annan aspekt där skillnaderna redan idag är märkbara är synen på hur EU:s krishantering ska se ut på längre sikt. De nuvarande EU-skrivningarna lämnar ännu stort tolkningsutrymme vad gäller styrkans syfte, gränsdragningar och utveckling. Varken Frankrike eller Storbritannien har ännu givit några entydiga svar i detta avseende men redan nu kan skillnader konstateras när det t.ex. gäller synen på europeisk integration och behovet av differentiering. Dessa skillnader kan förväntas bli än mer tydliga i takt med att krishanteringsprojektet konkretiseras och detaljerna ska beslutas. Den riktigt stora testen för Frankrike och Storbritannien, liksom övriga av EU:s medlemmar, kommer att vara den dag de står inför en reell krissituation och krav hörs på ett ingripande. Då blir det svårare att gömma sig bakom vaga skrivningar och utslätade kompromisser.

Samtidigt är det viktigt att notera att flera av skillnaderna varit framträdande också under de gångna åren, dvs. under den period då processen utvecklats och tagit stora kliv framåt. De betyder således inte, och behöver inte heller betyda så framöver, att processen inte kan nå de uppsatta målen. Vägen till fortsatt utveckling går genom uppvisad kompromissvilja, små steg i form av delmål och successiva förhandlingar.

1. Inledning

Integrationsprocessen inom den Europeiska unionen (EU[1]) har pågått sedan femtiotalet. Antalet medlemmar har ökat och samarbetet har både fördjupats och breddats för att idag röra i stort sett alla samhällssektorer. Ett tydligt undantag har dock länge varit försvars- och säkerhetspolitik. Där har det till skillnad från övriga områden varit svårt att få till stånd någon institutionaliserad samverkan inom EU. Trots att frågan diskuterats sedan femtiotalet har de förslag som lagts fram antingen marginaliserats eller aldrig genomförts. Det enskilda västeuropeiska initiativ som utvecklats längst, den Västeuropeiska unionen (VEU), har mestadels fört en slumrande tillvaro och istället för ett renodlat europeiskt samarbete har den militärpolitiska alliansen NATO och USA sedan andra världskriget kommit att spela en huvudroll i Europa.

Sedan senare delen av nittiotalet har emellertid tydliga förändringar skett och integrationen tycks nu vara på väg att fördjupas även inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. I syfte att förbättra den europeiska krishanteringsförmågan har EU-länderna enats om att senast år 2003 ha en gemensam pool om ca 60 000 man tillgängliga för att inom 60 dagar kunna genomföra s.k. Petersbergsoperationer under minst ett år. Dessa framsteg brukar ofta, om inte helt så åtminstone delvis, tillskrivas ett närmande mellan två av EU:s stormakter, Frankrike och Storbritannien. Från att länge ha stått långt ifrån varandra uppvisar dessa länder sedan ett par år tillbaka en till synes ny politisk vilja att samarbeta vilket inom EU:s ram banat väg för flera gemensamma initiativ och deklarationer kring en förbättrad civil och militär europeisk krishanteringsförmåga.

Krishanteringsmekanismen som helhet befinner sig än så länge i ett uppbyggnadsskede och mycket arbete återstår innan EU kan ta på sig några större militära insatser. Scenarier, kapacitet och resurser samt teknikaliteter kring relationen till bl.a. NATO har diskuterats i ett försök att precisera och ge kropp åt de gemensamma besluten. Utvecklingen under de kommande åren kommer att på flera sätt vara avgörande för hur projektet ska lyckas. Det är nu som medlemsstaterna ska bevisa för omvärlden och de egna medborgarna att de menar allvar och att de är beredda att bidra till att förverkliga projektet.

Vad som kan anses tala för att EU verkligen ska lyckas med sin föresats att kunna besluta om och genomföra hela bredden av krishanteringsuppgifter är att de berörda länderna har mycket lång erfarenhet av samarbete även utanför EU. Huvuddelen av dem är medlemmar i NATO, de övriga ingår i Partnerskap för fred (PFF), där de har utvecklat rutiner och vana att samarbeta kring försvars- och säkerhetspolitiska

[1] Det bör noteras att det för enkelhetens skull i den löpande texten genomgående hänvisas till EU, ingen åtskillnad görs mellan de skilda samarbetsformerna och medlemskonstellationerna över åren (EKSG, EG etc.).

frågor. Flera av länderna har också praktiska erfarenheter från operationer där de deltagit sida vid sida. Mycket politisk prestige har nu investerats av de berörda medlemsstaterna och siktet är högt ställt. Detta är ett nog så viktigt incitament för att projektet ska bli framgångsrikt men det innebär inga garantier.

Redan vid en hastig anblick kan det konstateras att de EU-dokument som beskriver EU:s militära krishantering innehåller mycket allmänna skrivningar och att preciseringarna än så länge är få. Texterna lämnar därmed stort tolkningsutrymme vad gäller syfte, gränsdragningar och utveckling på längre sikt. Vad menas egentligen med Petersbergsuppgifter? Hur ska detta VEU-koncept som utformats i en annan kontext tillämpas av EU? Hur ska gränsdragningen mellan krishantering och kollektivt försvar se ut? Hur förhåller sig samarbetet på det försvarspolitiska området till den europeiska integrationen i övrigt? Är detta ett första steg mot ett gemensamt försvar och en federation?

Givet olika nationella intressen och skilda utgångspunkter är det inte på något sätt självklart att de respektive medlemmarna delar samma vision om målet för det europeiska samarbetet, eller att de menar och vill samma sak på längre sikt när de talar om att förbättra den europeiska krishanteringsförmågan.

Forskning visar att samarbetet inom EU visserligen fördjupats inom område efter område men att europeiseringen är långt ifrån fullständig. Särskiljande faktorer såsom t.ex. inrikespolitisk hänsyn, historiska erfarenheter och geostrategisk position utgör ännu grunden för varje medlemsstats ståndpunkter och prioriteringar.[2] Detta är särskilt tydligt på försvarsområdet där EU-länderna utgör en heterogen grupp med i grunden olika förutsättningar när det gäller förmåga och vilja att bidra till en europeisk militär förmåga. Detta till följd av deras grundsyn i ett antal frågor som rör såväl europeisk integration som försvars- och säkerhetspolitik. Det gäller t.ex. allianstillhörighet, hotupplevelse, värnpliktsförsvar och erfarenhet från fredsframtvingande operationer.[3] Möjligheterna till ett nära utrikespolitiskt samarbete och i synnerhet försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete brukar åtminstone ur ett realpolitiskt perspektiv anses begränsas ytterligare av ländernas respektive strävan efter bibehållen suveränitet och nationell överlevnad.[4]

Samtidigt är det inre klimatet mellan EU:s samtliga medlemmar och graden av samstämmighet viktigt för att EU ska kunna leva upp till de åtaganden man tillsammans har gjort på det försvars- och säkerhetspolitiska området, såväl vad gäller en fortsatt utveckling av den samlade förmågan som när det gäller att fatta beslut om och genomföra insatser. Detta gäller inte minst de militära stormakterna

---

[2] Se t.ex. **Tanner, F.** (1998) eller **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 88-89 och 98

[3] **Heisbourg, F.** (2000:1) och **Bergstrand, B-G.** (2000). Se också t.ex. **Heisbourg, F.** (2000:3) s. 5-15 eller **Utrikesdepartementet/ Åström, S.** *"Större EU – säkrare Europa"* s. 47-48

[4] **Aggestam, L.** (1999) s. 2, **Gnesotto, N.** (1996) s. 21-23 och **Mearsheimer, J.J.** (1994/1995) s. 5-49 samt **Wallace W.** (1999) s. 203, 208 och **Sjursen, H.** (1999) s. 1

Storbritannien och Frankrike. Deras militära resurser och politiska tyngd är en nödvändig förutsättning, utan dem blir projektet tandlöst.

EU:s beslutsprocess är vidare fylld av kompromisser och kohandel där den minsta gemensamma nämnaren utgör grund för beslut. I vissa fall kan detta vara en fördel då besluten blir väl förankrade men det kan också leda till onödig otydlighet och utslätade beslut utan innehåll. Om länderna inte delar samma vision för EU:s utveckling finns risken för en tom pappersprodukt eller att processen helt avstannar, kanske genom att ett land väljer att använda den vetorätt som gäller för beslut som rör t.ex. försvars- och säkerhetspolitik eller genom att medlemmarna fastnar i ändlösa diskussioner.[5]

Detta innebär sammantaget att det ännu inte är givet vart EU faktiskt är på väg och vad samarbetet kommer att innebära, både på kortare och längre sikt, i konkreta sakfrågor och vad gäller utvecklingen i stort.

1.1 Fokus och metod

Syftet med denna rapport är att genom officiella uttalanden jämföra Frankrikes och Storbritanniens tolkning av och syn på EU:s försvars- och säkerhetspolitiska samarbete samt att utifrån denna sammanställning söka påvisa och förklara skillnader och likheter mellan deras ställningstaganden. Avsikten är vidare att resonera kring potentiella stötestenar för det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetets fortsatta utveckling.

Fokus kommer huvudsakligen att ligga på utvecklingen av en militär krishanteringsförmåga som utgör en del i processen mot ett närmare europeiskt försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete. Eftersom detta samarbete inte är en isolerad företeelse inom EU har det känts nödvändigt att också inbegripa en vidare analys av ländernas respektive syn på sin relation till EU och på den europeiska integrationsprocessens utveckling i allmänhet. Inom ramen för detta övergripande fokus har ett antal frågeställningar valts som får utgöra ett grovt ramverk för analysen:

- Hur ser Frankrike och Storbritannien på sin relation till EU och sin egen roll i den europeiska integrationsprocessen?
- Hur vill de att EU ska utvecklas på längre sikt i förhållande till den egna staten?
- Vad är det europeiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet och vad är det inte enligt ländernas menande? Hur ser de två länderna på sin roll i den nuvarande utvecklingen och sin möjlighet att påverka den?

[5] **Heisbourg, F.** (2000:1) s. 93 och **Gambles, I.** (1991) s. 3

- Hur är utvecklingen kring det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet relaterat till integrationsprocessen som helhet? Är det kanske ett naturligt steg mot ett gemensamt försvar?
- Överensstämmer de båda ländernas visioner och beskrivningar med varandra? Kan redan nu potentiella stötestenar identifieras för utvecklingen mot att nå de uppsatta målen om en europeisk krishanteringsförmåga?

Dessa frågeställningar diskuteras närmare under avsnittet avgränsningar samt i kapitel 4 och 5 i anslutning till innehållsanalysen.

Efter en inledande bakgrundsbeskrivning och problematisering följer i kapitel 4 och 5 en kvalitativ innehållsanalys. Denna sammanställning utgår från primärkällor i form av officiella ställningstaganden som kommit till uttryck i främst anföranden men även i intervjuer, deklarationer och andra initiativ som t.ex. förslag till åtgärder eller nationella doktriner. Forum och publik har varierat från såväl rena EU-sammanhang till nationella sammanhang och bilaterala kontakter. Som exempel kan nämnas uttalanden på presskonferenser i samband med EU-toppmöten, anföranden inför parlamentet och deklarationer från bilaterala toppmöten med EU-medlemmar eller länder utanför EU. Fokus har lagts på de mest framträdande beslutsfattarna och talesmännen på området ifråga, dvs. stats- och regeringschefer samt utrikes-, Europa- och försvarsministrar i de respektive länderna eftersom de förväntas företräda landets officiella hållning.

Den bakomliggande utgångspunkten för valet av material och metod är att talarna genom sina uttalanden aktivt och medvetet signalerar sina ställningstaganden, politiska idéer och tolkningar. Genom att under en längre tidsperiod löpande analysera uttalanden av samma grupp politiker kan man finna ett mönster som visar deras prioriteringar och uppfattningar i en specifik fråga.

Urvalet för analysen och materialet har mot denna bakgrund dels varit tidsmässig, dels innehållsmässig. För att om möjligt lättare kunna upptäcka återkommande prioriteringar har materialet hämtats från en så lång tidsperiod som ansetts möjligt inom ramen för FOI-projektets nuvarande uppdrag från Försvarsdepartementet. Detta motsvarar perioden från juni 1999 till juni 2000, en period som också visat sig vara intressant att belysa eftersom samarbetet kring EU:s militära krishantering då kommit att utvecklas mycket. Efter en första gallring av allt tillgängligt material, från den aktuella tidsperioden och med de aktuella talarna, har de texter som specifikt avhandlar EU-samarbetet i allmänhet och det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i synnerhet studerats utifrån de angivna frågeställningarna.

Det finns samtidigt en viss risk med att enbart grunda sin empiriska analys på officiella anföranden såsom nu blivit fallet. Talen kan vara ett instrument för politikerna att föra ut sin verkliga linje och vision men det kanske också röra sig

om läpparnas bekännelse utan förankring i realiteten. För att om möjligt upptäcka sådana diskrepanser har även ländernas agerande och åtgärder i praktiken beaktats, vilket framgår av den avslutande diskussionen. Förekomsten av denna typ av skillnader i budskapet bör samtidigt minimeras av att material hämtats från en längre tidsperiod. Det är svårt att se hur och varför talarna under en längre, men även kortare, tid skulle avstå från att föra ut sin egen linje.

Det officiella materialet som har legat till grund för innehållsanalysen har studerats på respektive originalspråk. Det har hämtats från officiella myndigheters och ministeriers hemsidor i de två länderna. Lättöverskådliga översikter av samtliga officiella framträdanden som talarna gjort finns där att tillgå i kronologisk ordning. Internetadresserna till de berörda myndigheterna och ministerierna finns angivna i källförteckningen, i många fall finns även dokumentadresserna angivna. Utskrifter av allt material som hämtats från Internet finns att tillgå hos författaren på FOI.

Rapporten avslutas efter denna sammanställning av officiella anföranden med en mer framåtblickande del. Avsikten är där att utifrån föregående avsnitt resonera kring utvecklingen på kortare och längre sikt. Några entydiga svar om var utvecklingen är på väg är dock inte att förvänta av en genomgång av detta slag. Förhoppningen är istället att denna rapport genom sitt fokus kan öka kunskapen om hur olika länder väljer att beskriva och förhålla sig till utvecklingen samt i någon mån grunden för olika länders ställningstaganden. Detta kan bidra till att tidigt identifiera käpphästar och stötestenar i processen, både i enskilda sakfrågor och för EU:s utveckling i stort, såväl på kort sikt som på längre sikt. Detta är inte minst viktigt på grund av den snabba utvecklingen inom EU, där nya initiativ presenteras med kort tid för handläggning och förberedelser innan beslut.

Vid sidan om de primärkällor som använts har också statsvetenskaplig litteratur och artiklar om internationellt samarbete i allmänhet och på det försvarspolitiska området i synnerhet använts samt likvärdigt material om relationerna mellan länderna ifråga och om ländernas roll i EU. Vidare har ett antal rapporter och artiklar som diskuterar integrationsprocesser ur ett teoretiskt perspektiv konsulterats. För att följa den aktuella utvecklingen har vid sidan om forskningsmaterial också nyhetsrapporteringen bevakats i de båda länderna men också i Sverige och USA. Slutligen har det såsom det framgår av källförteckningen genomförts intervjuer med forskare i Storbritannien.

1.2 Avgränsningar

Att studien har ett statscentrerat perspektiv där Frankrike och Storbritannien personifieras och närmast beskrivs som enhetliga aktörer innebär en uppenbar förenkling och generalisering av verkligheten. I realiteten är situationen givetvis mer nyanserad än så och den nationella uppslutningen bakom den förda politiken varierar. Detta förenklade tillvägagångssätt, där aktörerna benämns "Stor-

britannien" och "Frankrike", faller sig dock naturligt för en studie som har som sitt huvudsakliga fokus på det mellanstatliga samarbetet i EU:s andra pelare, där de överstatliga institutionerna endast har en begränsad roll och den beslutande makten finns hos medlemsstaternas statsledning. Detta ligger också väl i linje med utgångspunkten att studera landets officiella politik för vilken Labourregeringen i Storbritannien och samlingsregeringen samt presidenten i Frankrike är talesmän och representanter. Oppositionen i de båda länderna beaktas inte.

Frankrike och Storbritannien är givetvis på intet sätt ensamma om att vara av betydelse för utvecklingen inom EU eller av intresse för en rapport av detta slag. Även andra länder vore intressanta att studera, såsom t.ex. Tyskland, Finland och USA. Skälen till att fokus ligger på just dessa två länder är flera.

Frankrike och Storbritannien har bedömts vara särskilt intressanta att belysa då de båda är europeiska stormakter, har permanenta platser i FN:s säkerhetsråd och ingår i både EU och NATO. De båda länderna kan i egenskap av initiativtagare till den senaste utvecklingen av ett europeiskt samarbete på det försvars- och säkerhetspolitiska området också förväntas vara av avgörande betydelse för den fortsatta utvecklingen inom EU.

Vad som vidare motiverar en studie av dessa länder är att skiljelinjerna dem emellan åtminstone tidigare ofta har varit tydliga. Frankrike å ena sidan och Storbritannien å andra sidan har representerat två motstridiga idéer om europeisk säkerhetspolitik – det europeiska Europa kontra det transatlantiska Europa. De båda ländernas syn på europeisk integration har också länge skiljt sig åt. Frankrike har som ett av EU:s ursprungliga medlemsstater varit mer positiv till ett europeiskt samarbete än Storbritannien som av övriga medlemmar ofta har beskyllts för att vara en bromskloss. Ett ytterligare skäl att studera länderna ifråga är på grund av diskussionerna om framväxten av och behovet av ett direktorat mellan dem, för ett formellt eller informellt ledarskap inom unionen.

Den tidsmässiga avgränsningen för studien är tredelad. Efter en kort bakgrundsbeskrivning i kapitel 2 av utvecklingen från femtiotalet till EU-toppmötet i Köln sommaren 1999, görs i kapitel 3 en återblick på processen från Köln till Feira, vilket ungefär motsvarar perioden från juni 1999 till juni 2000, vilket i sin tur motsvarar tre ordförandeländer – Tyskland, Finland och Portugal. De dokument som ligger till grund för själva innehållsanalysen hämtas från denna period. I övrigt kommer tidsavgränsningen inte att vara lika absolut. Det är i den avslutande diskussionen om slutsatserna t.ex. viktigt att beakta förklaringsfaktorer från andra år. Den avslutande delen av studien rymmer vidare ett mer framåtblickande avsnitt, och avser resonemang kring frågor som kan komma att stå på dagordningen efter att studien har redovisats.

Inom ramen för det övergripande syftet har såsom det framgår av syftesformuleringen ett antal frågeställningar identifierats. Avsikten är att dessa ska fungera som

ett ramverk för innehållsanalysen av det material som valts. Utan att för den skull vara heltäckande eller absoluta är förhoppningen att de ska underlätta jämförelsen av länderna och även göra processen mer tydlig för läsaren.

Det finns givetvis ett oräkneligt antal frågeställningar och möjliga fokus för en studie av detta slag. De olika frågor som diskuteras i denna rapport går delvis omlott och har valts på grund av sin respektive komplexitet och deras förväntade betydelse på en rad olika nivåer. De bedöms alla få återverkningar vad gäller den fortsatta utvecklingen av EU, av det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet, av EU:s relation till omvärlden och mellan de respektive medlemmarna. Dessutom är de återkommande inslag i diskussioner och analyser, i forskning såväl som i nationella sammanhang och inom ramen för EU. I ett historiskt perspektiv har de ofta varit en källa till interna stridigheter mellan EU:s medlemmar. Inte minst har skillnaderna mellan Frankrikes och Storbritanniens förhållningssätt i dessa frågor, såsom det kommer att framgå av kapitel 2, varit tydliga. Det utrikespolitiska samarbetet, och däribland det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet, har för övrigt ibland beskrivits som en värdemätare för hur hela EU fungerar på grund av att det är ett så känsligt område.[6]

Utgångspunkten var ursprungligen att skriva två versioner av rapporten. För det första en öppen version, byggd på öppna källor. För det andra en hemlig version för att genom hemligt material bekräfta eller motsäga slutsatserna från den öppna versionen. På grund av den rika mängden öppet material har det av tidsskäl inte varit möjligt att beakta hemligt material. Det kan i sammanhanget ändå vara intressant att nämna att innehållet i det hemliga material som författaren inom ramen för sitt övriga arbete ändå tagit del av visat sig överensstämma väl med det öppna material som studerats. Samma likheter och skillnader mellan länderna har kunnat konstateras.

Arbetet har genomförts inom ramen för FOI-projektet EUROKRIS på uppdrag av Försvarsdepartementet. På FOI pågår även andra projekt som arbetar med näraliggande frågekomplex. Som exempel kan nämnas det s.k. FIND-projektet som är inriktat på europeisk försvarsindustri och projektet Euroatlantisk säkerhet som följer och analyserar USA:s säkerhetspolitik generellt men särskilt gentemot Europa.

1.3 Begrepp och definitioner

I likhet med många andra delar av den internationella politiken är förekomsten av förkortningar frekvent och begreppsförvirringen ibland till synes stor då samma begrepp används i olika betydelse. För att klargöra vad som i denna studie avses med olika begrepp ges här en översikt av några av de vanligast förekommande.

[6] **Parmentier, G.** (1997) s. 25-26

GUSP – den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, EU:s andra pelare, infördes 1993. I artikel 17 i Amsterdamfördraget från 1997 beskrivs samarbetet på följande sätt: *"Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken skall omfatta alla frågor som gäller unionens säkerhet, inklusive den gradvisa utformningen i enlighet med andra stycket av en gemensam försvarspolitik som skulle kunna leda till ett gemensamt försvar..."*. Vid sidan om den andra pelaren omfattar EU:s pelarkonstruktion ytterligare två pelare. I den första pelaren ingår det ursprungliga EG-samarbetet, t.ex. den inre marknaden, miljöpolitiken och jordbrukspolitiken men också den ekonomiska och monetära unionen, EMU. Den tredje pelaren består av det rättsliga och polisiära samarbetet.

ESDP – förkortning för the European Security and Defence Policy, den gemensamma försvars- och säkerhetspolitiken, som utgör en del av GUSP–samarbetet i den andra pelaren. ESDP är inte att förväxla med ESDI, the European Security and Defence Identity. Även om den faktiska innebörden av ESDI varierat över tid och sammanhang åsyftar det numera huvudsakligen utvecklingen av en europeisk pelare i NATO.[7]

Petersbergsinsatser – Vid militäralliansen VEU:s ministermöte i Petersberg 1992 antog VEU:s medlemmar en deklaration om VEU:s framtida utveckling. I deklarationen fastslogs att VEU skulle ägna sig åt humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevarande uppdrag och internationell krishantering även i form av fredsskapande åtgärder, vad som har kommit att kallas Petersbergsinsatser. 1997 enades EU:s medlemsstater om att även EU skulle kunna ta sig an denna typ av uppgifter, en föresats som ledde till att Petersbergsinsatserna skrevs in i Amsterdamfördraget.[8]

1.4 Läsanvisningar

Kapitel 1 innehåller på sedvanligt sätt en introduktion till studien som helhet med bl.a. bakgrundsbeskrivning, syftesformulering, metoddiskussion och materialgenomgång.

De två efterföljande kapitlen är att betrakta som en utveckling av det inledande kapitlet och en insatt läsare kan med fördel gå direkt vidare till kapitel 4. I *kapitel 2* ges en tillbakablick av utvecklingen av det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i EU från femtiotalet fram till EU-toppmötet i Köln sommaren 1999. I tre separata avsnitt behandlas också de båda länderna och deras förhållande till den

[7] För en fördjupad begreppsdiskussion om ESDP resp. ESDI se t.ex. **Howorth, J.** (2000:2) s. 4-6, 22-30 Märk att ESDP i svenska texter ibland ersätts med förkortningen GESFP (dvs. gemensam europeisk säkerhets- och försvarspolitik).

[8] Amsterdamfördraget undertecknades den 2 oktober 1997 och trädde i kraft den 1 maj 1999 Se t.ex. **Sveriges riksdag, EU-upplysningen** *EU-svar nr 315* eller **Utrikesdepartementet** *"Amsterdamfördraget – EU:s regeringskonferens 1996-1997"*

europeiska integrationen under denna tid, med särskilt fokus på det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet.

Efter denna historiska tillbakablick ägnas det efterföljande *kapitel 3* åt en genomgång av den samtida kontexten, under perioden från toppmötet i Köln till toppmötet i Feira, dvs. från juni 1999 till juni 2000. Tre nivåer presenteras - den internationella kontexten, den EU-gemensamma och den nationella.

I *kapitel 4* diskuteras Frankrikes och Storbritanniens relation till EU och deras egen roll i och syn på den europeiska integrationsprocessen.

Även i *kapitel 5* behandlas ländernas syn på den europeiska integrationsprocessens utveckling och mål. Men fokus har nu helt flyttats till de delar som rör det försvars- och säkerhetspolitiska området.

I *kapitel 6* förs en avslutande diskussion där likheter och skillnader påvisas och förklaras samt konsekvenserna av dessa diskuteras.

Kapitel 2. Bakgrund

Såsom det redan har framgått är syftet med denna studie att förutom att påvisa skillnader och likheter mellan Frankrike och Storbritannien också att i möjligaste mån söka förklara deras ställningstaganden. Valet av möjliga förklaringsfaktorer kan synas oändligt och förutsätter alltid en subjektiv tolkning och avvägning av vad som ska beaktas och vad som ska lämnas därhän. Historiska erfarenheter och det internationella systemets karakteristika är exempel på tänkbara förklaringsnivåer i en studie som denna. I viss mån kommer de båda att beröras. En annan vanlig utgångspunkt, som också valts här och som kommer att presenteras i kapitel 3, är den parallella, samtida kontexten som utgör ett naturligt ramverk för analysen och sätter den i sitt sammanhang.

Syftet med detta kapitel är att sammanfatta utvecklingen på det försvars- och säkerhetspolitiska området i EU, från åren efter andra världskrigets slut fram till sommaren 1999. Detta sker genom att enskilda och gemensamma initiativ till samarbete belyses. De båda länderna presenteras var för sig i avsnitt där deras inställning till integration i allmänhet och försvarssamarbete i synnerhet behandlas.

Att söka återge utvecklingen efter andra världskriget på några få sidor kan tyckas vara väl ambitiöst. Det finns en uppenbar risk för schablonisering och förenklade resonemang. För att undvika att ramla i dessa fallgropar har en lång rad olika källor använts för att grunda avsnittet på en så bred analys som möjligt.

2.1 En historisk översikt av försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete i EU

Till skillnad från övriga europeiska samarbetsområden var den transatlantiska dimensionen dominerande på det försvars- och säkerhetspolitiska området under det kalla kriget. NATO, med dess dominerande medlem USA, har sedan alliansens bildande 1949 varit den centrala aktören.[9]

EU brukar ofta beskrivas som ett fredsprojekt i det att en av grundtankarna bakom konstruktionen var att förebygga konflikter i Europa och säkra freden mellan medlemsstaterna.[10] Ett nära ekonomiskt samarbete skulle gynna framväxten av gemensamma värderingar och ömsesidigt beroende som skulle stärka solidariteten och stabiliteten i medlemskretsen. Syftet var dock inte att skydda medlemmarna mot yttre hot. Inga krav eller förpliktelser om militärt stöd finns heller inskrivet i fördragen.

[9] **Rummel, R.; Schmidt, P.** (1992) s. 261-264 och **Heuser, B.** (1996) s. 94-95
[10] **Utrikesdepartementet/ Åström, S.** *"Större EU – säkrare Europa"* s. 7-12

Fredsprojektet EU måste idag anses ha varit framgångsrikt i det att det nu mellan medlemsländerna har vuxit fram en säkerhetsgemenskap som gör krig dem emellan osannolikt. Den europeiska integrationen har samtidigt varit mycket långsam och försiktig när det gäller traditionell försvars- och säkerhetspolitik. Initiativ har inte saknats utan flera förslag har presenterats för att öka samarbetet även på detta område, dock har intensiteten och livaktigheten varierat över tid.[11]

VEU, det enskilda västeuropeiska initiativ som kom att utvecklas längst, skapades 1948 av Belgien, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna och Storbritannien. Syftet var kollektivt självförsvar men också ekonomiskt och socialt samarbete. Redan två år senare, 1950, överfördes VEU:s försvarsplanering till NATO som bildats 1949. Säkerhetsgarantierna mellan VEU:s medlemmar skulle dock kvarstå som tidigare.[12]

1951 bildade Belgien, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna, Västtyskland och Italien den s.k. Kol- och stålgemenskapen (EKSG), det första steget mot dagens EU. 1957 ville dessa sex länder ytterligare fördjupa sitt ekonomiska samarbete genom att upprätta en gemensam marknad och bildade den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG). I det s.k. Romfördraget kom försvars- och säkerhetspolitik att spela en undanskymd roll även om en viktig drivkraft bakom samarbetet ännu var att skapa förutsättningar för fred i Europa.[13] Under femtio-, sextio- och sjuttiotalen presenterades flera förslag på ett närmare försvarssamarbete mellan länderna. Att förslagen kom att avvisas förklarades bl.a. av oro för att ett fördjupat europeiskt samarbete skulle störa relationerna till USA och NATO.[14]

1987 kom det s.k. Europeiska Politiska Samarbetet (EPS) att inlemmas i det nya fördraget, den Europeiska enhetsakten. Detta mellanstatliga samarbete inom utrikespolitiken hade inletts 1970 och intensifierats efterhand. Den uttalade avsikten var nu att utvidga samarbetet för att gå mot en gemensam säkerhetspolitik, åtminstone i de delar som rör ekonomi och politik.[15]

Genom Unionsfördraget (Maastrichtfördraget) från 1993 ersattes EPS med en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP). GUSP som utgör vad som brukar kallas för EU:s andra pelare är ett mellanstatligt samarbete som ska omfatta alla frågor som rör unionens säkerhet, även en gemensam försvarspolitik. Detta innebar en breddning av säkerhetsbegreppet som därefter även kom att omfatta militära aspekter. I och med Unionsfördraget blev också VEU att betrakta som en integrerad del av EU som vid behov kunde utarbeta och genomföra beslut med vad man i EU-

[11] **Gnesotto, N.** (1996) s. 19 och **Missiroli, A.** (1999) s. 21-22

[12] För en beskrivning av utvecklingen inom VEU se exempelvis **Sveriges riksdag, EU-upplysningen** *EU-svar nr 318* Märk att unionen först 1954 fick sitt nuvarande namn. Det ursprungliga namnet var the Western Union eller Västunionen (VU).

[13] **Utrikespolitiska institutet** (1999) s. 2-4 och **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 83-84

[14] För mer information om Pleven-planen, Fouchetplanerna och the Genscher Colombo initiative se t.ex. **Utrikespolitiska institutet** (1999) s. 2-4 och **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 83-84, **Missiroli, A.** (1999) s. 21-22

[15] **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 84-85 och **Missiroli, A.** (1999) s. 24-25

sammanhang kallar *"defence implications"*. EU fick därmed tillgång till militära medel vid sidan om de diplomatiska och ekonomiska medel som civilmakten EU dittills haft.[16]

Efter EU:s svårigheter att hantera kriget i forna Jugoslavien lade Finland och Sverige våren 1996 fram ett gemensamt förslag om att EU skulle förbättra sin krishanteringsförmåga. Som en direkt följd av det finsk-svenska initiativet kom de s.k. Petersbergsuppgifterna att 1997 skrivas in i det nya fördraget, Amsterdamfördraget.[17]

Amsterdamfördraget innebar vid sidan om införandet av Petersbergsuppgifterna en rad andra förändringar av GUSP. Förutom att nya strukturer inrättades ändrades också röstningsförfarandet i rådet. Kvalificerad majoritet kan gälla vid vissa beslut som inte har militära eller försvarsmässiga konsekvenser. En medlemsstat har dock alltid möjlighet att stoppa ett beslut genom att hänvisa till vad som kallas "viktiga och uttalade skäl som rör nationell politik". Samtidigt infördes s.k. "konstruktiv röstnedläggning" eller "konstruktivt avståndstagande". Detta ger under vissa betingelser en medlemsstat möjlighet att markera sitt misstycke genom att avstå från att rösta, men utan att för den skull hindra de övriga från att genomföra beslutet. I samband med detta har landet också möjlighet att avge en formell förklaring.[18]

I början av december 1998 ingick Frankrike och Tyskland respektive Frankrike och Storbritannien två separata men till stora delar likalydande överenskommelser som blir viktiga startskott för det fortsatta samarbetet på det försvars- och säkerhetspolitiska området inom ramen för EU. Den mer kända av dessa överenskommelser är den fransk-brittiska deklarationen från toppmötet i St Malo – "the Joint declaration on European defence".[19] Av deklarationen framgår att NATO ska kvarstå som grunden för det kollektiva försvaret men att EU behöver förbättra sin förmåga till effektiv och självständig krishantering: *"the capacity for autonomous action, backed up by credible military forces, the means to decide to use them, and a readiness to do so, in order to respond to international crises"*.[20] Vid det efterföljande EU-toppmötet i Wien i december 1998 mellan medlemmarnas stats- och regeringschefer kom St Malo deklarationen att antas av Europeiska rådet som också beslutade att fortsätta studera frågan.[21]

---

[16] **Sveriges riksdag, EU-upplysningen** *EU-svar nr 318* samt **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 86 och s. 90
[17] **Ojanen, H.** (2000) s. 7-8
[18] Se t.ex. **Sveriges riksdag, EU-upplysningen** *EU-svar nr 315* eller **Utrikesdepartementet** *"Amsterdamfördraget – EU:s regeringskonferens 1996-1997"*
[19] St Malo deklarationen finns i sin helhet bl.a. på www.weu.int/institute/chaillot/chai38ex.htm som bilaga till **Missiroli, A.** (2000) Se också **Institute for Security Studies Western European Union** (1998) och om Potsdam deklarationen se t.ex. **Schake, K., m.fl.** (1999) s. 24
[20] **Institute for Security Studies Western European Union** (1998) och **Missiroli, A.** (1999) s. 35-36 samt **Schake, K., m.fl.** (1999) s. 22-24 Deklarationen finns i sin helhet bl.a. på www.weu.int/institute/chaillot/chai38ex.htm som bilaga till **Missiroli, A.** (2000)
[21] **Europeiska rådet** *"Rapport från ordförandeskapet om förstärkning av..."*

2.2 Frankrike och EU

Frankrike är permanent medlem i FN:s säkerhetsråd och en viktig militärmakt i EU. Landet har lång erfarenhet av internationella interventioner, såväl unilaterala som multilaterala.

Suveränitet, oberoende och inflytande är återkommande teman i den franska politiken, både när det gäller det egna landet och i förhållandet mellan Europa och USA. Frankrike var visserligen en av NATO:s ursprungliga medlemmar men valde redan 1966 att lämna det militära samarbetet bl.a. med hänvisning till att man ansåg att alliansen blivit alltför anglosaxisk och den europeiska dimensionen för svag. Europa, inte USA, bör ha det yttersta ansvaret för kontinentens säkerhet. En av Frankrikes stridsfrågor har under åren t.ex. varit krav på europeiskt befäl över europeiska styrkor. Ökad maktbalans och jämvikt mellan Europa och supermakten i väst har varit målet.[22]

Med samma kraft har Frankrike förespråkat ett närmare europeiskt samarbete och man var t.ex. en av Kol- och stålgemenskapens grundare. EU har av både beslutsfattare och befolkning upplevts som ett önskvärt medel för att hantera den forna fienden Tyskland och för att nå jämvikt med USA. Samarbetet har betraktats som en förutsättning för fred i Europa. Den franska visionen av europeiskt samarbete, tidigt formulerad av president Charles de Gaulle, är ett nära mellanstatligt samarbete och starka mellanstatliga institutioner. Suveränitet och självbestämmande ska kombineras med nära samarbete. Frankrike har i processen velat ha en ledarroll och sett det som sitt ansvar att driva på för ökad integration.[23]

Trots att den militära suveräniteten, inte minst kontrollen över de egna kärnvapnen, varit viktig har Frankrike genom åren tagit många initiativ till försvarssamarbete inom ramen för EU och på bilateral grund. Frankrike har inom EU förespråkat en ökad militär integration och ett närmare utrikespolitiskt samarbete. Landet låg t.ex. på sextiotalet bakom de s.k. Fouchetplanerna med förslag om ett närmare politiskt samarbete, en enad utrikespolitik och en samordnad försvars- och säkerhetspolitik. Frankrike har länge också förespråkat en sammanslagning av VEU och EU.[24]

De bilaterala kontakterna har framför allt varit utvecklade med Tyskland. Länderna har tillsammans utarbetat gemensamma ståndpunkter och förslag som kommit att ligga till grund för beslut i EU. De två länderna har sedan sextiotalet också ett nära försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete som under åttiotalet utvidgats med ett

---

[22] **Heuser, B.** (1996) s. 23-26 och **Aggestam, L.** (2000) s. 57-58, 69-70, s. 80 samt **Parmentier, G.** (1997) s. 26-27

[23] **Sjöberg, H.** (1999) s. 50-60 och **House of Commons** *"Nato's new directions"* s. 47-49

[24] **The Tocqueville Connection** *"Calls for common European defense"* och **Rummel, R.; Schmidt, P.** (1992) s. 266 och **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 89-90

gemensamt råd och flera arbetsgrupper. Tillsammans skapade man 1987 en gemensam brigad till NATO:s och VEU:s förfogande. Relationerna till Storbritannien var däremot länge frostiga. Den franska misstänksamheten har varit stor mot Storbritanniens liering med USA och Frankrike motsatte sig under flera år Storbritanniens inträde i EU.[25]

Gaullismen och de franska strävandena efter internationellt inflytande är på många sätt tydliga även under nittiotalet. Efter kriget i Persiska viken och framför allt insatserna i Bosnien kan man dock enligt flera bedömare urskilja en ökad pragmatism hos Frankrike. Detta återspeglas i en ökad acceptans för överstatliga drag inom EU som helhet, men också ett tydligt närmande till NATO och till Storbritannien. Sedan 1995 deltar Frankrike åter i delar av NATO:s militära samarbete.[26] Tillsammans med Storbritannien har man tagit flera tongivande initiativ på det försvars- och säkerhetspolitiska området. Avstampen för detta samarbete togs vid det ovannämnda toppmötet i St Malo 1998. I St Malo undertecknades vid sidan om deklarationen om det europeiska försvaret också en avsiktsförklaring om utvidgat försvarssamarbete mellan Frankrike och Storbritannien.[27]

2.3 Storbritannien och EU

Storbritannien har i likhet med Frankrike ett förflutet som kolonialmakt och har än idag uttalade globala intressen, vilket bl.a. kommer till uttryck inom ramen för Samväldet (Commonwealth) och genom olika avtal med "Overseas Territories". Landet som är en av EU:s viktigaste militärmakter finns liksom Frankrike representerat i en rad olika internationella organisationer. Vid sidan om medlemskapet i EU är Storbritannien en av de fem permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd och ingår i G8.[28]

Till skillnad från i Frankrike har den europeiska identiteten länge varit svag i Storbritannien. Genom åren har landet istället valt att prioritera sin relation till USA. Dessa båda länder har en lång tradition av samarbete på t.ex. underrättelseområdet och Storbritannien har ofta framstått som och själv valt att framställa sig som USA:s särskilt utvalde partner i Europa. Att NATO är den självklara grunden för det kollektiva försvaret får ur brittiskt perspektiv heller aldrig ifrågasättas. Den transatlantiska länken får inte störas.[29]

---

[25] **Rummel, R.; Schmidt, P.** (1992) s. 265 och **Aggestam, L.** (2000) s. 70-71
[26] **House of Commons** *"Nato's new directions"* s. 47-49 och **Schake, K., m.fl.** (1999) s. 35
[27] **Oakes, M.** (2000) s.13 Den bilaterala överenskommelsen kallas Letter of Intent on Co-operation in Crisis Management and Operations, se bilaga I i Oakes rapport
[28] **Foreign and Commonwealth Office** *"Foreign policy and national interest"* anförande av Robin Cook den 28 januari 2000 och **RUSI Whitehall paper series** nr 50 s. 10 och **RUSI Journal** nr 3 juni 1999 s. 49-53
[29] **Heuser, B.** (1996) s. 19-22

Trots att Storbritannien varit medlem i EU sedan 1973 har man i allmänhet haft svårare att acceptera eftergifter som innebär inskränkningar av suveräniteten till EU än till NATO. Landet har bromsat förslag till ökad överstatlighet och varit motståndare till både politisk och militär integration inom EU. Man har valt att stå utanför såväl EMU som Schengensamarbetet. Storbritannien var under många år också helt emot en sammanslagning av VEU och EU.[30]

Sedan mitten av nittiotalet och efter insatserna i Bosnien har man åtminstone inom Labourpartiet dock successivt kunnat skönja en omsvängning i attityden till EU. Intresset för EU, för Europa, har ökat och EU framställs allt oftare i den politiska debatten som en möjlighet istället för ett hot. Under hösten 1998 blev omorienteringen inom Labourregeringen än tydligare.[31]

Premiärminister Tony Blair höll i oktober 1998 ett numera berömt anförande vid det informella EU-mötet i Pörtschach. Så sent som i maj 1997 ska han helt ha avvisat alla planer på ett europeiskt försvarssamarbete och jämfört ett fransk-tyskt förslag om att inlemma VEU i EU med *"an ill-judged transplant operation"*.[32] Men i Pörtschach förespråkade premiärministern själv en sammanslagning och efterlyste ett närmare försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete i Europa. Samma tankar framfördes vid den tiden också av den brittiske försvarsministern och kom till uttryck i en hemlig rapport från Foreign Ministry vars innehåll läckte ut till media. Detta blev inledningen på den snabba utvecklingen på området, eller vad som ibland har kallats *"the ten weeks that shook the world of European security"*.[33]

2.4 Policyförändringar och förklaringar

Länge sackade det europeiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet efter i den övriga integrationsprocessen. Detta är väl åtminstone inte ur ett realistiskt perspektiv heller oväntat eftersom försvars- och säkerhetspolitiken rör själva kärnan av suveräniteten. Varje medlemsstat präglas dessutom av sin historia, sin geografiska position och sina nationella intressen som i sin tur återspeglas i dess syn på integrationsprocessens utveckling och mål.[34]

Under slutet av nittiotalet tycks dock samarbetsviljan vara större och intresset ha ökat bland EU:s medlemmar för en försvars- och säkerhetspolitisk dimension inom EU. Frankrike har visserligen redan tidigt förespråkat ett närmare europeiskt samarbete inom detta område, vad som nu i någon mån förändrats är intresset för att delta i NATO och att mer aktivt driva på utvecklingen i EU på detta område.

---

[30] **Heuser, B.** (1996) s. 19-22 För en detaljerad översikt av relationen mellan Storbritannien och EU se t.ex. **Young, J.W.** (2000)
[31] **Aggestam, L.** (2000) s. 56
[32] **House of Commons,** the Hansard Debates den 10 juni 1999
[33] **Institute for Security Studies Western European Union** (1998) och **Missiroli, A.** (1999) s. 33
[34] **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 88-89

Enligt några källor kan Frankrikes delvis nya linje hänföras till praktiska erfarenheter under internationella operationer. Genom dem skulle man ha fått en ökad medvetenhet om Europas beroende av USA och behovet av samarbete. Påtryckningar från Tyskland ska också ha påverkat Frankrike. Andra hävdar att NATO:s omorientering med bl.a. det s.k. CJTF-konceptet öppnat för en europeisk pelare inom NATO, något som tilltalar Frankrike och underlättat ett partiellt återinträde.[35]

Den brittiske premiärministern Tony Blair anger själv Balkan-krisen och EU:s oförmåga att ingripa i tid som den avgörande förklaringen till sin regerings nya hållning. Den avgörande drivkraften skulle vara en genuin insikt om att effektiviteten och samarbetet måste förbättras. Andra bedömare pekar på det faktum att Storbritannien står utanför både EMU och Schengen, vilket skulle kunna inverka negativt på landets inflytande i unionen. Labourregeringens mer samarbetsvilliga och aktiva inställning skulle vara ett medel för att undvika marginalisering. En annan förklaring som brukar lyftas fram är en växande medvetenhet i Storbritannien om en amerikansk ominriktning. Dessa bedömare brukar hävda att USA, trots insatserna på Balkan, som helhet minskat sitt engagemang i Europa och att Storbritannien har förlorat sin särställning som USA:s särskilde partner.[36] Närmandet till EU kan då dels tolkas som ett sätt för Storbritannien att söka nya partners eller som ett medel för att visa USA att Europa engagerar sig i sin egen säkerhet, tar medansvar.

[35] **House of Commons** *"Nato's new directions"* s. 47-49 och **Aggestam, L.** (2000) s. 68-69 samt **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 90 Se också t.ex. **Gnesotto, N.** (1996) s. 20

[36] **The Tocqueville Connection** *"Something new in European defense?"* och **Aggestam, L.** (2000) s. 65-67, **Howorth, J.** (2000:1) s. 33 samt Intervju med forskare i London juni 2000

Kapitel 3. Mellan Köln och Feira

Avsikten är här att göra en tredelad översikt av den period som de anföranden som ska studeras i kommande kapitel har hämtats ifrån, sommaren 1999 till sommaren 2000, vilket ungefär motsvarar perioden från rådets toppmöte i Köln i juni 1999 till toppmötet i Feira i juni 2000. Kapitlet inleds med en överblick av den internationella, gemensamma kontexten därefter flyttas fokus till den gemensamma EU-kontexten. I det avslutande avsnittet behandlas den nationella kontexten.

3.1 Den internationella kontexten

De säkerhetspolitiska diskussionerna i Europa och USA domineras under den här perioden framför allt av Kosovo-krisen. Etnisk rensning, våld och stort lidande är åter verklighet i Europa och för första gången går NATO ut i vad som beskrivits som ett krig i Europa. Diskussionerna som präglas av insikten av amerikansk dominans i NATO är allmänt självkritiska och pekar på behovet av snabbare insatser och effektivare krishantering.[37]

Supermakten USA:s starka ställning och den transatlantiska länkens betydelse kom snarast att befästas under Kosovo-krisen. USA:s inställning till utvecklingen av en militär dimension i EU är därmed mycket viktig. Till övervägande del har USA varit positivt inställt till framväxten av EU:s krishanteringsförmåga och välkomnat den som ökad avlastning. Stödet har dock inte varit entydigt utan varierat över tid och beroende på sammanhang. Den oro som tidvis har uttryckts har främst handlat om risken för att EU-processen ska ta resurser från NATO:s pågående förändringsarbete inom Defence Capabilities Initiative (DCI) eller att USA:s ledarroll i NATO skulle komma att hotas.[38]

Dessa farhågor har framförts med varierande tydlighet vid olika tillfällen. Ett av de mest uppmärksammade var när den amerikanska kongressen i november 1999 antog en resolution av vilken det framgår krav på någon form av förköpsrätt för NATO, *"right to first refusal"*. Enligt resolutionen ska EU ha en självständig förmåga att fatta beslut och att agera, även militärt, *"where the Alliance as a whole is not engaged"*. Kongressen ville dock få det klarlagt att *"on matters of trans-Atlantic concern, the European Union should make clear that it would undertake an autonomous mission through the European Security and Defense Identity only after the North Atlantic Treaty Organization had declined to undertake that mission"*.[39] EU svarade med att mer eller mindre avvisa kraven på förköpsrätt, men

---

[37] För en grundlig analys av Kosovo-krisen se t.ex. **Ljung, B. m.fl.** (2000)
[38] Se t.ex. **Heisbourg, F.** (2000:2) s. 6-8 och **Howorth, J.** (2000:2) s. 63-70
[39] **US Senate** *"SRES 208, Expressing the sense of the Senate regarding United States policy towards the North Atlantic Treaty Organization and the European Union..."* av den 8 november 1999.

har valt att i de gemensamma skrivningarna anamma formuleringen om att EU ska agera när NATO *"as a whole is not engaged"*.

Även övriga NATO-medlemmar som inte ingår i EU har framfört krav på insyn i och inflytande över utvecklingen av en krishanteringsstyrka i EU. Framför allt Turkiet har uttryckt oro över att hamna utanför ett viktigt säkerhetspolitiskt forum.[40]

3.2 EU mellan Köln och Feira

Under den studerade perioden var bl.a. den förestående utvidgningen och regeringskonferensen vanligt förekommande ämnen i diskussionerna i EU. Utvecklingen av en militär dimension hade dock en prioriterad plats på EU:s dagordning och diskuterades löpande under året i olika sammanhang. Tidvis har de bilaterala kontakterna varit intensiva. Framför allt de tre stora staterna, men även t.ex. Sverige, har varit aktiva och drivit frågan vidare genom att utarbeta gemensamma förslag och underlag som sedan diskuterats och beslutats gemensamt vid ministerrådets möten samt vid toppmötena med stats- och regeringscheferna i Köln, Helsingfors och Feira. Mycket återstår att klara ut men redan sommaren 2000 hade ett antal grundläggande beslut tagits och länderna hade enats om vägledande principer för EU:s krishantering.

I korthet har EU:s medlemmar, under ett självpåtaget franskt-brittiskt ledarskap, enats om att senast år 2003 ha en gemensam styrkepool om ca 60 000 man tillgänglig för att inom 60 dagar kunna genomföra s.k. Petersbergsinsatser under minst ett år. Därutöver har medlemmarna också slagit fast att de måste utöka sitt samarbete inom en rad andra områden såsom försvarsindustri, underrättelseverksamhet och ledning. De samlade insatserna beskrivs som en förstärkning av GUSP och som ett steg på vägen mot en framtida, gemensam försvarspolitik.
Samarbetet ska vara mellanstatligt och den beslutande makten ska således ligga på de enskilda medlemsstaterna. Besluten ska fattas med enhällighet och varje medlemsstat beslutar därmed själv huruvida landet ska delta i en operation eller inte.[41]

Under 2000 inleddes det successiva arbetet med att realisera de uppsatta målen. Tre typscenarier har använts för att illustrera vilka typer av Petersbergsuppdrag styrkan kan komma att åta sig: en fredsframtvingande operation, en fredsbevarande operation samt en insats som utgör militärt stöd till en humanitär insats. Nästa steg har varit att utifrån dessa scenarier analysera styrkans behov och matcha det med medlemsländernas samlade bidragserbjudanden i en styrkekatalog. Denna process kommer att fortgå under det svenska ordförandeskapet, första halvåret 2001.

---

[40] **Howorth, J.** (2000:2) s. 56-61
[41] För en mer detaljerad översikt se t.ex. **Utrikesdepartementet** EU-info *"Ordförandeskapets slutsatser – Europeiska rådet i Helsingfors..."*

Det kollektiva försvaret ska enligt de gemensamma EU-skrivningarna om det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet kvarstå hos försvarsalliansen NATO. Tills vidare är EU också delvis beroende av NATO:s resurser, åtminstone för att genomföra större militära insatser, och relationen till NATO har under hela processen ägnats särskild uppmärksamhet. Redan i ett tidigt skede slog EU:s medlemmar fast att de sex europeiska NATO-medlemmar som inte är med i EU skulle bjudas in att delta i EU:s operationer och ges inflytande över de operationer där de deltar.[42] Diskussionerna har främst kommit att handla om formerna för relationerna mellan organisationerna och deras omfattning. Andra frågor som enligt de gemensamma skrivningarna ska ges särskild vikt i den fortsatta processen och som redan har förekommit i diskussionerna är t.ex. samrådsförfarandet med tredje land, civil krishantering, konfliktförebyggande insatser samt behovet av eventuella fördragsändringar.[43]

Under 2000 inrättades i ett första steg interimistiska institutioner, på grundval av ett förslag som presenterats och på förhand godkänts av bl.a. Storbritannien, Frankrike och Tyskland. Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP) består av högre nationella tjänstemän och ska handha olika övergripande aspekter av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. KUSP ska bl.a. rekommendera ministerrådet olika insatser och stå för den politiska kontrollen vid en gemensam insats. I den Militära kommittén ingår medlemsstaternas överbefälhavare och deras militärrepresentanter. Kommittén som i sin tur är ett rådgivande organ till KUSP ska också ansvara för den militära ledningen av den Militära staben. Experterna i den Militära staben ska tillhandahålla analys och beslutsunderlag för aktuella konflikter och operationer. Målet är att samtliga institutioner ska få permanent status under 2001.[44]

3.3 Nationell kontext

3.3.1. Inrikespolitisk situation

Gaullisten Jacques Chirac (konservativa partiet RPR) har varit Frankrikes president sedan valet i maj 1997. Han leder landet tillsammans med den vänsterkoalition bestående av socialistpartiet, miljöpartiet och kommunistpartiet som i senaste

[42] **Svenska Dagbladet** den 1 november 1999 De sex länder som avses är Norge, Island, Turkiet, Polen, Ungern och Tjeckien.
[43] **Utrikesdepartementet** EU-info *"Ordförandeskapets slutsatser – Europeiska rådet i Helsingfors..."* bilaga 1 punkt 27 och **Solana, J.** *"The development of a common European security and defence policy..."* anförande vid konferens i Berlin den 17 december 1999
[44] **Riksdagen, EU-upplysningen** *EU-svar nr 315* För mer information om institutionerna se exempelvis **Europa** *"Ordförandeskapets slutsatser från toppmötet i Nice"*

parlamentsvalet sommaren 1997 återtog regeringsmakten. Premiärminister och regeringschef är socialistpartiets ledare Lionel Jospin.[45]

Opinionsmätningar visar att stödet för EU hos den franska befolkningen är förhållandevis starkt. I januari 2000 ansåg 80 procent av de tillfrågade att EU var bra för Frankrike och 75 procent att det var bra för dem själva personligen, 54 procent av dem önskade en snabbare integration och bara 9 procent ville se en långsammare process.[46]

Under den studerade perioden förberedde sig Frankrike för att ta över ordförandeskapet i EU, under andra halvåret 2000. I media beskrevs ordförandeskapet som en viktig profilfråga inför det presidentval som både den nuvarande presidenten och premiärministern väntas kandidera till, våren 2002.[47] Utrikespolitiken, försvarspolitiken och EU-frågorna ligger vanligen på presidentens bord. Den uppdelning som nu har gjorts under det s.k. sammanboendet är att presidenten företräder landet i Europeiska rådet, medan representanter för regeringen deltar i de olika konstellationerna av ministerrådet.[48]

Den brittiska Labourregeringen har sedan mitten av nittiotalet, redan före maktövertagandet 1997, haft ett mycket starkt stöd i opinionsmätningar och de flesta bedömare är eniga om att Labour kommer att sitta ohotat vid makten även efter nästa val, som regeringen utlyst till juni 2001.[49] Under tidig sommar och höst 2000 sjönk dock stödet märkbart för premiärminister Tony Blair och hans regering bl.a. på grund av missnöje med den förda skattepolitiken och hanteringen av den bränslekris som drabbade landet under hösten.[50]

En fråga av både inrikes- och utrikespolitisk betydelse som står högt på dagordningen i Storbritannien under den studerade perioden är den starka opinionen mot EU. I Storbritannien finns ett utbrett EU-motstånd vilket diskuteras som ett reellt problem i media och i den politiska debatten. EU-motståndet är särskilt utbrett inom det konservativa oppositionspartiet Tories. 84 procent av Tories medlemmar uppgavs i slutet av 1999 stödja partiledningens EU-skepsis och en opinionsundersökning från samma tid visade att 50,3 procent av britterna som helhet ville lämna EU.[51] Inte minst anser Labourregeringen att deras ställning i

---

[45] **Turner, B.** (1998) s. 543-544 och **Utrikespolitiska institutet** (1997) s. 21-22 Partinamnet RPR står för Rassemblement pour la République, ungefär Republikansk samling.
[46] **L'Express** den 20 januari 2000 s. 12-13
[47] **The Economist** den 25 mars 2000 s. 19-20 Se också t.ex. **Svenska Dagbladet** den 27 november 2000 s. 12-13
[48] **Ministère des Affaires Etrangères** utdrag ur intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 9 maj 2000
[49] **The Economist** den 23 september 2000 s. 49-50 och s. 54 samt **Svenska Dagbladet** den 5 oktober 2000 s. 9 och **Svenska Dagbladet** den 14 maj 2001 s. 11
[50] **The Economist** den 23 september 2000 s. 49-50 och s. 54 och **Svenska Dagbladet** den 5 oktober 2000 s. 9
[51] **House of Commons,** the Hansard Debates den 1 december 1999 column 323 och 361

EU försämras på grund av den starka opinionen. Regeringen vidtog också en rad åtgärder för att informera den brittiska befolkningen om EU och dess betydelse för Storbritannien. Under hösten 1999 lanserades t.ex. kampanjen *"Britain in Europe"*. En liknande kampanj startade också under våren 2000. Relationerna till EU och i synnerhet till Frankrike stördes dock under perioden av ett exportförbud av brittiskt kött.[52]

3.3.2. Försvarsreformer

En stor del av diskussionen om ESDP och den samlade förmågan ägnades under den studerade perioden åt medlemsstaternas enskilda försvarsresurser och bidrag till den europeiska krishanteringsförmågan. I flertalet av EU:s medlemsstater pågick, precis som i Sverige, försvarsneddragningar och omstruktureringar.[53]

Frankrike och Storbritannien är de viktigaste militärmakterna i EU och står tillsammans för omfattande militära resurser. De har vidare en lång tradition och erfarenhet av internationella operationer. Toleransen för "rimliga" förluster och för att gå i krig kan allmänt anses högre i dessa länder än i andra EU-länder.[54]

Frankrike håller sedan några år på att genomföra en övergripande försvarsreform som en anpassning till de stora förändringar som försvaret ställts inför efter det kalla kriget och de nya krav på internationella operationer man har att möta. Reformerna, som bl.a. syftar till avskaffa värnpliktsförsvaret till förmån för en effektiv yrkesarmé, beräknas vara genomförda 2002.[55] I Storbritannien, där man redan har yrkesförsvar, har Labourregeringen sedan 1997 genomfört en övergripande översyn av försvaret. Avsikten har varit att skapa en mer flexibel och

---

[52] Se t.ex. **Foreign and Commonwealth Office** *"Britain's role in Europe"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 10 mars 2000 och **Young, J.W.** (2000) s. 172, 181

[53] **House of Commons,** Select Committee on Defence debatt och hearing den 16 februari 2000 punkt 53 och **Svenska Dagbladet** den 15 maj 2000 s. 6 För en mer detaljerad översikt se **Bergstrand, B-G.** (2000)

[54] Intervjuer med forskare i London juni 2000. Se också t.ex. **RUSI Whitehall paper series** nr 50 s. 34-36 och **Bergstrand, B.-G.** (2000)

[55] **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 25 juli 1999 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 27 augusti 1999

effektiv försvarsmakt som inte bara är anpassad till territoriellt försvar utan även internationella krishanteringsoperationer av olika slag.[56]

[56] **Ministry of Defence** *"Defence white paper 1999"* och **Ministry of Defence** *"Strategic defence review – fact sheets"* samt **House of Commons,** the Hansard Debates den 1 december 1999 column 322 och **Strategic comments** nr 9 november 1997

Kapitel 4. Nationalstaten och EU

I detta kapitel anläggs ett brett perspektiv där enskilda sakfrågor lämnas åt sidan. Fokus i de tre avsnitten ligger istället på Frankrikes och Storbritanniens relation till EU och deras egen roll i och syn på den europeiska integrationsprocessen: Vad har EU-medlemskapet att tillföra det egna landet, den europeiska kontinenten och kanske världen som helhet? Vilka är enligt dem den europeiska integrationens drivkrafter? Hur upplever och beskriver de sin egen möjlighet att påverka EU:s utveckling? Hur vill de att EU på längre sikt ska utvecklas i förhållande till nationalstaten? Är slutmålet kanske en federation eller är visionen, om den ens har formulerats, ett begränsat mellanstatligt samarbete?

4.1 EU som arena och instrument

Synen på EU handlar inte bara om huruvida medlemskapet beskrivs och upplevs som något positivt eller negativt. En annan minst lika intressant aspekt är inställningen till och motiveringen till själva EU-medlemskapet. Upplevs och beskrivs EU främst som en arena för att driva egna nationella intressen eller som ett instrument för att stärka den europeiska kontinenten?

Under den studerade perioden är EU ett återkommande tema för hela eller delar av anföranden i både Frankrike och Storbritannien. Samma sakfrågor diskuteras i båda länderna, förutom ESDP är bl.a. utvidgningen och institutionella reformer aktuella under perioden. Förhållningssättet och tonläget skiljer sig dock tydligt åt mellan de båda länderna.

I Frankrike ger presidenten och regeringens olika talesmän löpande och återkommande sin syn på diverse sakfrågor och beskriver sin vision för EU:s framtida utveckling. Bara undantagsvis behandlas dock själva EU-medlemskapet som en enskild sakfråga som de franska politikerna anser sig behöva rättfärdiga eller förklara. Intrycket är istället att EU-medlemskapets fördelar av de franska talarna uppfattas som en självklarhet som de förutsätter att befolkningen insett. EU och Frankrike beskrivs som en odelbar enhet, med EU som en förlängning av nationalstaten. Ett återkommande budskap är att EU-frågorna idag naturligt berör alla aspekter av medborgarnas liv och inte längre är att betrakta som utrikespolitik:

> *"L'Europe est une union de nations, librement et pleinement consentie. Loin d'être la négation de la nation, elle en est le prolongement et l'approfondissement. Les affaires "européennes" ne sont plus des affaires "étrangères", ni le débat européen une donnée externe au*

débat national. La France existe pleinement, mais ne peut être séparée de l'Europe."[57]

Intrycket är för övrigt att de franska talarna trots att de representerar olika politiska partier – en gaullistisk president och en vänsterkoalitionsregering – lyckas samordna sina uttalanden väl och att de företräder en gemensam politisk linje inom landet och gentemot övriga EU-länder. Rapporteringen i media antyder dock att splittringen i realiteten är stor och att båda sidor ska ha irriterats över vad som beskrivs som diverse klavertramp. Premiärministern ska bl.a. ha blandat sig i landets utrikespolitik, vilket traditionellt är presidentens ansvar. Presidenten tog å sin sida egna snabba initiativ under den uppblossande galna-ko-krisen, hösten 2000, utan att först ha konsulterat regeringen. Upptakten till det kommande presidentvalet ska enligt såväl franska som utländska media också försvåra samarbetet.[58]

De få tecken, som explicit framkommer i de anföranden som studerats här, på att samordningen ibland inte varit total när det gäller EU-frågor är t.ex. att presidenten och premiärministern inför det franska ordförandeskapet gör varsin deklaration för att presentera det franska programmet. Regeringen väljer dock att tona ned betydelsen av detta. Enligt Europaministern ska de dubbla deklarationerna inte misstolkas utan ska ses som en gemensam produkt.[59] Samme minister hävdar vid ett senare tillfälle att även om det faktiskt finns meningsskiljaktigheter mellan de båda sidorna väljer de berörda att inte debattera detta öppet i syfte att manifestera enighet och undvika splittring.[60]

Brittiska talare närmar sig EU-medlemskapet med en mindre självklar attityd. Den europeiska dimensionen är visserligen tydlig i huvuddelen av de anföranden som studerats här, genom hänvisningar till EU-medlemskapets fördelar, dess betydelse för landet och för det brittiska folket. Detta gäller för övrigt inte uteslutande tal som hållits i inrikespolitiska sammanhang eller i EU-kretsen utan är tydligt även i bilaterala och multilaterala sammanhang där man gärna framhåller vilka fördelar det brittiska EU-medlemskapet indirekt kan ha även för länder utanför EU.[61] Det är dock tydligt att den brittiska Labourregeringen under den studerade perioden strävar efter att övertyga om att Storbritannien hör hemma i Europa – som i Storbritannien ofta används som synonym till just EU.

---

[57] **Ministère des Affaires Etrangères** anförande av president Jacques Chirac den 30 maj 2000 och **Assemblée Nationale** *"Déclaration du gouvernment sur les orientations de la présidence française de l'Union européenne"* debatt den 9 maj 2000

[58] **The Economist** den 25 mars 2000 s. 19-20 Se också t.ex. **Svenska Dagbladet** den 27 november 2000 s. 12-13 eller **L'Express** den 16 november 2000 s. 14-15

[59] **Ministère des Affaires Etrangères** utdrag ur intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 9 maj 2000

[60] **Ministère des Affaires Etrangères** intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 9 juli 2000

[61] Se t.ex. **Foreign and Commonwealth Office** *"Investment in Britain : the best bridge into Europe"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 6 september 1999

Storbritannien har såsom det redan konstaterats inte samma långa tradition av stöd till EU som Frankrike att falla tillbaka på, även om dess förhållande till EU under senare delen av nittiotalet har förändrats i många avseenden. Denna mer EU-vänliga omsvängning som sedan sommaren 1998 varit utmärkande för premiärminister Tony Blairs Labourregering har ibland beskrivits som *"a 180 degree U-turn"* för att illustrera hur markant den är.[62] Medan franska talare gärna hänvisar till landets långa tradition av europeiskt samarbete är det tydligt att den brittiska Labourregeringen under den studerade perioden på flera sätt söker att manifestera sin omsvängning och visa att den är bestående. En forskare hävdar att Labourregeringen delar denna situation med tidigare brittiska regeringar. Även om företrädarna inte har haft någon markant omsvängning att förklara har de alla stått inför samma dilemma: att övertyga landets befolkning om de politiska och ekonomiska vinsterna med ett medlemskap, samtidigt som de med samma kraft sökt övertyga om att överstatligheten i EU är minimal.[63] Målgruppen för Labours del är dubbel, dels den egna befolkningen, dels övriga EU-medlemmar.

Inför den egna befolkningen radar de brittiska talarna upp motiv och förklaringar till vad Storbritannien har att tjäna på ett medlemskap i EU och vad man skulle förlora på ett utträde. EU beskrivs som ett medel för att driva nationella intressen, ett instrument för ökat välstånd, stärkt ekonomi och ökat internationellt inflytande. Talarna är noga med att illustrera dessa påståenden med konkreta exempel. Statistik över t.ex. antal arbetstillfällen som följt på medlemskapet och beslut som i EU gått Storbritanniens väg förekommer i flera tal, ofta varvat med mer allmänna men lika positiva uttalanden om att Europa behöver Storbritannien men också att Storbritannien behöver Europa.[64] Ibland anläggs ett större perspektiv och EU beskrivs då som ett medel för fred och stabilitet i, men även utanför, Europa. Fredsprojektet EU har enligt brittisk syn varit mycket framgångsrikt och det är nu viktigt att fortsätta den process som inleddes på femtiotalet genom att fullfölja utvidgningen österut. EU kan då bli en stabiliserande kraft i världen.[65]

Ett annat återkommande argument för EU som regeringen använder sig av är att Storbritannien via EU-medlemskapet stärker sin röst i Europa och på andra håll i världen genom att respekten och tilltron till landet ökar:

> *"The most strategic shift that the present Government has brought to foreign policy has been to take Britain off the sidelines of Europe and*

[62] **House of Commons**, the Hansard Debates den 10 juni 1999 column 809
[63] **Young, W. J.** (2000) s. 185
[64] **Foreign and Commonwealth Office** *"The case for Britain in Europe"* anförande av premiärminister Tony Blair den 14 oktober 1999 och **Foreign and Commonwealth Office** *"Shaping the future of Europe"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 6 januari 2000 samt **Foreign and Commonwealth Office** *"EU enlargement: Future directions and trade opportunities"* anförande av minister of state John Battle den 23 mars 2000
[65] Se t.ex. **Foreign and Commonwealth Office** *"Committed to Europe, reforming Europe"* anförande av premiärminister Tony Blair den 23 februari 2000

> *into the front row of the team. The result has been to transform Britain's standing not just in Europe, but around the world."*[66]

I sammanhanget tillskriver den brittiska regeringen det egna landet framför allt rollen som brobyggare mellan USA och Europa. Genom att vara en aktiv EU-medlem kan landet förbättra sin egen relation till både USA och till EU, men också EU:s relation till USA och vice versa: *"Britain can be a bridge between the EU and the US."*[67]

En annan målgrupp för de brittiska talarna är övriga EU-medlemmar som man söker övertyga om landets nya samarbetsvilja och kanske framför allt att den är bestående. Enligt den brittiske Europaministern Keith Vaz har misstron varit stor bland övriga EU-länder.[68] Även om det inte framgår av varken de brittiska eller franska talen är det inte otänkbart att just Frankrike varit ett av de länder som inledningsvis betvivlat britternas omvändelse. Ländernas relation till varandra har traditionellt snarare utmärkts av misstro än förtroende. Det var t.ex. Frankrike som två gånger stoppade Storbritanniens inträde i EU, bl.a. på grund av landets nära samarbete med USA. Storbritannien har säkerligen fått lägga ner stor energi på att övertyga just Frankrike, som enligt den brittiske premiärministern Tony Blair länge betraktade Storbritannien som *"a Trojan Horse for the United States and a brake on the necessary strengthening of Europe"*.[69] En bedömning är att det var av denna anledning som Storbritannien hösten 1998 valde att samarbeta med just Frankrike kring EU:s militära dimension, i den s.k. St Malo-deklarationen - skulle man bara lyckas att övertyga den störste skeptikern skulle övriga medlemmar lättare följa efter.

Den brittiska regeringen beskriver i flera av de tal som studerats EU som dess högst prioriterade utrikespolitiska område. Man är också mycket noga med att i snart sagt varje sammanhang i ord understryka sitt avståndstagande från den tidigare förda politiken. Att det var en grov felbedömning av föregående brittiska ledare att förhålla sig passiva i den europeiska integrationsprocessen är det återkommande budskapet. EU utvecklades i en riktning som inte passade Storbritannien, på grund av att man inte var med och påverkade besluten. Detta lade enligt premiärminister Tony Blair i sin tur grunden för det brittiska folkets nuvarande misstro mot EU och känslan av att *"Europe was something done to Britain, over which we had little to say"*.[70] De negativa konsekvenserna har enligt flera talare varit stora för landet och

---

[66] **Foreign and Commonwealth Office** *"Foreign policy and national interest"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 28 januari 2000

[67] Se t.ex. **Foreign and Commonwealth Office** *"Foreign policy and national interest"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 28 januari 2000 och **Ten Downing Street** anförande av premiärminister Tony Blair den 6 oktober 2000

[68] **Foreign and Commonwealth Office** *"Britain at the heart of debate in Europe"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 26 maj 2000

[69] **Ten Downing Street** anförande av premiärminister Tony Blair den 6 oktober 2000

[70] **Foreign and Commonwealth Office** *"Committed to Europe, reforming Europe"* anförande av premiärminister Tony Blair den 23 februari 2000

regeringen vill hädanefter välja ett proaktivt istället för ett reaktivt förhållningssätt. Det bästa sättet att försäkra sig om att EU:s nuvarande brister åtgärdas och att förändringar som gynnar Storbritannien kommer till stånd är enligt den brittiska regeringen att verka inifrån EU. Labourregeringens talande slogan för sin Europapolitik är *"In Europe, not run by Europe"*.[71]

Även om Frankrike i andra sammanhang gärna lyfter fram det egna landet väljer franska talare när de beskriver nyttan med EU ofta att anlägga ett bredare, globalt perspektiv snarare än ett strikt nationellt – i motsats till Storbritannien som i sådana diskussioner gärna mer explicit sätter det egna landet i centrum. I Frankrike talas om EU-samarbetet som ett instrument för EU:s medlemmar att tillsammans skapa en multipolär, mer balanserad värld, med en bättre och rättvisare maktfördelning.[72] *"Europe-puissance"*, EU som stormakt, återkommer i flera av de franska talen och kopplas ofta samman med resonemang om att varken det bipolära systemet under det kalla kriget eller dagens internationella system med en hegemonisk supermakt ger tillräckligt gynnsamma förutsättningar. Ett starkt EU ska gagna tillståndet i hela världen genom sin balanserande förmåga. Frankrikes mål uppges därför vara att göra EU till en världsmakt, en av flera maktsfärer. Dit har man enligt Frankrike ännu inte nått men man anser sig vara på god väg. Den gemensamma valutan beskrivs som ett steg på vägen, effektivare institutioner är ett annat behov som måste fyllas liksom en trovärdig militär förmåga.[73]

Att Frankrike väljer detta större perspektiv skulle kunna tolkas som att Frankrike hellre ser till helheten än till det egna landet. Det är därför viktigt att notera att tanken med denna balanserade världsordning säkerligen i sin tur är att den ska gynna Frankrike och utgöra ett passande forum för den stormakt som Frankrike anser sig vara. Detta framkommer dock mer indirekt än direkt.[74]

Behovet av en förändrad maktbalans i det internationella systemet diskuteras till skillnad från i Frankrike inte alls i Storbritannien. Enda gången ökad balans framhålls av brittiska talare är när de beskriver utvecklingen på det militära området i EU som en förstärkning av NATO och indirekt en avlastning för USA.

---

[71] **House of Common,** the Hansard Debates den 1 december 1999 column 363 och **Foreign and Commonwealth Office** *"Why Europe matters to..."* anförande av Europaminister Keith Vaz den 29 november 1999 och **Foreign and Commonwealth Office** *"Committed to Europe, reforming Europe"* anförande av premiärminister Tony Blair den 23 februari 2000

[72] **Elysée** *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000

[73] Se t.ex. **Elysée** anförande av president Jacques Chirac den 4 november 1999 och **Assemblée Nationale**, Commission des Affaires Etrangères, hearing med Europaminister Pierre Moscovici den 21 december 1999

[74] **Elysée** artikel av president Jacques Chirac i Jane's Defence Weekly den 22 december 1999 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 19 januari 2000

4.2 Den europeiska integrationens drivkrafter

Forskare har under hela efterkrigstiden försökt att förklara integrationsprocesser och drivkrafterna bakom internationellt samarbete genom olika teorier. Teorierna, som ofta har EU-samarbetet som sin utgångspunkt, är i hög grad normativa. Synen på politisk styrning, graden av överstatlighet och huruvida integration är ett hot eller en möjlighet är några punkter där teorierna skiljer sig åt. Enligt funktionalismen sprider sig integrationen successivt från område till område genom s.k. spill-over. Gemensamma institutioner banar väg för ökat förtroende och gemensamma värderingar vilket i sin tur driver på integrationen ytterligare. Andra teorier betonar istället vad som skiljer medlemsstaterna åt och att integrationen begränsas av staternas nationella utgångspunkter och prioriteringar.[75]

Utan att explicit hänvisa till integrationsteorier förklarar framför allt flera av de franska talarna indirekt integrationen genom vad som i forskningen brukar betecknas som spill-over. I flera anföranden beskrivs hur samarbete inom ett område driver på samarbetet inom andra områden och hur länderna knyts alltmer samman. Integration föder integration genom ökad interdependens och harmonisering. Som exempel på utveckling som i sin tur gett incitament för närmare samarbete inom andra områden nämner franska talare t.ex. Amsterdamfördraget och EMU.[76] Vid något tillfälle beskriver den franska presidenten Jacques Chirac integrationen istället som en bottom-up process som får sin drivkraft av EU-staternas medborgare. Mellan folken växer det successivt fram en allt starkare känsla av europeisk tillhörighet och solidaritet. Detta lägger enligt presidenten i sin tur grunden för ytterligare integration.[77]

I båda länderna görs i diskussioner om integrationens drivkrafter vidare en koppling till externa faktorer såsom den pågående globaliseringen och internationaliseringen. Enligt Frankrikes president Jacques Chirac är den integration och det samarbete som man framför allt kan se i Europa ett svar på den pågående globaliseringen. Flera andra franska talare beskriver hur globaliseringen tränger sig på och påverkar varje beslut. Istället för nationella hänsyn måste politiker anlägga ett europeiskt och ibland ett globalt perspektiv.[78] Även i Storbritannien lyfter talare fram globaliseringen, ofta i närmast fatalistiska ordalag, framför allt i tal som riktar sig till EU-kritiker i landet. Globaliseringen och internationaliseringen ger enligt flera brittiska talare Storbritannien inte längre något val när det gäller att delta i den europeiska integrationen. Statens suveränitet och självbestämmande inskränks av att det egna landet oundvikligen påverkas av vad som händer runt om i världen.

---

[75] För en diskussion om integrationsteorier och EU se t.ex. **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 76-83, 97 Se också t.ex. **Wallace, W.** (1992)

[76] Se t.ex. **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 28 mars 2000

[77] **Elysée** *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000

[78] **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999 och **Elysée** anförande av president Jacques Chirac den 4 november 1999

Budskapet är att oavsett vad man tycker om EU så är de europeiska länderna idag så sammanlänkade att det inte finns något alternativ till att delta i ett nära samarbete. Det gäller istället för det egna landet att maximera fördelarna och minimera nackdelarna. EU beskrivs som den bästa formen för detta samarbete, det logiska svaret på globaliseringen.[79]

I såväl Frankrike som Storbritannien ger man som motvikt till dessa beskrivningar av externa faktorer också en annan bild av integrationens drivkrafter genom att lyfta fram det egna landets roll i EU.

Franska talare beskriver ofta landets ledande ställning i EU och dess möjlighet att faktiskt påverka EU:s utveckling. Det poängteras att Frankrike inte bara följer med utvecklingen utan i allra högsta grad är med och formar den. Detta presenteras som en självklarhet på samma sätt som själva EU-medlemskapet och det ifrågasätts aldrig att landet har denna möjlighet. Frankrikes, som man själv beskriver den, framträdande roll i EU hänförs ibland till landets internationella stormaktsstatus, *"La France est une puissance"*. Enligt detta resonemang har Frankrike tack vare sin starka ekonomi, sin kultur, vetenskap och militära styrka naturligt ett stort internationellt inflytande som även ger landet en framstående roll i EU.[80] President Jacques Chirac beskriver i likhet med flera andra franska talare Frankrike som en av EU:s viktigaste medlemmar som det är nödvändigt att i alla skeden beakta: *"La France compte parmi les principales inspiratrices de l'Europe. Rien d'important ne peut se faire sans elle."*[81] I andra sammanhang tillskriver man sig tillsammans med ett mindre antal länder en framträdande roll i EU i egenskap av ett av EU:s grundarländer.[82]

Det hänvisas i dessa sammanhang också till landets långa tradition av europeiskt samarbete, där visioner blandats med handfasta förslag, från EU:s upphovsmän Robert Schuman och Jean Monnet till kommissionens tidigare ordförande Jacques Delors och den förre presidenten François Mitterrand. Frankrike beskriver sig gärna som ett föregångsland som tidigt, ibland för tidigt, sett problem och lösningar som övriga länder tagit många år på sig att inse. Det försvars- och säkerhetspolitiska området och behovet av institutionella reformer lyfts gärna fram som områden där man tidigt sett behovet av samarbete och successivt "övertygat" de övriga och fått dem att inse att Frankrikes linje är den "rätta". I sammanhanget används ord som

[79] **Foreign and Commonwealth Office** *"Shaping a pivotal role..."* anförande av Tony Blair den 22 november 1999 och **Foreign and Commonwealth Office** *"Shaping the future of Europe"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 6 januari 2000 samt **Foreign and Commonwealth Office** *"Foreign policy and national interest"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 28 januari 2000

[80] **Ministère de la Défense** anförande av premiärminister Lionel Jospin den 22 oktober 1999

[81] **Elysée** anförande av president Jacques Chirac den 4 maj 2000

[82] **Elysée** presskonferens med president Chirac och den nederländske premiärministern Wim Kok den 29 februari 2000

"intellektuell vitalitet", "framsynthet", "resonabel" för att beskriva och förklara den egna förmågan att finna bra lösningar och initiativ.[83]

Storbritanniens relation till EU har förvisso förändrats om man anlägger ett längre tidsperspektiv. Under den studerade perioden kan man dock se en tydlig röd tråd och kontinuitet i det brittiska resonemanget. I Frankrike kan man däremot under den studerade perioden se en viss förskjutning över tid när det gäller Frankrikes syn på och beskrivning av sin egen roll i EU. Delvis är budskapet motsägelsefullt.

Ett antal sakfrågor, däribland de s.k. regeringskonferensförhandlingarna och kapacitetsfrågor i anslutning till försvarssamarbetet, framhålls visserligen av flera franska talare som särskilt prioriterade för det franska ordförandeskapet. Enligt den franske utrikesministern ska utgångspunkten för hanterandet av alla de frågor som hamnar på Frankrikes bord under ordförandeperioden vara landets långsiktiga vision om EU som en världsmakt.[84] Men ju närmare i tiden det franska övertagandet av ordförandeskapet kommer, ju mer väljer franska talare att tona ned möjligheterna till en egen dagordning och beskriver istället landet som en del av en helhet och en kontinuitet. I de programförklaringar och intervjuer som ges inför ordförandeskapet understryks att landet bara är en av femton medlemmar och därmed inte ensamt kan bestämma EU:s dagordning eller framtida utveckling. Istället för att uteslutande se till nationella intressen ska ett ordförandeland söka kompromisser och lösningar som gagnar EU.[85] Vad som också noterats är att franska talare ofta talar i vi-form, bl.a. när de beskriver sin syn på utvecklingen i EU. Till skillnad från i Storbritannien är det dock oklart huruvida det härmed är det egna landet som avses eller om det är EU som helhet. Kanske är avsikten att understryka att budskapet i fråga delas av både president och regering, hela Frankrikes ledning, eller så ser man sig redan som en talesman för EU.

I likhet med franska talare beskriver den brittiska ledningen sig som en ledande och pådrivande EU-medlem: *"at the forefront", "we are leading the change", " we are in the mainstream, we are setting the pace, we are on the leadership side of all the initiatives that are going on whether it is the economic policy or whether it is through the common foreign and security policy", "wielding its' influence at the*

---

[83] **Elysée** presskonferens med president Jacques Chirac, premiärminister Lionel Jospin och den italienske premiärministern Massimo d'Alema den 24 september 1999 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 20 oktober 1999 samt **Ministère des Affaires Etrangères** intervju med utrikesminister Hubert Védrine den 20 april 2000

[84] **Ministère des Affaires Etrangères** *"Forum sur les priorités de la présidence..."* anförande av utrikesminister Hubert Védrine den 28 mars 2000 Under EU-toppmötet i Helsingfors i december 1999 beslutade medlemmarna att en s.k. IGC-konferens, en regeringskonferens, skulle hållas från februari 2000 till december 2000. Avsikten var att förbereda EU:s utvidgning och besluta om de reformer som krävs exempelvis vad gäller kommissionens sammansättning och röstförfaranden. Se t.ex. **Sveriges riksdag** *"Snabbprotokoll 1999/2000:47"* den 15 december 1999

[85] **Ministère des Affaires Etrangères** *"Forum sur les priorités de la présidence..."* anförande av utrikesminister Hubert Védrine den 28 mars 2000 och **Ministère des Affaires Etrangère**s anförande nr 1 av Europaminister Pierre Moscovici den 28 mars 2000

centre of Europe".[86] Europaminister Keith Vaz menar att det är Storbritanniens öde att ta på sig en ledande roll i EU – *"Britain's destiny in the new millennium is to be a leading partner in Europe."*[87]

Ibland får den brittiska regeringens beskrivning av sin ledande roll utgöra huvudtema för hela anföranden, än oftare får det tjäna som rubrik: *"Britain at the heart of debate in Europe", "Britain's role in Europe", "Shaping the future of Europe".*[88] Brittiska talare väljer gärna också att belysa landets inflytande genom att ge konkreta exempel och statistik över specifika frågor som just Storbritannien drivit igenom alternativt reformer som man vill genomföra. Som exempel kan nämnas att Europaminister Keith Vaz i ett tal från december 1999 hänvisar till statistik över omröstningar i rådet för att illustrera hur stort inflytande landet har. Enligt Europaministern användes kvalificerad majoritet vid 213 omröstningar under 1998 och av dessa förlorade Storbritannien bara två stycken.[89]

Att beslutsprocessen i EU allmänt brukar anses innehålla stora inslag av kompromisser och kohandel nämns inte av brittiska talare utan intrycket som ges är att den brittiska regeringen anser sig ha stor frihet att forma det EU man vill se, vad som om man hårdrar det något, tycks vara ett brittiskt EU: *"a Britain that is shaping Europe", "We make sure our views are heard in Europe and that what the Union says reflects what we think".*[90] I vissa sammanhang sätter man likhetstecken mellan landets relativa storlek och graden av inflytande: eftersom Storbritannien är ett stort EU-land har man stora möjligheter att påverka beslutsfattandet i EU så att det sammanfaller med de nationella intressena.[91] Storbritannien lyfter ibland också, såsom det redan har nämnts, fram sin särskilda relation till USA som ett argument för eller förklaring till sin som man beskriver det viktiga ställning i EU.

Vid några tillfällen refererar Storbritannien till Frankrike som sin "troligen viktigaste" partner i Europa.[92] Franska talare framhåller å sin sida att Storbritannien

---

[86] Se t.ex. **Ten Downing Street** anförande av premiärminister Tony Blair den 6 oktober 2000 och **Foreign and Commonwealth Office** *"Pursuing the right course in Europe for the British people"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 3 december 1999

[87] **Foreign and Commonwealth Office** *"The EU-US relationship – what's in it for America?"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 29 februari 2000

[88] **Foreign and Commonwealth Office** *"Britain at the heart of debate in Europe"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 26 maj 2000, **Foreign and Commonwealth Office** *"Britain's role in Europe"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 10 mars 2000 och **Foreign and Commonwealth Office** *"Shaping the future of Europe"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 6 januari 2000

[89] **Foreign and Commonwealth Office** *"Pursuing the right course in Europe for the British people"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 3 december 1999

[90] **Foreign and Commonwealth Office** *"Why Europe matters to..."* anförande av Europaminister Keith Vaz den 29 november 1999

[91] Se t.ex. **Foreign and Commonwealth Office** *"Britain's future in Europe"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 23 november 1999

[92] **Ministère des Affaires Etrangères** intervju med utrikesminister Hubert Védrine den 3 april 2000 och **Ministère des Affaires Etrangères** intervju med utrikesminister Hubert Védrine den 20 april 2000 samt **Foreign and Commonwealth Office** *"Britain and France – close allies in Europe"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 20 oktober 1999

måste ta på sig en mer framträdande roll. De yttre förutsättningarna för EU-samarbetet har förändrats till den grad att det inte längre räcker med den traditionella fransk-tyska ledarduon i EU. Frankrike lyfter dock fortfarande framför allt fram sin långa tradition av nära samarbete med Tyskland. Den traditionella fransk-tyska axeln inom EU beskrivs av flera franska talare både som en nödvändig förutsättning för EU-samarbetet som helhet och som den egentliga motorn bakom utvecklingen på olika sakområden. Den franske Europaministern Pierre Moscovici hävdar t.ex. att när Frankrike och Tyskland är överens så brukar det betyda framsteg för hela unionen: *"Quand la France et l'Allemagne sont d'accord sur des sujets aussi essentiels, alors l'Europe avance"* och *"Une grande date pour le franco-allemand, c'est souvent aussi une grande date pour l'Europe."*[93]

Att det fransk-tyska samarbetet under en period inte fungerat såsom tidigare år framkommer samtidigt i flera sammanhang. Bl.a. antyds att den tyske förbundskanslern Gerhard Schröder åtminstone vid makttillträdet inte ska ha prioriterat relationen till Frankrike utan istället vänt sig till Storbritannien. Under den studerade perioden väljer dock både franska och tyska talare att understryka att de gamla relationerna mellan Paris och Bonn ska återupprättas och förstärkas.[94]

4.3 Samarbetets former, utveckling och mål

EU-samarbetet är idag en unik form av samarbete mellan stater som är svårt att klassificera enligt gängse termer. Det tycks ofta lättare att beskriva vad det *inte* är än vad det faktiskt är. Formerna och konstellationerna för samarbetet varierar mellan olika områden, liksom graden av över- och mellanstatlighet. EU är snarare flera organisationer än en enda.[95]

Överstatligt samarbete förekommer i EU i framför allt den första pelaren, EG. Denna överstatlighet tar sig skilda former. För det första finns överstatliga organ, såsom kommissionen och domstolen, med internationella tjänstemän som har i uppgift att beakta EU framför nationella intressen. Dessa organ kan i sin tur fatta bindande beslut som får företräde framför nationell rätt. Ett annat överstatligt inslag är beslut som medlemsstaterna fattar med kvalificerad majoritet, utan vetomöjlighet, och där länder kan tvingas acceptera en lösning mot sin vilja.[96]

---

[93] **Ministère des Affaires Etrangères** utrdag ur intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 22 maj 2000 och **Elysée** *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000

[94] **Ministère des Affaires Etrangères** utdrag ur intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 22 maj 2000 och **Svenska Dagbladet** den 22 maj 2000 *"Från statsförbund till federation – tankar om den europeiska integrationens slutliga mål"* svensk översättning av Tysklands utrikesminister Joschka Fischers anförande den 12 maj 2000

[95] Se t.ex. **Utrikesdepartementet/ Åström, S.** *"Större EU – säkrare Europa"* s. 11

[96] För en fördjupad diskussion om samarbetets former och graden av över- och mellanstatlighet se t.ex. **Sandholtz, W. m.fl.** (1998)

Forskning har visat att det över tid skett en förskjutning mot ökad överstatlighet i EU, vilket i olika kretsar med förfäran alternativt förtjusning har tolkats som att utvecklingen går mot en europeisk federation, en superstat. Andra har framför allt under senare tid hävdat att utvecklingen snarare tycks gå mot ökad mellanstatlighet och minskat inflytande för EU:s institutioner kommissionen och EU-parlamentet till förmån för medlemsstaternas representanter i rådet. Detta skulle enligt dessa bedömare vara en naturlig konsekvens av det faktum att EU successivt tar sig an nya samarbetsområden som betecknas som *"sovereignty-sensitive"*. Oviljan mot överstatlighet ökar därmed.[97]

Under 1999/2000 har det blossat upp en ny diskussion om den europeiska integrationens utveckling och mål. Ska alla medlemmar följas åt i samma takt eller ska graden av differentiering ökas? Är ökad överstatlighet enda vägen till säkrad effektivitet eller ska medlemsstaternas makt snarare stärkas? Går EU allt närmare en federation, ett Europas förenta stater, eller kvarstår nationalstaterna fortfarande som unionens viktigaste byggstenar?

Under den studerade perioden har flera visioner med varierande genomslag lanserats för EU:s utveckling, vilket kan tolkas som en konsekvens av den förestående utvidgningen och regeringskonferensen 2000 med fokus på formerna för samarbetet. Den som förvisso inte var först ut men som fick jämförelsevis mest uppmärksamhet var den tyske utrikesministern Joschka Fischer. I maj 2000 höll han ett anförande på ämnet "Från statsförbund till federation – tankar om den europeiska integrationens slutliga mål".[98] Andra som under året presenterat sina framtidsvisioner är t.ex. kommissionens ordförande Romano Prodi och Sveriges statsminister Göran Persson.[99]

Även flera franska och brittiska företrädare har under 1999/2000 uttalat sig i frågan. Den europeiska integrationsprocessens utveckling och mål har vid olika tillfällen behandlats i både parlament och i anföranden av olika talare. Den franske presidenten Jacques Chirac höll inför den tyska förbundsdagen i juni 2000 ett anförande som av analytiker brukar jämställas med det tal som den tyske utrikesministern höll tidigare under året och beskrivas som en replik till detta. Den brittiske premiärministern avvaktade ända till oktober 2000, dvs. utanför tidsramen för denna studie, innan han gav ett motsvarande visionärt linjetal.[100]

---

[97] Se t.ex. **Grant, C.** (2000) s. 4, **Utrikesdepartementet/Åström, S.** *"Större EU – säkrare Europa"* s. 21, **Wallace, W.** (1999) s. 204 eller **Svenska Dagbladet** den 8 maj 2000 s. 9

[98] Svensk översättning i **Svenska Dagbladet** den 22 maj 2000

[99] **Regeringskansliet**, statsrådsberedningen, anförande av statsminister Göran Persson den 5 oktober 2000, avsnitt 2 och **Regeringskansliet**, statsrådsberedningen, anförande av statsminister Göran Persson den 6 oktober 2000 samt **Europeiska kommissionen** anförande av Romano Prodi den 3 oktober 2000

[100] **Elysée** *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000 och **Ten Downing Street** anförande av premiärminister Tony Blair den 6 oktober 2000

Varken president Jacques Chirac eller någon av de övriga franska talarna uttrycker något tvivel om att EU kommer att kvarstå även på längre sikt. Att samarbetet kommer att ta sig samma former som idag tas dock inte för troligt och i den franska debatten saknas inte idéer om hur EU bör utvecklas. Utan att klart och entydigt ta ställning för eller emot det tyska utspelet om en europeisk federation säger franska företrädare istället att de välkomnar själva diskussionen.[101] Utan gemensamma mål och visioner för EU:s framtid anser flera talare att EU riskerar att bara vara en stor frihandelszon och inget annat.[102] Samtidigt som man uttrycker att det är en primär uppgift att hålla diskussionen vid liv förhåller man sig paradoxalt nog tveksam till att själv driva den under det franska ordförandeskapet, andra halvåret år 2000. Den förklaring som anges är att frågan kan väcka splittring och oro bland medlemsstaterna och bland medborgarna som kan missförstå framtidsvisionens mycket långsiktiga tidsperspektiv.[103]

De franska talarna poängterar att behovet av flexibilitet kommer att bli allt större i takt med att medlemsantalet kommer att utökas. Heterogeniteten kommer att bli större och därmed växer risken för en blockerad beslutsprocess. Det tyska utspelet om någon form av federalt EU-samarbete förkastas inte uttryckligen av franska talare men beskrivs heller inte som en vare sig trovärdig eller önskvärd lösning. Frankrike framhåller istället nationalstaten, de enskilda medlemsstaternas roll. EU som en union av nationalstater har blivit något av en fransk nyckelfras som kan spåras tillbaka till president de Gaulles vision om *"l'Europe des patries"*.[104] Grundläggande för den franska synen på EU, då som nu, är att medlemsstaternas suveränitet visserligen kan behöva begränsas och delas för att nå ökad effektivitet men att den aldrig helt får utplånas. Länderna ska utforma EU, inte tvärtom.

Frankrike är samtidigt berett att inom vissa politikområden öka inslaget av kvalificerad majoritet och därmed uppnå en effektiviserad beslutsprocess. Utgångspunkten bör enligt den franske Europaministern Pierre Moscovici vara att kvalificerad majoritet, med vissa få undantag, ska gälla alla frågor inom den första pelaren.[105] Effektivare institutioner är en annan fransk käpphäst som man ofta

---

[101] Se t.ex. **Elysée** *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000 Ett undantag är dock värt att nämna. Enligt inrikesminister Jean-Pierre Chevènement var det tyska utspelet en del av en dröm om det heliga romerska imperiet och ett bevis för att Tyskland ännu inte hämtat sig från nazismen. Uttalandet mötte kritik både i Frankrike och utomlands. Inrikesministern fick senare be om ursäkt och nyanserade sitt uttalande. Se t.ex. **Aftonbladet** den 22 maj 2000

[102] Se t.ex. **Ministère des Affaires Etrangères** utdrag ur intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 22 maj 2000

[103] **Ministère des Affaires Etrangères**, anförande nr 2 av Europaminister Pierre Moscovici den 28 mars 2000 och **Ministère des Affaires Etrangères** utdrag ur intervju med utrikesminister Hubert Védrine den 13 maj 2000 och **Sénat**, Commission des Affaires Etrangères, de la Défense et des Forces Armées hearing med försvarsminister Alain Richard den 25 maj 2000

[104] Se t.ex. en brittisk hänvisning till det franska konceptet för EU i **Foreign and Commonwealth Office** *"Foreign policy and national interest"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 28 januari 2000 och en fransk hänvisning, **Elysée** *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000

[105] **Ministère des Affaires Etrangères** anförande nr 2 av Europaminister Pierre Moscovici den 28 mars 2000

återkommer till. Röstfördelningen i rådet måste t.ex. få en bättre överensstämmelse med invånarantalet i de respektive länderna. Detta är dock inte tillräckligt menar man från franskt håll utan ytterligare effektiviseringar måste genomföras. Den folkliga förankringen måste öka och maktfördelningen måste bli tydligare mellan EU och den nationella nivån.[106]

När det gäller Storbritanniens syn på formerna och målet för den europeiska integrationen kan det konstateras att liberalerna i det brittiska parlamentet visserligen förespråkar ett mer överstatligt samarbete men att enigheten i övrigt tycks vara i det närmaste total kring att Storbritannien *inte* vill se en federation av Europas förenta stater. Uttrycket *"a superpower, not a superstate"* som senare har använts av premiärminister Tony Blair sammanfattar väl den brittiska synen på EU.[107] De överstatliga inslag som idag finns inom framför allt den första pelaren accepteras av den brittiska regeringen med motiveringen att viss överstatlighet betraktas som nödvändig för effektiviteten. Hittills har fördelarna övervägt nackdelarna.[108] Vid flera tillfällen uttrycks också att man till och med kan acceptera att antalet områden som beslutas med kvalificerad majoritet utökas. Detta menar flera brittiska talare i många fall skulle gynna Storbritannien eftersom det skulle förhindra andra länder att utnyttja kravet på enhällighet för att blockera beslut som Storbritannien vill genomdriva.[109]

Den brittiska regeringen ser det inte som realistiskt att avskaffa kommissionen och EU-parlamentet som vissa brittiska EU-kritiker förespråkar i syfte att minska de överstatliga inslagen i EU. Tvärtom framhåller premiärminister Tony Blair och flera andra talare vid sidan om rådet även dessa institutioner som mycket viktiga för EU. Den oberoende kommissionen ger ett skydd för EU:s små stater och överbryggar de nationella olikheterna. Parlamentet ger demokratisk legitimitet och balans åt EU.[110]

Samtidigt som den brittiska regeringen är villig att acceptera viss överstatlighet inom EU understryker den i likhet med Frankrike att det nationella självbestämmandet aldrig helt får inskränkas. Mellanstatlighet ska blandas med överstatlighet. Enhällighet ska även fortsättningsvis gälla för områden av särskilt vikt. Man exemplifierar med försvarsfrågor, gränskontroller och beskattning.[111] Just valmöj-

---

[106] **Ministère des Affaires Etrangères** utdrag ur intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 22 maj 2000 och **Elysée** *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000

[107] Se t.ex. **Ten Downing Street** anförande av premiärminister Tony Blair den 6 oktober 2000

[108] **Foreign and Commonwealth Office** *"Foreign policy and national interest"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 28 januari 2000

[109] **Foreign and Commonwealth Office** *"Managing change: The EU's institutional challenges..."* anförande av Europaminister Keith Vaz den 1 november 1999 och **House of Commons**, the Hansard Debates den 1 december 1999 column 320-321

[110] **Foreign and Commonwealth Office** *"Managing change: The EU's institutional challenges..."* anförande av Europaminister Keith Vaz den 1 november 1999 och **House of Commons,** the Hansard Debates den 1 december 1999 column 320-321

[111] **House of Commons**, Committee on Foreign Affairs hearing den 30 november 1999 column 47-48

lighet och självbestämmande är viktiga principer för den brittiska regeringens vision av EU-samarbetet. I sammanhanget talas om delad suveränitet, *"shared sovereignty"* eller *"pooled sovereignty"*. Ett nära samarbete behöver enligt detta resonemang inte nödvändigtvis innebära en begränsning av suveräniteten. Enligt regeringen kan samarbete istället fungera som ett medel för att driva och värna nationella intressen. Premiärminister Tony Blair uttrycker saken på följande sätt: *"By working together, they* (dvs. the nation states) *can collectively reclaim the sovereignty they lost to globalisation, while still reaping its benefits."*[112]

Flera brittiska regeringsföreträdare hävdar i sammanhanget att utvecklingen i EU inte alls, såsom många EU-kritiker fruktat, behöver vara på väg mot ökad centralisering och en federal superstat, utan att utvecklingen lika väl kan bli den motsatta – ökad regionalisering och decentralisering – vilket borde tilltala EU-kritikerna mer. Staternas suveränitet har snarare ökat, genom att rådet återtagit vissa funktioner som tidigare legat på kommissionen. Maastricht och Amsterdam var banbrytande i det att man gått från *"a nascent European federation"* till *"a treaty-based system of managing relations between sovereign states"*.[113] En federal superstat är enligt flera brittiska talare en utopisk tanke eftersom ingen politiker i något land självmant vill föra över sin makt till överstatliga organ.[114]

En annan utveckling som framför allt förespråkas av Frankrike och t.ex. Tyskland är istället utökade möjligheter till differentiering och flexibla samarbetsformer inom olika områden, vad som omväxlande brukar betecknas flexibel integration, variabel geometri eller ett EU med två hastigheter. Ofta kopplas även detta resonemang ihop med den förestående utvidgningen och behovet av att förena det fördjupade samarbetet inom allt fler områden med ett effektivt beslutsfattande mellan allt fler och allt mer heterogena medlemsländer.

Utvecklingen mot ökad differentiering i någon form beskrivs av franska talare som närmast oundviklig. Utrikesminister Hubert Védrine säger t.ex. att oavsett vad som formellt står i fördraget så kommer det att ske bildningar av detta slag, om inte inom EU så utanför.[115] Vad som är slående i den franska diskussionen om differentiering är att det med stor tydlighet framgår att Frankrike vill gå vidare och det snabbt och långt: *"aller plus loin et plus vite"*.[116] Budskapet är i detta avseende entydigt, i övriga delar varierar termerna mellan olika talare.

---

[112] **Foreign and Commonwealth Office** *"Shaping a pivotal role..."* anförande av Tony Blair den 22 november 1999 och **Foreign and Commonwealth Office** *"Foreign policy and national interest"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 28 januari 2000

[113] **House of Commons,** the Hansard Debates den 1 december 1999 column 363

[114] **House of Commons,** the Hansard Debates den 1 december 1999 column 363 och **Foreign and Commonwealth Office** *"The influence of ideas of 1989 on foreign policy"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 13 januari 2000

[115] **Ministère des Affaires Etrangères** intervju med utrikesminister Hubert Védrine den 20 april 2000 och **Assemblée Nationale**, Commission des Affaires Etrangères hearing med Europaminister Pierre Moscovici den 29 juni 2000

[116] **Ministère des Affaires Etrangères** anförande av president Jacques Chirac den 30 maj 2000

Ibland ger de franska talen intrycket att Frankrike vill att samarbetskonstellationerna ska variera från område till område, ibland att samma grupp av länder går vidare tillsammans inom flera områden. Utrikesminister Hubert Védrine och även Europaminister Pierre Moscovici målar upp en framtida union med flera kärnor, med olika länder som samarbetar inom olika områden.[117] Den franske presidenten däremot har bl.a. valt att beskriva det som ett EU med en förtrupp av pionjärer, ett "avantgarde". Huvudtanken med denna konstruktion är att de medlemsstater som så önskar ska kunna driva integrationen vidare inom ett eller flera områden i väntan på de övriga, som när de så önskar ska vara fria att ansluta sig. Möjligheten till denna typ av samarbete finns redan i Amsterdamfördraget, men vad Frankrike inför och under regeringskonferensen drev är en uppmjukning av reglerna. Bl.a. ville Frankrike att den nuvarande vetorätten som gäller för beslut om differentiering skulle avvecklas.[118]

Den allmänna debatten om differentiering rymmer ofta tydliga federala inslag såsom ett gemensamt parlament med lagstiftande makt, en personvald president med exekutiv makt och ett gemensamt försvar. Franska talare har inte gått så långt. Ibland har man framställt det som att de s.k. pionjärländerna skulle bilda en inre kärna som skulle "väga tyngre" i EU och leda integrationen framåt. Frankrike har tillsammans med Tyskland utropat sig till naturlig ledare för en sådan grupp. Något nytt EU eller formellt direktorat målar man inte upp. Istället för nya parallella strukturer talas om lösa samordningsstrukturer.[119]

---

[117] **Ministère des Affaires Etrangères** intervju med utrikesminister Hubert Védrine den 20 april 2000 och **Assemblée Nationale**, Commission des Affaires Etrangères, hearing med Europaminister Pierre Moscovici den 21 december 1999

[118] Se t.ex. **Svenska Dagbladet** den 13 oktober 2000 s. 5 eller **Assemblée Nationale**, Commission des Affaires Etrangères hearing med Europaminister Pierre Moscovici den 29 juni 2000 Som en parentes kan nämnas att Frankrike vid toppmötet sommaren 2000 i Feira fick igenom att frågan om att lätta upp formerna för flexibelt samarbete skulle ingå i regeringskonferensen 2000. Vid toppmötet i Nice i december 2000 enades länderna om att under särskilda vilkor tillåta differentiering, dock inte inom det försvars- och säkerhetspolitiska området som Frankrike förespråkat. Se också diskussion i kapitel 6.

[119] **Elysée** *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000

Till skillnad från i Frankrike är inställningen till differentiering mycket mer ambivalent i Storbritannien. Samtidigt som Storbritannien utnyttjat denna möjlighet till att stå utanför Schengen och det monetära samarbetet inom EMU ställer brittiska talare sig i flera uttalanden skeptisk till de tyska och franska kraven på utökade möjligheter till flexibel integration. Även om förhållningssättet växlar något över tid vidhåller Labourregeringen att det huvudsakliga skälet mot differentiering är att man fruktar ett splittrat EU, *"a two-tier Europe"*, med ett marginaliserat Storbritannien utan inflytande.[120]

[120] Se t.ex. **Svenska Dagbladet** den 29 juni 2000 s. 2 och **Svenska Dagbladet** den 7 juli 2000 s. 9 eller **Young, W. J.** (2000)

Kapitel 5. En europeisk krishanteringsförmåga

I kapitel 5 anläggs i motsats till i föregående kapitel ett snävare perspektiv. I fokus läggs det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet för en europeisk krishanteringsförmåga. Hur ser de två länderna på sin roll i den nuvarande utvecklingen och sin möjlighet att påverka den? Vad anger länderna som det yttersta syftet med samarbetet på detta område och vad har de för egna uttalade motiv för att stödja utvecklingen av en europeisk militär dimension i EU? Egennytta, Europanytta, världsnytta?

Nära kopplat till syftet och motivet för utvecklingen är frågan om hur det europeiska samarbetet närmare ska definieras och avgränsas, både när det gäller vilken typ av förmåga EU ska bygga upp och när det gäller ansvarsfördelningen i förhållande till NATO och USA. Vad är det europeiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet och vad är det inte enligt ländernas uppfattning? Hur är utvecklingen inom detta område relaterad till integrationsprocessen som helhet – är det kanske ett naturligt, oundvikligt steg mot ett gemensamt försvar och en federation?

5.1 Drivkrafter och förklaringar

Utvecklingen av en militär dimension har sedan St Malo-deklarationen fått en prioriterad plats på EU:s dagordning och behandlats i många olika sammanhang. I föregående kapitel har det redan konstaterats att både franska och brittiska talesmän ger flera förklaringar till den europeiska integrationens pågående utveckling. Globaliseringens inverkan, integrationsprocessens inneboende dynamik och medlemsstaternas agerande är några av de förklaringar som har nämnts. I huvudsak är det samma drivkrafter och förklaringar som pekas ut när det gäller utvecklingen på just det försvars- och säkerhetspolitiska området.

I flera franska och brittiska tal nämns olika externa faktorer som påskyndat denna utveckling och underlättat samarbete. Den pågående globaliseringen och internationaliseringen anses ha ändrat förutsättningarna för den nationella säkerheten och synen på försvarsfrågor. Den förändrade strategiska kontexten, de nya hotbilder och den nya typ av uppdrag som de nationella styrkorna därmed står inför ställer i sin tur krav på nya förmågor och resurser. Samarbete framstår enligt detta resonemang allt mer som den enda vägen för säkrad fred och stabilitet.[121]

---

[121] **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 20 juni 2000 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 28 mars 2000 och **House of Commons,** the Hansard Debates den 10 juni 1999 column 798-802

Den bakomliggande drivkraften för utvecklingen beskrivs också ofta i humanitära termer av både brittiska och franska talare. Det mänskliga lidandet på Balkan under nittiotalet och de europeiska ländernas oförmåga att agera samlat och effektivt för att ingripa, i synnerhet under Kosovo-krisen 1999, kom enligt flera talare att fungera som en väckarklocka.[122] Därom tycks franska och brittiska talare, i likhet med de flesta andra bedömare, vara överens. Det kan i sammanhanget dock vara värt att nämna att flera franska talare väljer att delvis göra en annan vinkling än många andra som uttalat sig i saken. Kosovo-krisen avslöjade inte enbart stora brister i den europeiska förmågan och Europas beroende av en kraftfull amerikansk närvaro. Enligt Frankrike kan Kosovo-krisen också ses som ett viktigt och konkret bevis på att Europa till fullo är redo att ta ansvar och att verka för gemensamma intressen och värderingar: *"la volonté des Européens de prendre collectivement toutes leurs responsabilités..."*.[123]

I både Frankrike och Storbritannien väljer man vidare att beskriva det allt närmare samarbetet på det försvars- och säkerhetspolitiska området som en del av en större, närmast oundviklig och nödvändig process.

I Frankrike framhålls att tidigare initiativ såsom införandet av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) och det monetära samarbetet inom EMU alla har banat väg för den nuvarande utvecklingen genom ökad interdependens och harmonisering. Försvarssamarbetet är bara en logisk förlängning av samarbetet inom andra områden som i sin tur gjort EU till en internationell aktör med behov av en egen trovärdig militär förmåga för att aktivt gripa in i krishärdar, både genom förebyggande åtgärder och när kriser utbrutit.[124] Den militära dimensionen ska fungera som ett komplement till de övriga utrikespolitiska verktyg som EU genom åren har skaffat sig såsom ekonomi och diplomati. Den franske utrikesministern Hubert Védrine menar att allt hänger samman:

> *"Défense et sécurité, sécurité et politique étrangère commune, union politique et union économique vont aujourd'hui ensemble et font partie intégrante de notre légitime ambition européenne."*[125]

---

[122] **Foreign and Commonwealth Office** *"The EU-US relationship – what's in it for America?"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 29 februari 2000 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999

[123] **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 7 juli 1999 samt **The Tocqueville Connection** *"French defense, Nato and Europe"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 22 februari 2000

[124] **Ministère des Affaires Etrangères** anförande av president Jacques Chirac den 30 maj 2000 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 20 oktober 1999

[125] **Ministère des Affaires Etrangères** *"Vers une Europe de la sécurité et de la défense"* artikel av utrikesminister Hubert Védrine publicerad i Le Monde, el Pais och Frankfurter allgemeine Zeitung den 3 december 1999 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 20 oktober 1999 samt anförande av Alain Richard den 17 mars 2000. Se även t.ex. **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 28 mars 2000 och **Ministère de la Défense** *"European Defense and the emergence of a multipolar world"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 19 maj 2000

Även den brittiska regeringen beskriver utvecklingen som ett närmast oundvikligt steg för EU. Argumenten handlar dock mer om behovet av att ta ett ökat ansvar för internationell fred och stabilitet än om en självgående process. Det militära instrumentet ska bli ett komplement till de övriga som EU har i sin arsenal. En militär kapacitet behövs för att ge den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken trovärdighet.

> *"Europe needs to face up to its security responsibilities. We have shown in Kosovo that Europe can be a force for good in the world. But we are not doing all that we can. We must be stronger. We must be more efficient. We must cooperate more fully. Only then will Europe have the muscle to underpin our political and economic weight. Only then will we truly be able to discharge our responsibilities as the richest and most developed group of nations on the planet."*[126]

Processen ska också utgöra ett välgörande komplement, inte en ersättning, till NATO:

> *"What we are proposing is that Europe's forces, the forces of fully sovereign European states, acting in cooperation, should make a greater contribution to their own security, nothing more, nothing less."*[127]

Franska och brittiska talare är för övrigt överens om att processen inte bara har utvecklats av sig själv utan i allra högsta grad drivits på av medlemsstaterna. Precis som när det gäller EU-samarbetet som helhet vill både Frankrike och Storbritannien framställa sig som drivande och ledande även på detta område.

Frankrike beskriver sig gärna som ett föregångsland på området och framhåller att man är en av de ursprungliga initiativtagarna. Redan på femtiotalet lade man fram förslag med denna inriktning, vilket man hävdar visar på stor framsynthet och intellektuell kapacitet: *"La France avait d'ailleurs fait preuve, comme souvent, de sa vitalité intellectuelle et de sa capacité de propositions conceptuelles..."*.[128] Frankrike som länge velat ge EU en försvarsdimension har nu enligt sin egen beskrivning sakta men säkert lyckats övertyga de övriga om att följa vad som beskrivs som en fransk linje. Franska talare menar att detta underlättades av att Frankrike genom sitt successiva närmande till NATO åtnjutit ökat förtroende hos

[126] **Ministry of Defence** *"Europe: The way forward"* anförande av försvarsminister Lord Robertson den 8 september 1999
[127] **Ministry of Defence** *"Defence white paper 1999"* presskonferens med försvarsminister Geoffrey Hoon den 20 december 1999
[128] **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 20 oktober 1999

de övriga medlemmarna.[129] Framför allt väljer dock franska talare att poängtera vikten av att övriga medlemsländer närmat sig Frankrike. Storbritannien och Tyskland har genom att överge gamla ståndpunkter banat väg för framsteg: *"Ces avancées politiques ont été rendues possibles par la levée de blocage traditionnels du côté de nos partenaires"*.[130]

Den brittiska regeringens beskrivning av sin egen roll som ledande och pådrivande inom EU är särskilt tydlig när det gäller unionens försvars- och säkerhetspolitiska samarbete. Ofta lyfter man fram just detta område för att illustrera både sitt inflytande och sin initiativförmåga. Europaminister Keith Vaz uttrycker det på följande sätt: *"Nowhere has our commitment to constructive engagement in Europe been more prominent than in defence"*.[131] Det poängteras också att det förslag som ligger till grund för den nuvarande utvecklingen ursprungligen var brittiskt, ofta refereras det till som *"the Prime Minister's European Defence Initiative"* eller *"Blair's initiative"*.[132]

För att illustrera det motstånd som trots allt finns i Storbritannien mot den förda EU-politiken kan det vara intressant att kort nämna hur det konservativa oppositionspartiet Tories ser på Labourregeringens agerande. Tories instämmer inte i den beskrivning som Labour ger utan är genomgående mycket kritisk till hur Labourregeringen agerat och hur processen har utvecklats. Den brittiska regeringen är i Tories ögon alltför samarbetsvillig och följer snällt den väg Frankrike har stakat ut: *"This whole deal plays to a French agenda which has been going for 40 years which is about dividing Nato"*.[133] För att ge ytterligare vikt åt sitt resonemang citerar man kända politiker från andra medlemsstater och kommissionens ordförande.[134] Trots att det nu gått nästan två år sedan premiärminister Tony Blairs tal i Pörtschach och Labours omsvängning efterlyser Tories också vid upprepade tillfällen en trovärdig förklaring av regeringen. Kritikerna vidhåller att det inte är säkerhetspolitiska eller humanitära hänsyn som är grunden för regeringens helomvändning utan rädslan att marginaliseras i EU.[135]

I föregående kapitel har det konstaterats att den fransk-tyska axeln traditionellt har setts som motorn bakom den europeiska integrationen. En vanlig slutsats som ofta

---

[129] **Ministère des Affaires Etrangères** *"Forum sur les priorités de la présidence..."* anförande av utrikesminister Hubert Védrine den 28 mars 2000

[130] **Elysée** intervju med president Chirac publicerad i NRC Handelsblad den 26 februari 2000 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999

[131] **Foreign and Commonwealth Office** *"Britain's role in Europe"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 10 mars 2000

[132] **Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs** *"Prospects for the European Council, Helsinki, 10-11 December 1999"* och **House of Commons,** the Hansard Debates den 1 december 1999 column 322

[133] **Oakes, M.** (2000) s. 31

[134] **House of Commons,** the Hansard Debates den 10 juni 1999 column 815 och **House of Commons,** the Hansard Debates den 1 december 1999 column 363

[135] **House of Commons,** the Hansard Debates den 10 juni 1999 och **Oakes, M.** (2000) s. 31

förekommer i bl.a. media och forskning är att denna ledarduo ersatts av ett fransk-brittiskt ledarskap på det försvars- och säkerhetspolitiska området. Utan att för den skull helt tona ned Tysklands roll framhåller både franska och brittiska talare vikten av sitt nyväckta samarbete som under det gångna året resulterat i flera deklarationer och andra dokument. Frankrike och Tyskland har dock ett sedan länge etablerat samarbete kring försvars- och säkerhetspolitik med regelbundna bilaterala toppmöten och säkerhetsråd. Under 1999 beslutade de båda länderna att utöka kontakterna vidare bl.a. vad gäller underrättelsetjänst och undervisning.[136]

5.2 Syfte och motiv

Nära förknippad med frågan om drivkrafter för utvecklingen av en europeisk militär krishanteringsförmåga är ländernas egna uttalade motiv till att stödja denna utveckling och deras beskrivningar av syftet med den pågående utvecklingen.

Franska talare underlåter inte, såsom det redan framgått, att regelbundet framhålla att Frankrike länge velat ge EU en ökad försvarsdimension. Den nuvarande utvecklingen ingår enligt flera talare som en viktig del i den franska visionen om maktbalans i det internationella systemet och en multipolär värld med EU som en världsmakt. En trovärdig militär förmåga nämns som ett av de krav som ställs på en fulländad världsmakt och som EU därmed måste skaffa sig om EU ska kunna ikläda sig den stormaktsroll som Frankrike vill och bli något mer än bara en frihandelszon.[137] President Jacques Chirac säger t.ex. att utvecklingen på försvarsområdet är en politisk process som är både nödvändig och oundviklig för att EU-projektet ska fulländas :

> *"...le développement d'une politique étrangère et de défense de l'Union européenne est un projet fondamentalement politique. Il se fera parce l'Europe se fait, et s'il ne se fait pas c'est le pouls même de notre continent qui s'affaiblira."*[138]

Försvarsminister Alain Richard beskriver detta i sin tur som en mognadsprocess, där EU nu kan ta sitt rättmätiga ansvar: *"La coopération européenne permettra à notre continent d'atteindre sa pleine maturité stratégique."*.[139]

Denna utveckling ska enligt det franska resonemanget inte enbart tjäna Frankrike och den egna kontinenten som båda därigenom ska få ett ökat internationellt inflytande. Viljan att aktivt bidra till internationell fred och säkerhet är en annan

[136] **Elysée** deklaration fransk-tysk deklaration den 30 november 1999
[137] **Elysée** anförande av president Jacques Chirac den 4 november 1999 och **Ministère des Affaires Etrangères** *"Vers une Europe de la sécurité et de la défense"* artikel av utrikesminister Hubert Védrine publicerad i Le Monde, el Pais och Frankfurter allgemeine Zeitung den 3 december 1999
[138] **Ministère des Affaires Etrangères** anförande av president Jacques Chirac den 30 maj 2000
[139] **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 7 juli 1999

återkommande förklaring till det franska intresset för att utveckla en europeisk försvarsdimension.[140] Det handlar heller inte uteslutande om att genomföra aktiv krishantering och minska lidande i akuta krishärdar utan franska talare anlägger ofta ett än större perspektiv. Ett välbalanserat internationellt system med flera starka ekonomiska, politiska och militära aktörer ska komma hela världen till godo genom att förutsättningarna för fred och stabilitet ökar.[141]

En annan uppgift som Frankrike tilldelar EU i detta sammanhang är att försvara och sprida vad man kallar europeiska intressen och värderingar, principer som från en fransk horisont kan skilja sig från de amerikanska, vilket underförstått betyder att EU måste ha förmågan att agera även när USA inte vill eller kan. Den militära förmågan ska bli ett verktyg för Europa att själv ta tag i sitt, och tydligen även omvärldens, öde.[142] Detta ska dock enligt utrikesminister Hubert Védrine inte tolkas som någon ny "interventionism" från EU:s sida. Stormakten Europa, *"Europe-puissance"*, kommer enligt den franske utrikesministern att agera ansvarsfullt och den internationella rätten ska respekteras liksom FN:s och säkerhetsrådets roll.[143]

I Frankrike lyfts behovet av balans och jämvikt inte enbart fram i anslutning till diskussioner om det internationella systemet utan i lika stor utsträckning i anslutning till NATO. I likhet med andra franska resonemang om balans är USA en viktig komponent även här.

Enligt Frankrike, och för övrigt även de flesta utomstående bedömare, är de nuvarande skillnaderna i NATO mellan den dominerande NATO-medlemmen USA och Europa alltför stora på flera områden. Även om franska talare gärna framhåller Frankrikes egen militära förmåga och landets stora bidrag till internationella insatser är den samlade europeiska förmågan i delar otillräcklig när det gäller att genomföra vissa större militära operationer. Den franske försvarsministern Alain Richard talar i likhet med många andra om *"the deployability gap, the spending gap och the technological gap"* för att illustrera hur omfattande obalansen är.[144]

Genom en förbättrad och effektiviserad europeisk förmåga skulle det enligt det franska resonemanget skapas bättre jämvikt i NATO. Detta skulle i praktiken gynna både EU, NATO och inte minst USA som skulle få ökad avlastning i takt med att EU blir en mer jämbördig partner och kan ta ett större ansvar: *"...our intention is to have a more balanced picture, a picture where the Europeans are no*

---

[140] **Ministère des Affaires Etrangères** *"Vers une Europe de la sécurité et de la défense"* artikel av utrikesminister Hubert Védrine publicerad i Le Monde, el Pais och Frankfurter allgemeine Zeitung den 3 december 1999

[141] **Ministère de la Défense** anförande av premiärminister Lionel Jospin den 22 oktober 1999

[142] **The Tocqueville Connection** *"European defense and the transatlantic link"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 23 februari 2000 och **Elysée** intervju med president Chirac publicerad i NRC Handelsblad den 26 februari 2000

[143] **Ministère de la Défense** intervju med försvarsminister Alain Richard den 22 juni 1999 på Europe 1

[144] **The Tocqueville Connection** *"French defense, Nato and Europe"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 22 februari 2000

longer mere consumers in a security and defence super-market, but "security and defence providers".[145] Enligt den franske försvarsministern är nyckelmeningen: *"We want the Europeans to be able to put out fires in their own backyards... ".*[146]

Även brittiska talare medger att det behövs ökad balans inom NATO och att EU-länderna måste vara beredda att avlasta USA. I likhet med Frankrike hävdar Storbritannien att jämvikten mellan USA och Europa kan öka genom att Europa förbättrar sin krishanteringsförmåga. Europa ska inte vara en belastning för USA, utan ett stöd som kan ingripa när USA och *"NATO as a whole"* är förhindrat att agera eller inte har för avsikt att göra det.[147]

Storbritanniens tolkning av syftet och de egna motiven för att stödja utvecklingen tycks, i likhet med Frankrikes, vara att detta nya samarbetsområde både ska tjäna EU-medlemmarna och omvärlden. Det ska fungera som ett medel för EU att driva Europas intressen och spela en roll internationellt som motsvarar unionens ekonomiska vikt. Europa ska härigenom förbättra sin förmåga att säkra såväl sin egen säkerhet som att säkerställa freden och minska det mänskliga lidandet på andra håll i världen. Europa ska bli *"a force for good".*[148] Enligt den brittiske utrikesministern Robin Cook ska EU *"ensure that we maintain the security of our continent and make a better contribution to crisis mangagement in our part of the world".*[149] Premiärminister Tony Blair har i efterhand beskrivit beslutet från toppmötet i Helsingfors i december 1999 på följande sätt:

> *"We* (dvs. medlemsstaterna i Helsingfors) *also made the decision that our continent of Europe, which twice this century has lost millions of its citizens in the two most bloody wars in human history, should now co-operate in defence where the object is to help keep the peace. A bigger European Union, a union committed to embracing countries committed to democracy, a Europe of nations determined to use their collective strength to advance our values."*[150]

Gemensamt för de båda länderna är att det utifrån det studerade materialet är svårt att få någon entydig bild av hur de egentligen ser på samarbetet och hur det ska

---

[145] **Ministère de la Défense** *"European Defense and the emergence of a multipolar world"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 19 maj 2000 och **Elysée** artikel av president Jacques Chirac i Jane's Defence Weekly den 22 december 1999 samt **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 17 mars 2000

[146] **The Tocqueville Connection** *"European defense and the transatlantic link"* anförande den 23 februari 2000 och **Elysée** intervju med president Chirac publicerad i NRC Handelsblad den 26 februari 2000

[147] **Foreign and Commonwealth Office** *"The EU-US relationship – what's in it for America?"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 29 februari 2000

[148] **Foreign and Commonwealth Office** *"The EU-US relationship – what's in it for America?"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 29 februari 2000 och **Ministry of Defence** *"European defence"* anförande av försvarsminister Geoffrey Hoon den 28 mars 2000

[149] **Foreign and Commonwealth Office** *"Shaping the future of Europe"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 6 januari 2000

[150] **House of Commons,** the Hansard Debates den 13 december 1999 column 23

avgränsas. Det kan t.ex. konstateras att styrkans geografiska räckvidd diskuteras mycket lite i både det franska och brittiska material som studerats här och att när den nämns framgår inte vad som egentligen avses. Ibland talas om insatser även utanför Europa, ibland bara i Europa eller i dess absoluta närhet, ibland skiljer sig den geografiska räckvidden åt beroende på vilket tidsperspektiv som anläggs och vilken kapacitet styrkan byggt upp.[151]

Någon entydig definition av vad som menas med Petersbergsinsatser ges inte heller i vare sig de brittiska eller franska texterna. När en hänvisning görs åberopas den ursprungliga skrivningen som antagits av rådet. Vad som är anmärkningsvärt är dock att både brittiska och franska talare nästan uteslutande väljer andra begrepp än krishantering och Petersbergsinsatser för att beskriva samarbetet. Istället talas om en försvarsdimension, ett försvarssamarbete och en europeisk försvarsförmåga: *"l'Europe de la défense", "A stronger security system in Europe", "a more effective defence capability".*[152] Den brittiske försvarsministern Geoffrey Hoon medger att denna typ av ordval kan vara förvirrande för allmänheten och ytterligare kan göra nyansskillnaden mellan krishantering och försvar otydlig. Enligt honom syftar termen *"defence"* i EU-sammanhang på våldsanvändning.[153]

När franska och brittiska talare vid några enstaka tillfällen nämner de uppgifter man anser att styrkan ska kunna ta sig an väljer de ofta att exemplifiera med Operation Allied Force, de insatser som genomfördes våren/sommaren 1999 i Kosovo.[154] Franska talare väljer att kalla denna typ av insatser för Petersbergs-operationer *"on the high end of the spectrum"* och gör bedömningen att denna typ av insatser, på grund av EU:s begränsade kapacitet, kommer att kunna genomföras av EU på egen hand först inom ca fem år.[155] Även brittiska talare påpekar att denna typ av insats vore svår för Europa att med sin nuvarande kapacitet genomföra utan stöd från USA.[156] Som en motsats till denna typ av fredsframtvingande operation

---

[151] **House of Commons** Committee on Foreign Affairs hearing den 30 november 1999 column 101-102, 111 och **House of Commons,** the Hansard Debates den 13 december 1999 samt **House of Commons** Select Committee on Defence debatt och hearing den 16 februari 2000 column 35-39 Se också t.ex. **Assemblée Nationale**, Commission de la Défense Nationale et des Forces Armées, hearing med försvarsminister Alain Richard den 25 januari 2000

[152] **Ministère de la défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 7 juli 1999 och **Ministère de la défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999, **House of Commons,** the Hansard Debates den 1 december 1999 column 315-316 samt **House of Commons** Select Committee on Defence debatt och hearing den 16 februari 2000

[153] **House of Commons** Select Committee on Defence debatt och hearing den 16 februari 2000 column 40

[154] Se t.ex. **House of Commons** Committee on Foreign Affairs hearing den 30 november 1999 column 109-110 och **Elysée** intervju med president Jacques Chirac publicerad i NRC Handelsblad den 26 februari 2000

[155] **Elysée** intervju med president Chirac publicerad i NRC Handelsblad den 26 februari 2000 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 3 juli 2000 samt **The Tocqueville Connection** *"European defense and the transatlantic link"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 23 februari 2000

[156] **House of Commons,** Select Committee on Defence debatt och hearing med anledning av *"Defence - Eighth Report"*den 16 februari 2000 column 35-39

nämns som ett exempel på en intervention på en lägre nivå, en intervention, eventuellt utanför Europa, med stora humanitära inslag i en icke-hotfull miljö.[157]

5.3 Formerna för det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet

Nästa steg är att utifrån de studerade anförandena göra en översikt av hur de två länderna anser att samarbetet närmare ska utformas och av vem. Bland de mer renodlade alternativ som länderna, åtminstone i teorin och något förenklat, har att ta ställning till när det gäller det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet, liksom när det gäller EU-samarbetet som helhet, är ökad överstatlighet kontra fortsatt mellanstatlighet, ökad flexibilitet och differentiering kontra enhällighet och sammanhållen process.

Både Frankrike och Storbritannien framhåller konsekvent och tydligt att makten över det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet ska stanna hos medlemsstaterna. Även om både Frankrike och Storbritannien, såsom det kunnat konstateras i föregående kapitel, är positiva till ökad överstatlighet inom vissa politikområden ska mellanstatlighet gälla här. Rådet och medlemsstaterna ska därmed vara de huvudsakliga beslutsfattarna.

Som exempel kan nämnas den franske utrikesministern Hubert Védrines beskrivning av samarbetet. Han understryker de enskilda staternas roll och menar att dessa även fortsättningsvis kommer att vara avgörande. Den pågående harmoniseringen mellan medlemmarna får enligt utrikesministern inte utplåna varken den nationella försvars- och säkerhetspolitiken eller den nationella utrikespolitiken. Det europeiska samarbetet ska vara *en* grund, *en* gemensam bas men inte den enda.[158] Den franske försvarsministern Alain Richard använder sig av samma resonemang när han hävdar att samarbetet inom detta område därmed inte innebär någon överföring av suveränitet.[159]

Även den brittiska regeringen framhåller att EU:s institutioner inte ska få utökad makt på detta område. Medlemsstaterna ska istället vara de huvudsakliga aktörerna. Institutionerna ska fungera som stöd för dessa.[160] Konsensusprincipen ska gälla vid beslutsfattande på alla de områden, däribland försvaret, som har vad regeringen kallar *"key national interest which touch on the identity of a nation"*.[161] Något annat

[157] Se t.ex. **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 28 mars 2000 eller **House of Commons,** the Hansard Debates, hearing den 13 december 1999 med bl.a. premiärminister Tony Blair column 21-22

[158] **Ministère des Affaires Etrangères** *"Vers une Europe de la sécurité et de la défense"* artikel av utrikesminister Hubert Védrine publicerat i Le Monde, el Pais och Frankfurter allgemeine Zeitung den 3 december 1999

[159] **Assemblée Nationale**, Commission de la Défense Nationale et des Forces Armées, hearing med försvarsminister Alain Richard den 14 mars 2000

[160] **Parliament** *"Western European Union"* den 21 juli 1999 column 1062-1064

[161] **House of Commons** Committee on Foreign Affairs hearing den 30 november 1999 column 47-48

vore helt otänkbart menar bl.a. premiärminister Tony Blair. Han resonerar i vad som ur ett statsvetenskapligt perspektiv kan kallas realistiska termer och säger sig vara övertygad om att ingen av medlemsstaterna är villig att ge upp beslutanderätten över sitt försvar och sina styrkor. Det europeiska samarbetet som helhet kommer att fördjupas bara så länge som staterna anser att de har något att vinna på det. Detta är även giltigt för det försvars- och säkerhetspolitiska området.[162]

Vad som har kunnat noteras är att frågan om enhällighet och mellanstatlighet i andra diskussioner om internationellt samarbete ofta brukar betraktas som hinder för effektivitet och beslutsförmåga. Varken Frankrike eller Storbritannien har dock diskuterat i dessa termer. Storbritannien, men framför allt Frankrike, har istället valt att ta upp behovet av reformerade institutioner för att få till stånd ett mer effektivt fungerande EU och en mer effektiv försvars- och säkerhetspolitik. De institutionella frågorna har genomgående framhållits av Frankrike i diskussioner med de övriga medlemmarna och i olika anföranden. Landet har också på egen hand och i samarbete med andra länder lagt fram förslag på institutionella reformer och nya strukturer på försvarsområdet, hela tiden med rådet som en huvudaktör.[163] Frankrike har av andra länder till och med kritiserats för att alltför mycket fokusera på uppbyggnaden av institutionella strukturer som en del av det europeiska försvarsprojektet. Inte minst Storbritannien har av forskare gärna framhållits som ett kontrasterande exempel som enligt vissa bedömare valt att sätta förmågan främst.[164]

Den brittiska regeringen väljer i sina tal genomgående att poängtera förmåga och kapacitet. Initiativen till en förbättrad krishanteringsförmåga, som man alltså gärna framhåller ursprungligen var ett brittiskt förslag, får inte stanna vid tomma politiska deklarationer eller en ineffektiv byråkrati, *"obscure institutional niceties"*.[165] Även om EU också måste skapa strukturer för effektivare analys och beslutsfattande, måste medlemmarnas huvudsakliga fokus ligga på förmåga. EU-länderna bör göra nya nationella prioriteringar och tillsammans förbättra sin *"deployability, sustainability, flexibility, mobility, survivability and interoperability"*.[166] En mycket snarlik formulering, och därmed också slutsats om vad som bör förbättras, har använts av VEU i den styrkeinventering som presenterades under 1999 och av

---

[162] **House of Commons,** the Hansard Debates den 13 december 1999 column 35-36 och **The Economist** den 19 februari 2000 s. 35

[163] **Ministère de la Défense** *"European Defense and the emergence of a multipolar world"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 19 maj 2000 Som exempel kan nämnas att Frankrike t.ex. låg bakom det förslag som i Amsterdamförhandlingarna 1997 ledde fram till inrättandet av rådets generalsekreterare ("Hr GUSP") och som enligt Frankrike var ett viktigt steg på vägen för att göra EU mer tydlig i världspolitiken. För exempel på bilaterala deklarationer se t.ex. **Elysée** *"Déclaration sur la défense européenne"* deklaration från toppmöte mellan president Jacques Chirac, premiärminister Lionel Jospin och premiärminister Tony Blair den 25 november 1999 och **Elysée** fransk-tysk deklaration den 30 november 1999

[164] Se t.ex. **Aggestam. L.** (2000) s. 78

[165] **Ministry of Defence** *"European defence"* anförande av försvarsminister Geoffrey Hoon den 28 mars 2000

[166] **House of Commons,** the Hansard Debates debatt och hearing den 1 december 1999 column 322

NATO i den s.k. Washington kommunikén från toppmötet samma år.[167] Detta är i och för sig inte förvånande eftersom det hela tiden rör sig i huvudsak om samma styrkor men att Storbritannien väljer att upprepa den skulle också kunna tolkas som en medveten signal om att processerna ska vara parallella och befrukta varandra, inte motsatta.

Flexiblare former för samarbete, som medger att en grupp av EU:s medlemsländer går vidare med sitt samarbete, är en annan lösning som Frankrike förespråkar inom detta område för att få till stånd en snabbare utveckling. Utan att närmare motivera varför eller förklara hur beskriver president Jacques Chirac, och flera andra franska talare, just försvarsområdet som särskilt lämpat för denna typ av konstruktion:

> *"La Défense me semble un projet qui se prête naturellement à des coopérations approfondies au sein d'un groupe restreint d'Etats qui souhaitent aller plus loin et plus vite".*[168]

I ett annat anförande har presidenten återigen uttryckt samma tanke:

> *"All those among the 15 who wish to join this common effort are welcome. But those who don't wish to go so far, because they have no tradition of (military) engagement or because they do not have the means, must not be allowed to prevent the others going forward".*[169]

Värt att nämna är att Frankrike i dessa sammanhang pekar ut Tyskland som sin naturlige partner vid en differentiering, inte Storbritannien.[170] Såsom det konstaterats i föregående kapitel har Storbritannien, utan att för den skull helt avvisa idéen, inte heller fört fram differentiering som ett intressant förstahandsalternativ.

5.4 Utvecklingens mål och rollfördelningen mellan EU-NATO

Vad som snabbt kan konstateras vid en genomgång av franska och brittiska tal är att trots att det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet lyfts fram i många sammanhang förekommer i materialet bara mycket sällan beskrivningar av vilken vision de respektive länderna har för utvecklingen på längre sikt och huruvida den nuvarande processen ska ses som ett steg mot någon form av gemensamt försvar eller inte. Den brittiska regeringen motiverar i några sammanhang denna otydlighet med att det är farligt att vara alltför exakt i sina gränsdragningar av vad som är

[167] Se t.ex. **Heisbourg, F.** (2000:1) s. 85 och **Bailes, A.J.K.** (1999) s. 61 samt **WEU** *"Audit of assets and capabilities for European crisis management operations"* den 23 november 1999
[168] **Ministère des Affaires Etrangères** anförande av president Jacques Chirac den 30 maj 2000 och **Assemblée Nationale**, Commission des Affaires Etrangères, hearing med Europaminister Pierre Moscovici den 21 december 1999
[169] **AFP** den 3 juni 2000
[170] Se t.ex. **Elysée** *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000

möjligt och vad som ska vara styrkans mål och uppgift. Utrikesminister Geoffrey Hoon vill t.ex. inte ge någon annan definition än den ursprungliga Petersbergs-formuleringen och förklarar det med behovet av flexibilitet i motsats till exakta definitioner:

> *" --- what we are trying to find are practical mechanisms, defence based mechanisms, not rather esoteric, constitutional debates about what might be in and what might be out."*[171]

Bland de frågor som är intressanta att diskutera ur ett kortare, men också ett längre perspektiv, är hur Frankrike och Storbritannien gör gränsdragningen mellan kollektivt försvar och militär krishantering. Nära kopplat till denna fråga är relationen till militäralliansen NATO som enligt flera forskare inte oväntat bedöms bli en av huvudfrågorna framöver. EU är idag och inom överskådlig framtid beroende av NATO för större militära insatser. Detta medför ett spänningsfält mellan EU:s behov av att låna resurser av NATO och den grad av inflytande över EU:s beslut och planering som detta ska motsvara för NATO:s medlemmar. Från EU:s sida är man också väl medveten om behovet av ett politiskt stöd från USA, inför och under en krishanteringsinsats. Även om dessa frågor diskuteras förhållandevis lite i de källor som studerats här lyfts dock några aspekter i båda länderna fram som grundläggande.

USA har sedan många år pekat på brister i de europeiska NATO-medlemmarnas militära kapacitet och efterlyst ökad avlastning och *"burden-sharing"*. Mot denna bakgrund skulle USA kunna förväntas välkomna det europeiska initiativet med öppna armar. I realiteten har frågan varit mer konfliktfylld, bl.a. på grund av Frankrike som i detta avseende mer utgjort en broms än Storbritannien. Trots det franska närmandet till NATO och trots franska försäkringar om goda avsikter har Frankrike under den studerade perioden kritiserats för att försämra relationerna till USA och för att försvåra samarbetet med NATO.[172]

Att frågan om relationen till NATO varit känslig och att den orsakat inre oro i EU återspeglas dock inte nämnvärt i de franska talens innehåll. Tvärtom återger franska talare formuleringen från de gemensamma EU-skrivningarna om att EU ska agera *"where NATO as a whole"* inte gör det och understryker att NATO även fortsatt ska utgöra grunden för det kollektiva försvaret. NATO spelar enligt de franska talarna precis som under det kalla kriget en viktig roll för den europeiska säkerheten i egenskap av garant i artikel 5-situationer. De upprepar att det europeiska försvarsprojektet till skillnad från NATO inte ska uppfattas som ett skydd mot yttre hot. Det handlar således inte om försvaret av Europa och ska inte

[171] **House of Commons** Select Committee on Defence debatt och hearing den 16 februari 2000 column 34
[172] Se t.ex. **Financial Times** den 8 maj 2000 s. 16

tolkas som att EU håller på att bygga upp en gemensam europeisk armé.[173] Försvarsminister Alain Richard tecknar i ett tal vad som kan tolkas som ett försök till ansvarsfördelning mellan EU och NATO:

> *"Dans le contexte stratégie d'après la guerre froide, l'enjeu pour les Européens n'est pas seulement en effet, d'être en mesure de contrer une menace globale, devenue lointaine, voire hypothétique et pour laquelle, l'Alliance Atlantique dans son article V demeure la référence. La sécurité de notre continent, sa stabilité passe aussi et surtout maintenant par notre aptitude à répondre aux crises complexes un peu hybrides et aux facteurs persistants d'instabilité en Europe et à sa périphérie."* [174]

Europa ska ha en heltäckande förmåga att agera, men de större globala hoten, som kan hänföras till artikel 5, kommer främst att åligga NATO. De hot mot säkerheten i form av kriser på den egna kontinenten och i dess närhet, vilka försvarsministern bedömer kommer att öka i betydelse, är däremot en uppgift för EU, ibland ensamt, ibland tillsammans med NATO.

Någon annan formell uppdelning mellan de två organisationerna görs inte i de franska texterna som studerats här. Istället framhålls att någon förköpsrätt, som USA vid olika tillfällen krävt för NATO:s räkning, inte finns och inte ska finnas från något håll.[175] Enligt Frankrike är de båda organisationerna autonoma och det är medlemsstaterna i de respektive organisationerna som fattar besluten. Att det idag finns två delvis parallella organisationer i Europa för krishantering, med delvis samma medlemmar, förväntas enligt den franske försvarsministern Alain Richard inte bli något problem. Den dag man ställs inför en reell kris kommer det enligt honom ske en naturlig ansvarsfördelning och ett nära samarbete eftersom båda organisationerna har samma mål. En annan aspekt som enligt president Jacques Chirac kommer att vara avgörande för agerandet och vem som tar sig an en uppkommen kris är dels krisens omfattning, dels USA:s bedömning av och intresse för den.[176]

---

[173] **Ministère des Affaires Etrangères** *"Vers une Europe de la sécurité et de la défense"* artikel av utrikesminister Hubert Védrine publicerad i Le Monde, el Pais och Frankfurter allgemeine Zeitung den 3 december 1999

[174] **Ministère de la Défense** anförande och presskonferens av försvarsminister Alain Richard den 16 juni 2000

[175] Dessa krav har framförts med varierande tydlighet vid olika tillfällen. Ett av de mest uppmärksammade var när amerikanska kongressen i november 1999 antog en resolution om förköpsrätt för NATO. Se kapitel 3 i föreliggande rapport.

[176] **Ministère de la Défense** intervju med försvarsminister Alain Richard den 2 december 1999 och **The Tocqueville Connection** *"European defense and the transatlantic link"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 23 februari 2000 samt **Elysée** intervju med president Chirac publicerad i NRC Handelsblad den 26 februari 2000

Samtidigt som Frankrike avvisar kraven på formell förköpsrätt framhålls från flera franska talare att det i realiteten vore otänkbart för EU att fatta ett beslut som öppet strider mot amerikanska intressen. Tvärtom försäkrar man att EU till fullo kommer att ta hänsyn till USA. EU har enligt de franska talarna inget att tjäna på att gå bakom ryggen på USA utan eftersträvar dess stöd och deltagande.[177]

Den brittiska relationen till NATO är mindre komplicerad. Istället för att problematisera relationen till NATO och USA beskriver Storbritannien dem som viktiga resurser att värna om och bygga vidare på. Storbritannien tycks för övrigt se det som en viktig uppgift att tydliggöra EU:s avsikter för länder utanför EU och för den egna befolkningen. Gång på gång återkommer den brittiska regeringen till relationen EU-NATO och vad det europeiska samarbetet *inte* innebär: Det försvarspolitiska EU-samarbetet innebär *inte* att det skapas en gemensam armé, ett gemensamt försvar. Det handlar *inte* heller om att ersätta NATO. Den gemensamma styrkan är *inte* avsedd för kollektivt försvar och artikel 5-uppgifter. Ett medlemskap i unionen får *inte* uppfattas som en säkerhetsgaranti. USA och NATO kommer även fortsättningsvis att spela den naturliga huvudrollen när det gäller större militära insatser och när det gäller försvaret av de allierade.[178] Försvarsminister Geoffrey Hoon sammanfattar resonemanget om EU:s krishantering med att *"the main thing is it is not collective defence"*.[179]

Bilden är dock mer komplicerad än så. Vad denna gränsdragning innebär i praktiken vill den brittiska regeringen inte ange närmare än att det europeiska samarbetet ska utgöra ett komplement till NATO vid krishantering. Man avstår från att ange gränserna för krishantering och kollektivt försvar eller under vilka omständigheter den ena eller andra organisationen kan komma att ingripa. Försvarsminister Geoffrey Hoon talar istället om att det i händelse av en kris måste röra sig om ett nära samarbete, *"a seamless process of responding"*.[180]

Hur Storbritannien förhåller sig till frågan om förköpsrätt för NATO har inte gått att få entydigt klarlagt. Vissa källor hävdar att Storbritannien stödjer idéen, medan andra menar att även Storbritannien avvisat sådana krav. Utrikesminister Robin Cook söker inför parlamentet redogöra för regeringens inställning i frågan samtidigt som han ger sin syn på graden av autonomi för EU. Av uttalandet framgår att utrikesministern säger sig vara negativ till ett formellt veto, ändå innebär i praktiken den process som han beskriver just detta:

---

[177] **Ministère de la Défense** intervju med försvarsminister Alain Richard den 2 december 1999 och **The Tocqueville Connection** *"European defense and the transatlantic link"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 23 februari 2000

[178] **House of Commons** Committee on Foreign Affairs hearing med utrikesminister Robin Cook column 47-48 och **House of Commons** Select Committee on Defence den 16 februari 2000 column 11-12, 30-31

[179] **House of Commons** Select Committee on Defence den 16 februari 2000 column 35-39

[180] **House of Commons** Select Committee on Defence den 16 februari 2000 column 11-12

> *"I would very much want to warn you* (dvs. talmannen) *off the use of the word "veto" because that creates all sorts of waves in so many different directions, but, of course, the United States would be consulted. Indeed, it would be impossible to conceive of any other way of proceeding because the mechanism which we are proposing depends upon access to NATO assets, ---. We can only obtain access to that with the unanimous agreement of all members of NATO, including the United States. Therefore, this has to be by a process of consent and agreement and it cannot be done by a process of defiance."*[181]

Kapacitetsfrågan och i synnerhet bristerna i den samlade europeiska förmågan till militär krishantering har under det senaste året fått mycket uppmärksamhet, så även i Frankrike och Storbritannien. Talare i båda länderna hänvisar till den genomgång som VEU 1999 gjorde av sina medlemmars militära resurser och förmåga.[182] De brister som där har identifierats bör enligt deras bedömning tjäna som en utgångspunkt för vad som ska åtgärdas i EU. När det gäller i vilken utsträckning åtgärder bör vidtas tycks dock åsikterna gå isär mellan de båda länderna.

Inom EU i allmänhet och även inom NATO har frågan om egna resurser för den europeiska styrkan ofta kopplats till oviljan att duplicera NATO:s befintliga resurser. I motsats till Frankrike har majoriteten av EU:s medlemmar ansett att större europeiska investeringar vore onödiga och alltför kostsamma. Den brittiske försvarsministern menar att duplicering av NATO aldrig kan vara positivt: "*There is nothing to be gained, militarily, financially or politically, from duplicating what NATO can already provide*".[183] Såsom det har framgått ovan tycks inte den brittiska regeringen heller se det som ett problem att vara beroende av NATO:s resurser för att agera och därmed också beroende av ett godkännande från NATO:s medlemmar av operationen i fråga. EU borde enligt dessa talare istället försäkra sig om att genom lån få tillgång till NATO:s resurser. Denna tanke har också företrätts av USA som fruktat att alltför stora satsningar på det europeiska projektet skulle kunna drabba NATO negativt.[184]

Även Frankrike har skrivit under de gemensamma EU-dokument där medlemmarna tar avstånd från duplicering. Samma budskap har också upprepats i t.ex. en fransk-brittisk deklaration i november 1999.[185] Den franska synen på frågan är dock inte helt okomplicerad. Den icke-duplicering som det talas om får enligt Frankrike inte

---

[181] **House of Commons** Committee on Foreign Affairs hearing den 30 november 1999 column 86 Se också t.ex. **RUSI Newsbrief** nr 3 mars 2000

[182] **WEU** *"Audit of assets and capabilities for European crisis management operations"* den 23 november 1999

[183] **Ministry of Defence** *"European defence"* anförande av försvarsminister Geoffrey Hoon den 28 mars 2000

[184] Se t.ex. **Heisbourg, F.** (2000:2) s. 6-8 och **Howorth, J.** (2000:2) s. 63-70

[185] **Elysée** *"Déclaration sur la défense européenne"* deklaration från toppmöte mellan president Jacques Chirac, premiärminister Lionel Jospin och premiärminister Tony Blair den 25 november 1999 och **Ministère de la Défense** anförande och presskonferens av försvarsminister Alain Richard den 16 juni 2000

tolkas för ordagrant. Risken för duplicering mellan EU och NATO är enligt fransk uppfattning i realiteten inget problem. För det första kommer de kapaciteter som utvecklas i EU att kunna användas i NATO. De två processerna ska komplettera och befrukta varandra:

> *"C'est le même travail que celui du développment des capacités européennes. C'est-à-dire que ceux qui vont travailler seront les mêmes, ceux qui vont les commander seront les mêmes et naturellement les mêmes moyens, les mêmes outils seront utilisables de façon duale dans les deux constructions politiques, suivant le choix politique des nations qui y font les décisions."*[186]

För det andra har NATO enligt Frankrike så få egna resurser i form av militär hårdvara att det i realiteten inte finns mycket att duplicera. De resurser som är NATO:s egna är mycket begränsade, huvuddelen av det som brukar hänföras till NATO är istället nationella bidrag och då framför allt amerikanska.[187]

Ovan har redan nämnts att Frankrike ibland av övriga EU-medlemmar har anklagats för att lägga allt för stor energi på att bygga upp en ny byråkrati. Även i detta avseende kan göras kopplingar till dupliceringsdiskussionen och Frankrikes syn på relationen mellan EU och NATO/USA. Medan Storbritannien och övriga EU-medlemmar vill bygga vidare på och utnyttja den kompetens som finns samlad inom NATO:s strukturer har det för Frankrike framstått som viktigt att EU bygger upp sin egen kompetens och sina egna institutioner innan vad som beskrivs som jätten NATO kopplas in och riskerar svälja hela EU-projektet.[188]

I de gemensamma EU-dokumenten, och redan i den fransk-brittiska St Malo-deklarationen, talas om att EU ska skaffa sig en heltäckande autonom förmåga: *"the capacity for autonomous action, backed up by credible military forces, the means to decide to use them, and a readiness to do so"*.[189] Det är här Frankrike till skillnad från vad som framkommer i andra EU-sammanhang väljer att lägga sin betoning när det gäller diskussionen om styrkans förmåga. Den europeiska styrkan ska på sikt bli självförsörjande och autonom i betydelsen en egen fullständig förmåga inom alla områden, från analys och beslutsfattande, underrättelser och ledning till strategiska transporter.[190]

---

[186] **Ministère de la Défense** anförande och presskonferens av försvarsminister Alain Richard den 16 juni 2000

[187] **Elysée** *"Déclaration sur la défense européenne"* deklaration från toppmöte mellan president Jacques Chirac, premiärminister Lionel Jospin och premiärminister Tony Blair den 25 november 1999 och **Ministère de la Défense** anförande och presskonferens av försvarsminister Alain Richard den 16 juni 2000 samt **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999

[188] Se t.ex. **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999

[189] St Malo deklarationen finns i sin helhet bl.a. på www.weu.int/institute/chaillot/chai38ex.htm som bilaga till **Missiroli, A.** (2000)

[190] **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 28 mars 2000

Enligt Frankrike är det bara genom en oberoende förmåga som EU kan säkra sin handlingsfrihet och sitt självbestämmande. I sammanhanget dras vid några tillfällen paralleller till VEU som enligt Frankrike var helt i händerna på NATO på grund av avsaknaden av egna resurser och beroendet av ett klartecken i form av ett enhälligt beslut i North Atlantic Council (NAC). Från franskt håll understryks upprepade gånger att detta nu inte får upprepas. EU:s försvarsprojekt får inte på samma sätt bli beroende av NATO.[191] För även om franska talare erkänner att vägen ännu är lång innan Europa kommer att ha en autonom förmåga att räkna med, även om EU:s institutioner är mycket mindre än NATO:s och även om det trots allt kan bli fråga om lån från NATO är det ur ett franskt perspektiv viktigt att EU utvecklar och förbättrar sin förmåga inom en rad områden annars kommer EU:s handlingsutrymme att krympa samtidigt som förtroendet och tilltron för EU, i omvärlden och hos den egna befolkningen, sjunker.[192] Nu gäller det för Frankrike att övertyga övriga medlemsstater om detta:

> *"Néanmoins, il nous revient d'insister auprès de nos partenaires pour traduire concrètement l'engagement commun à doter l'Union de capacités d'action réellement autonomes. Une conception trop restrictive de la "non-duplication" des forces entre l'UE et l'OTAN risque de vider de leur sens les avancées politiques des derniers mois. L'Europe de la défense que nous voulons ne saurait rester dépendante de l'OTAN."*[193]

[191] **Ministère de la Défense** *"European Defense and the emergence of a multipolar world"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 19 maj 2000

[192] **Ministère de la Défense** anförande av premiärminister Lionel Jospin den 22 oktober 1999 och **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999 och **The Tocqueville Connection** *"French defense, Nato and Europe"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 22 februari 2000

[193] **Ministère de la Défense** anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999

Kapitel 6. Sammanfattande och avslutande diskussion

Syftet med denna rapport har varit att jämföra Frankrikes och Storbritanniens tolkning av och syn på den europeiska integrationsprocessens utveckling i allmänhet och det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i synnerhet samt att påvisa och i möjligaste mån förklara skillnader och likheter dem emellan. Avsikten har vidare varit att resonera kring potentiella stötestenar för det europeiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetets fortsatta utveckling mot målet om en effektiv militär krishanteringskapacitet. I kapitel 1 identifierades ett antal frågeställningar som har väglett analysen och som tjänar som utgångspunkt även för detta kapitel. Därutöver har också en rad andra frågor som ska ses som en utveckling av de ursprungliga frågeställningarna belysts.

6.1. Allmänna reflektioner

Inledningsvis kan det vara intressant att redogöra för några allmänna reflektioner som gjorts under arbetets gång.

En aspekt där Frankrike och Storbritannien skiljt sig åt är det rådande debattklimatet. Diskussionerna om EU-medlemskapet är inte oväntat mer livliga och splittrade i Storbritannien än i Frankrike. I media antyds visserligen att splittringen i Frankrikes politiska ledning är stor bl.a. som en direkt följd av uppladdningen inför presidentvalet, till vilket både premiärministern och den nuvarande presidenten har för avsikt att kandidera. Det är förvisso frestande att i detta avseende tro på rapporteringen i media eftersom det på intet sätt är svårt att föreställa sig att vänsterkoalitionen som innehar regeringsmakten och gaullisten Jacques Chirac i presidentpalatset är oeniga i en rad av de frågor som står på dagordningen under den studerade perioden. Vad som däremot kan konstateras är att även om det i realiteten existerar viss splittring lyckas presidenten och regeringen att i de anföranden som studerats här utåt samordna sina uttalanden och företräda en gemensam politisk linje. Inte heller eventuella meningsskiljaktigheter mellan oppositionen och den politiska ledningen i Frankrike kommer i någon nämnbar utsträckning upp till ytan i diskussioner i parlamentet eller i andra anföranden.

Avsaknaden av debatt kan givetvis bero på Frankrikes långa tradition av aktivt stöd till EU och detta stöds fasta förankring i de flesta läger. Det kan också vara en effekt av att landet under perioden ifråga förberedde sig för att ta över ordförandeskapet i EU, vilket man var angelägen om skulle bli så framgångsrikt som möjligt och som alla parter slöt upp kring. En annan bidragande orsak till samstämmigheten kan vara det delade styret, med representanter från både höger och vänster. Ytterst få befinner sig i opposition. Det kan förvisso vara svårt att kritisera vad som mer eller mindre är ens egen politik.

Paralleller, om än långsökta, kan vidare dras till andra situationer där oppositionen och den politiska ledningen hållit nere eventuella inre stridigheter mot ett yttre tryck. Under den bombvåg som drabbade landet under mitten av nittiotalet samordnades alla uttalanden och samstämmigheten var under hela perioden total bakom den förda politiken.[194] Även om den nuvarande situationen inte kan jämställas med ett terroristhot visar den att det i Frankrike finns en tradition av bred nationell samordning när man anser att situationen så kräver. Det kan för övrigt också noteras att flera av de berörda politikerna har tidigare erfarenhet från perioder av sammanboende (cohabitation). De känner till de särskilda krav som då ställs på samarbetsförmåga mellan regering och president.

I Storbritannien är läget närmast det motsatta. Oppositionen går ofta till hårt angrepp mot regeringen och det brittiska folket är inte heller övertygat om EU-medlemskapets fördelar. En av de stora konfliktfrågorna är det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet men också EU-medlemskapet som sådant. Det starka EU-motståndet som regeringen har att bemöta färgar på ett mycket tydligt sätt av sig på talens innehåll och fokus. Labourregeringen har, förutom att söka övertyga övriga EU-medlemmar om sin nya EU-vänliga linje, också stort besvär att övertyga den politiska oppositionen och de egna medborgarna om EU-medlemskapets fördelar. EU-medlemskapet blir i Storbritannien en enskild sakfråga till skillnad från i Frankrike där den europeiska aspekten av olika frågor tas som en självklarhet. Det är för övrigt anmärkningsvärt och intressant att en brittisk regering fortfarande känner behov av att motivera och förklara själva EU-medlemskapet som man sedan 60-talet eftersträvat och som varit en realitet sedan 70-talet.

Det intryck som en genomgång av debatten ger är att ingen av parterna, varken oppositionen eller regeringen, lyckas föra en substantiell diskussion om saken då de möts i parlamentsdebatten. Varje inlägg innehåller gång på gång samma argument och påståenden. När det gäller det europeiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet hävdar regeringen att EU inte håller på att utveckla ett gemensamt försvar, att USA stödjer initiativen och att NATO inte kommer att försvagas utan stärkas av utvecklingen. Oppositionen hävdar på varje punkt det motsatta. Labour försvarar sig ibland med att man bygger vidare på de beslut som Tories en gång fattat då man inom NATO undertecknade den s.k. Berlin-deklarationen om en förstärkt europeisk pelare i alliansen (ESDI). Labour hävdar att man i detta avseende nu går vidare på den väg som Tories en gång banat väg för.[195]

När det gäller jämförelsen mellan Frankrike och Storbritannien kan det konstateras att även om skillnaderna i synsätt ofta skiner igenom så har likheterna i de budskap som förmedlas av talare i de båda länderna i många delar varit större än väntat. Detta är säkerligen en följd av att både franska och brittiska talare i sina respektive anföranden gärna upprepar gemensamma skrivningar från EU-dokumenten istället

[194] **Sundberg, A.** (1998) s. 91-132
[195] **House of Commons,** the Hansard Debates den 13 december 1999 column 34 och 38

för att ta varje tillfälle i akt att måla upp tydliga nationella och särskiljande visioner eller ställningstaganden. Detta leder i sin tur både till att samstämmigheten ofta tycks stor och att samma otydligheter och samma preciseringar återkommer hos båda länderna. Viljan att uppvisa en enad fasad och att leda det gemensamma krishanteringsprojektet mot framgång kan vara en förklaring till detta.

De studerade talen visar att den brittiska regeringens omsvängning mot en mer EU-vänlig linje tycks bestå under perioden i fråga. Den franska politiska ledningen tycks å sin sida inte ha övergivit sin traditionella hållning gentemot EU. Detta skulle kunna tolkas som att Storbritannien närmat sig Frankrike, eller, som den brittiska oppositionen tillspetsat hävdar, går i franska ledband. Samstämmigheten mellan länderna är dock inte på något vis total. De skillnader som har kunnat konstateras är samtidigt inte oväntade utan finns inom vad som för relationen mellan Frankrike och Storbritannien är att betrakta som traditionella tvisteområden.

6.2 EU-samarbetets syfte och motiv

Genomgången visar att EU-medlemskapet av både den franska och brittiska politiska ledningen entydigt beskrivs som ett viktigt och nödvändigt instrument och forum för det egna landet och att det upplevs tjäna flera syften. Perspektiven varierar från det strikt nationella till det globala. Ibland kan EU fungera som en arena för att driva nationella intressen, ibland kan det fungera som en hävstång för att tillsammans med andra länder driva gemensamma intressen i förhållande till omvärlden. I ytterligare andra fall kan det bidra till att förbättra situationen på den europeiska kontinenten, ibland i hela världen.

När det gäller synen på EU-medlemskapet och dess fördelar tenderar franska talare att tala i mer globala termer till skillnad från brittiska talare som gärna använder sig av mer direkt nationella resonemang genom att peka på fördelar för det egna landet. Frankrike beskriver i sådana diskussioner EU och den europeiska integrationsprocessen framför allt som ett medel för att ändra den rådande maktfördelningen i det internationella systemet. Genom att de europeiska länderna tillsammans ökar sin relativa makt och skapar stormakten Europa kan supermakten USA:s ställning balanseras och utjämnas. Indirekt ska detta givetvis även innebära fördelar för Frankrike och stärka det egna landets ställning. Även Storbritannien ser EU som vad som kan kallas en maktmultiplikator, en gynnsam omgivning som kan stärka och vidmakthålla det egna landets ställning, inte minst när det gäller dess särskilda relation till USA. Däremot uttrycker brittiska talare inget behov av att ändra maktbalansen i det internationella systemet eller att förändra USA:s position.

Detta ligger väl i linje med de båda ländernas traditionella hållning och inställning till supermakten i väst. Medan Storbritannien accepterar USA:s hegemoni och vill stärka banden mellan det egna landet och USA och mellan EU och USA vill Frankrike fortfarande utmana eller åtminstone komplettera supermakten. Båda vill

de se om sin nationella stormaktsstatus, men medan Storbritannien vill bibehålla den med stöd av USA vill Frankrike göra det oberoende av USA, tillsammans med EU:s medlemmar.

Ländernas förklaringar av motivet och nyttan med ett europeiskt försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete och deras stöd till projektet faller väl in i dessa beskrivningar. Vid sidan om de humanitära förklaringar som de båda länderna ger tenderar Frankrike att betona behovet av balans och en heltäckande militär förmåga i klass med vad som man anser vara värdigt den stormakt man vill att EU ska vara. Franska talare återkommer till behovet av balans i NATO och i det internationella systemet och ser en förbättrad europeisk krishanteringsförmåga som ett instrument för att uppnå detta. Brittiska talare betonar istället behovet av att avlasta USA och att inom ramen för NATO stötta USA genom en effektiviserad europeisk förmåga.

Precis som när det gäller EU-medlemskapet som helhet beskrivs i både Frankrike och Storbritannien syftet med det fördjupade försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i mycket breda termer. Budskapet är att samarbetet ska tjäna det egna landet, EU och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken men också NATO och resten av världen. De uttrycker också enigt att syftet inte är att försvara EU:s medlemmar mot yttre angrepp.

Ändå kan det konstateras att ordvalet som länderna väljer för att beskriva samarbetet genomgående signalerar ett aktivt förhållningssätt från EU:s sida. Avsikten anges vara att driva och värna såväl gemensamma värderingar som kontinentens säkerhet genom olika former av krishantering. Detta ska dock inte ske genom krishanteringsinsatser i de egna medlemsstaterna utan i länder utanför EU som drabbats av kriser som ibland indirekt kan komma att påverka säkerheten i EU:s medlemsstater.

Denna form av krishantering har av vissa forskare benämnts kollektiv säkerhet, för att särskilja den från kollektivt försvar. Den kan i sin tur ses som en del av en större process och en successiv utveckling efter det kalla kriget. Den säkerhetspolitiska kontexten har förändrats, hoten har antagit nya former och säkerhetsbegreppet har vidgats till att inte enbart avse det egna territoriet. Flyktingströmmar, brott mot mänskliga rättigheter och inbördeskrig är exempel på den nya typen av hot. Detta har i sin tur både ändrat förutsättningarna för samarbete mellan länder och de krav som deras försvar har att möta.[196]

Vilka värderingar som EU-länderna ska värna och i vilken utsträckning samt när och hur dessa ska skyddas framgår inte heller, mer än de olika former av Petersbergsoperationer som EU kan tänkas genomföra i detta syfte. Det är därför intressant att notera att det parallellt med utvecklingen på detta område inom EU också

[196] **Howorth, J.** (2000:2) s. 48 och **RUSI Whitehall paper series** nr 50 s. 38 samt **Sjursen, H.** (1999) s. 9-10

pågår ett arbete med en förteckning över ett antal grundläggande medborgerliga fri- och rättigheter som EU-länderna ska beakta och värna i förhållande till sina egna medborgare.[197] Den slutliga tillämpningen av denna stadga har ännu inte fastställts, men man konstatera att om det är dessa värderingar som mer eller mindre direkt åsyftas i anslutning till EU:s krishantering, eller om omvärlden skulle uppfatta det så, har EU tagit på sig en vidsträckt uppgift.

6.3 Drivkrafter och rollfördelning

Drivkrafterna för den europeiska integrationsprocessen och staternas syn på sin egen möjlighet att påverka dess utveckling har varit ett återkommande tema i det franska och brittiska materialet. Av deras resonemang kan slutsatsen dras att de två länderna ser flera olika drivkrafter för den europeiska integrationen. De båda länderna tycks särskilt vilja framhäva dels externa drivkrafter, dels de egna staternas inflytande.

Båda länderna hänvisar till den pågående globaliseringens inverkan på den egna staten och hur de yttre och inre förutsättningarna förändrats. Suveräniteten och självbestämmandet har inskränkts i en sådan omfattning att internationellt samarbete idag är det enda realistiska alternativet. Dessa beskrivningar av integrationen skulle kunna tolkas som att utvecklingen helt drivs av sig själv eller av externa faktorer mot en allt djupare integration och att länderna inte har något annat val än att böja sig för utvecklingen. Om detta skulle visa sig stämma är EU oundvikligen på väg mot en europeisk superstat, vad som måste vara att beteckna som den djupaste formen av integration och som i realiteten inte förespråkas av någon EU-medlem, utom möjligen Tyskland. Som en motvikt framhåller båda länderna samtidigt, något motsägelsefullt, att just de har ett stort handlingsutrymme och en framträdande ledarroll i EU.

Franska såväl som brittiska talare väljer, istället för att peka på den minsta gemensamma nämnaren och kompromisser som grund för beslut i EU-kretsen, att framhålla sitt eget inflytande över utvecklingen och den särskilda ledarroll som de anser sig ha i EU bl.a. tack vare de egna ländernas stormaktsstatus. Exempel på deras initiativrikedom och beslut som gått deras väg används för att illustrera detta. Återigen kan det här skönjas en nyansskillnad mellan det brittiska och franska förhållningssättet. Medan tonen i de brittiska talen i dessa sammanhang kan bli nästan desperat i de upprepade försöken att övertyga opposition och befolkning om att man verkligen har inflytande tycks de franska talarna luta sig mot decennier av en stark ställning i EU och mer naturligt, om än i något självgoda termer, referera till den.

[197] Se **Europa** *"Ordförandeskapets slutsatser från toppmötet i Nice"* s. 1 om Stadgan om grundläggande rättigheter för EU:s medborgare

De franska och brittiska talarnas beskrivningar av respektive lands ledarroll blir särskilt tydlig när det gäller det fördjupade försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet som de båda länderna framhåller är just deras enskilda initiativ alternativt deras gemensamma. Det kan tyckas paradoxalt att Labourregeringen valt just detta traditionellt mycket känsliga område som sin profilfråga i samband med omsvängningen i EU-politiken. Såsom genomgången visar förekommer det gott om försök till förklaringar till detta från såväl den brittiska regeringen som utomstående analytiker. Vad som kan tilläggas är att Storbritannien genom att välja just detta område med större trovärdighet kan övertyga övriga EU-medlemmar om sin förändrade inställning i förhållande till EU.

För Storbritannien återkommer budskapet om Storbritanniens ledarroll i EU under hela perioden medan man när det gäller Frankrike kan skönja en förändring över tid. Ju närmare i tiden övertagandet av ordförandeskapet har kommit desto mer har franska talare valt att tona ned denna aspekt. Detta skulle kunna ha varit ett seriöst försök att skapa ett positivt klimat inför övertagandet av ordförandeskapet i månadsskiftet juni/juli 2000. Det har framgått att både regeringen och presidenten har varit angelägna om att genom ett effektivt ledarskap ro detta liksom regeringskonferensen i hamn.

Syftet med denna studie är som bekant inte att göra någon utvärdering av det franska ordförandeskapet eller att analysera huruvida politisk retorik överensstämmer med praktik. Det kan i detta sammanhang ändå vara intressant att som motvikt koppla det franska budskapet i anförandena till den kritik som under året framkommit mot landet. I media rapporterades även under det franska ordförandeskapet om irritation från andra medlemsstater på grund av att Frankrike hellre såg till nationella intressen än till helheten. Landet anklagas för att bete sig arrogant och nonchalant på ett för ett ordförandeland ovanligt sätt. Svenska Dagbladet skrev t.ex. att *"Som ordförandeland har Frankrike den här gången i huvudsak drivit sina egna nationella, fransk-franska synpunkter och förväxlat dem med det gemensamma bästa för Europa"*.[198] Det tycks således, om man ska tro nyhetsrapporteringen, som om Frankrike har haft svårt att leva upp till sin uttalade föresats. Retoriken avspeglar sig inte alltid i praktiken.

En snabb översikt av utvecklingen under det gångna året styrker annars bilden av Frankrike och Storbritannien som två drivande stater i EU. De har i synnerhet när det gäller det försvars- och säkerhetspolitiska området varit mycket aktiva. De bilaterala kontakterna har tidvis varit intensiva, papper har förberetts och förankrats i förväg innan övriga medlemmar med kort framförhållning fått lämna reaktioner. Deras beskrivning av medlemsstaternas ledande roll stämmer för övrigt väl överens

[198] **Svenska Dagbladet** den 27 november 2000 s. 12-13 och **Svenska Dagbladet** den 4 december 2000 s. 6 och **Ministère des Affaires Etrangères** intervju med utrikesminister Hubert Védrine publicerad i le Figaro den 6 december 2000 Se också t.ex. **Svenska Dagbladet** den 7 december 2000 s. 10 och **Hagman, U.** (2000) samt **RUSI Newsbrief** nr 1 januari 2001

med deras syn på och beskrivning av EU som medlemsstaternas organisation, behovet av stärkta mellanstatliga organ och vikten av nationellt självbestämmande. De överstatliga EU-institutionernas roll i integrationsprocessen diskuteras mycket lite och de tillmäts liten vikt i detta avseende.

Den tydligaste förändringen i jämförelse med tidigare år är att den traditionella fransk-tyska motorn inte varit lika framträdande. Storbritannien har trätt fram, vilket landet själv noga framhåller, medan Tyskland har varit mer osynligt. Ett senare exempel på att relationen Frankrike och Tyskland rubbats är att länderna under EU-toppmötet i Nice i december 2000 för första gången i denna typ av sammanhang öppet visade att de kommit på kollisionskurs. Den aktuella stötestenen var att Frankrike under förhandlingarna om reformerna av röstningsförfaranden i rådet krävde lika många röster som Tyskland, medan Tyskland med hänvisning till sin större befolkning krävde fler röster. Detta speglar i sin tur hur känslig relationen till Tyskland fortfarande är för Frankrike och hur viktig en bibehållen formell balans länderna emellan upplevs av Frankrike. Detta är och har i alla år varit en av grundstenarna i den franska synen på EU.[199]

Det vore dock alltför drastiskt att av dessa exempel på slitningar och förändringar dra slutsatsen att Tyskland på något vis skulle ha ersatts av Storbritannien i vad som kan beskrivas som den informella EU-toppen och att EU fått en ny ledarduo. Inget i det studerade materialet styrker att det brittisk-franska närmandet inom främst det försvars- och säkerhetspolitiska området skulle ha skett på bekostnad av de fransk-tyska förbindelserna eller att det påverkat samarbetet negativt inom övriga områden. Både Frankrike och Tyskland har efter toppmötet i Nice sänt ut budskapet att den nära relationen länderna emellan ska återupprättas. Den beskrivs av dem båda som en förutsättning för EU. Som ett led i denna föresats och för att öka samordningen av sin EU-politik planerar de bl.a. ännu tätare kontakter genom bilaterala toppmöten.[200]

Inte minst beskriver franska talare naturligt och återkommande Tyskland, inte Storbritannien, som landets ledarpartner nu och i framtiden. Det är tillsammans med Tyskland man vill fördjupa den europeiska integrationen och gå vidare i en grupp av pionjärer i ett differentierat EU. Franska liksom tyska talare understryker att även Storbritannien har en viktig roll att spela men inte nödvändigtvis inom ramen för någon ny ledartrio, utan huvudrollen ger man till den traditionella fransk-tyska ledarduon. Enligt Frankrike tycks därmed Storbritanniens utökade och mer framträdande roll vara begränsad till just det försvars- och säkerhetspolitiska området, i övrigt ska det mesta vara som vanligt.

---

[199] **Svenska dagbladet** den 8 december 2000 s. 5 och **Svenska Dagbladet** den 7 december 2000 s. 10 samt **Svenska Dagbladet** den 10 december 2000 s. 4

[200] **Financial Times** den 31 januari 2001 och **Financial Times** den 1 februari 2001

Denna linje bör för övrigt stämma väl överens med den brittiska regeringens uppfattning. Storbritannien har fortfarande i grund och botten en annan syn på integration än Frankrike och Tyskland. Även om det skett en omsvängning inom Labour-regeringen är EU-motståndet fortfarande kompakt hos stora delar av befolkningen och hos oppositionen. Långsiktiga visioner om allt närmare integration tonas ned. Det är därmed inte troligt att landet vill eller kan ta på sig en mer heltäckande ledarroll.

Att Tyskland spelat en något nedtonad roll när det gäller den militära krishanteringen får istället ses som en konsekvens av det faktum att Tyskland av historiska såväl som författningsmässiga skäl inte har samma erfarenhet av internationella operationer som Frankrike och Storbritannien. Om Tyskland fortsätter sin anpassning av försvaret och underlättar tyska styrkors deltagande i internationella insatser till en nivå som bättre motsvarar landets ekonomiska och politiska ställning kan detta dock vara övergående. Tyskland har t.ex. erbjudit det enskilt största bidraget till EU:s krishanteringsstyrka. Man ska inte heller glömma att flera av de fransk-brittiska initiativ som presenterats under den studerade perioden redan på ett tidigt stadium också har involverat Tyskland. Tyskland kan för övrigt tänkas ha en roll att spela som brobyggare i relationen mellan Storbritannien och Frankrike, inte minst när det gäller det försvars- och säkerhetspolitiska området. Tyskland har en stark tradition av stöd både till NATO och den europeiska integrationsprocessen samt lång erfarenhet av försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete på bilateral nivå med Frankrike.

Sammanfattningsvis kan det när det gäller ländernas beskrivningar av sin rolluppfattning vara intressant att anknyta till den uppställning som Lisbeth Aggestam gjort. Aggestam har i sin forskning om bl.a. Frankrikes och Storbritanniens rolluppfattning identifierat fyra roller: ledare, partner, medlare/brobyggare och oberoende.[201] Det kan konstateras att alla fyra rollerna i någon mån identifierats i det franska och brittiska materialet. Båda länderna ser sig som viktiga ledare i EU. De lyfter samtidigt båda fram sitt partnerskap med andra länder. Vad som skiljer dem åt är att Storbritannien beskriver sig som en brobyggare och medlare mellan EU och USA. Frankrike gör inga sådana anspråk. Både Frankrike och Storbritannien kan i vissa fall, var för sig, försöka driva en oberoende och självständig linje, om än inom ramen för EU, genom att i vissa frågor stå upp ensam för sin politik trots protester från de övriga.

6.4 Samarbetsformer och framtidsvisioner

Under 1999/2000 har en tidvis livlig diskussion om framtidens EU och formerna för samarbetet blossat upp i Europa. Både Storbritannien och Frankrike efterlyser

[201] **Aggestam, L.** (2000) s. 64

reformer och effektiviseringar. I Storbritanniens fall handlar det ofta om att peka på brister och utan allt för tydliga preciseringar hävda att något måste ändras. Intrycket är att man på detta sätt vill visa oppositionen att man inser att allt inte är perfekt inom EU utan att t.ex. byråkratin är alltför tungrodd.

Frankrike lade inför toppmötet i Nice, i december 2000, fram förslag om ökad flexibilitet genom större möjligheter till differentiering, bl.a. inom det försvars- och säkerhetspolitiska området.[202] Medan Frankrike länge talat varmt för detta alternativ och tillsammans med Tyskland velat ta på sig ledarrollen har Storbritanniens inställning varit mer ambivalent och växlat mellan motstånd och svalt intresse. Den naturliga förklaringen till detta är att Storbritannien till skillnad från t.ex. Frankrike idag inte har några tankar på att ingå i någon förtrupp. Av detta kan man dra slutsatsen att Storbritannien själv gärna vill ha möjligheten att stå utanför när det passar landet, som man tidigare gjort beträffande EMU- och Schengen, men att man har svårare att acceptera den andra sidan av myntet, dvs. att andra ska gå vidare utan Storbritannien. Detta skulle rimma illa med landets nya bild av sig själv som ledande och säkerligen också innebära en reell risk för marginalisering. Det är svårt att motivera att ett land ska ha inflytande över ett område där det inte deltar.

Under hösten 2000 klarnade Labourregeringens inställning till differentiering något ytterligare. Premiärminister Tony Blair har angivit ett antal villkor som han anser måste uppfyllas för att differentiering ska medföra något positivt. Han har särskilt tryckt på öppenheten gentemot övriga medlemmar. Alla ska känna sig välkomna att av egen fri vilja delta i varje sådant initiativ. Det får inte skapas hårda inre kärnor med egen policy, egna institutioner och separat lagstiftning. Allt måste hållas inom EU-fördragens ram, med insyn för EU:s institutioner och samtliga medlemmar.[203] Huruvida dessa principer i detalj överensstämmer med den franska visionen är inte helt klarlagt eftersom även de franska beskrivningarna varierat. Möjligen skulle man kunna hävda att den franske presidentens vision om en pionjärgrupp är mer formaliserad än vad Storbritannien önskar. Samtidigt har även franska talare pekat på vikten att alla som så önskar ska kunna delta i samarbetet och att syftet inte är att utveckla separata organisationer.

Andra angränsande och högst relevanta frågor som inte diskuteras på detta stadium i vare sig Frankrike eller Storbritannien är t.ex. vems flexibilitet som ska gälla? Kan alla länder "gå vidare" i olika riktningar? Frankrike vill ha möjlighet att gå vidare, på sin bana, men är troligen mindre intresserat av att andra länder går i en annan riktning, under en annan ledare. Samma oklarhet gäller egentligen Storbritannien - vad är det man inte vill ingå i och varför? Vilken typ av EU de två länderna ser framför sig på lite längre sikt är ännu oklart, utom i vissa

[202] Se t.ex. **Svenska Dagbladet** den 14 december 2000 s. 7 De franska förslagen på ökade möjligheter till differentiering antogs delvis i Nice. En grupp om minst 8 länder ges därmed möjlighet att fördjupa sitt samarbete inom ett område som omfattas av ett enhälligt rambeslut. Denna förändring gäller dock inte försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete.

[203] **Ten Downing Street** anförande av premiärminister Tony Blair den 6 oktober 2000

grundläggande delar, som att samarbetet ska vara en blandning av över- och mellanstatlighet men att medlemsstaternas ställning ska vara stark.

Inte heller de eventuella negativa konsekvenserna av ökad differentiering diskuteras av Frankrike och Storbritannien, mer än i nationella termer. En utomstående betraktare skulle dock kunna fråga sig om en ökad differentiering inte skulle kunna göra mer skada än nytta för EU som helhet. Huruvida den differentiering som redan finns idag och som vissa länder vill ska öka innebär en risk eller möjlighet beror främst på vilket perspektiv och vilken utveckling man ser framför sig. Ökad differentiering kan öka flexibiliteten och göra EU smidigare. Toleransen och beslutsförmågan kan säkerligen öka i en mindre grupp som enats om ett antal grundprinciper och mål, för ett större eller mindre område. Men ett alltför formaliserat samarbete utanför EU-kretsen kan också leda till ökad splittring och fragmentisering. Vad ska utgöra det sammanhållande kittet mellan de länder som ingår och de som valt att stå utanför? Ett lösare samarbete där konstellationerna varierar från område till område skapar också otydlighet gentemot den egna befolkningen och omvärlden. Vad vore då EU?

En annan form av effektivisering av EU-samarbetet, som man redan sett exempel på i praktiken, är ett nära samarbete mellan EU:s stormakter. Att stormakter tar fram gemensamma dokument är inget nytt i EU men kan eventuellt väntas bli än vanligare efter den förestående utvidgningen då det stora antalet länder tvingar fram vad som kan upplevas som en förenkling av samarbetet. De små EU-staterna har samtidigt varit positivt särbehandlade vad gäller röstmängden i rådet och antalet kommissionärer. Formellt har de mindre medlemmarna haft ett större inflytande än vad befolkningsmängden skulle medge. Denna obalans har uppmärksammats av bl.a. Storbritannien och Frankrike och var en av huvudfrågorna under regeringskonferensen 2000. Ett argument för en förändring har från de större staterna varit att det behövs en effektivisering.[204]

Såsom det redan har framgått har Frankrike och Storbritannien till stora delar drivit på utvecklingen på det försvars- och säkerhetspolitiska området tillsammans. Det är därför inte oväntat att de båda länderna i huvudsak beskriver denna utveckling på ett likartat sätt och att de ofta väljer att hänföra tillbaka direkt till de gemensamma skrivningarna. I grunden kvarstår samtidigt ett antal oklarheter och meningsskiljaktigheter.

När det gäller formerna för det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet framhåller både Frankrike och Storbritannien konsekvent och tydligt att makten över detta samarbete ska stanna hos medlemsstaterna. Försvarsområdet skiljer sig därmed från flera andra samarbetsområden där de sagt sig vara villiga att acceptera ökad överstatlighet och inslag av kvalificerad majoritet. Den traditionella

[204] Se t.ex. **House of Commons,** Committee on Foreign Affairs hearing den 30 november 1999 column 49-51 och **Assemblée Nationale**, Commission des Affaires Etrangères hearing 21 december 1999

kopplingen till nationellt självbestämmande inom frågor som rör försvars- och säkerhetspolitik tycks således ännu vara utgångspunkten. Någon koppling till behovet av en effektivare beslutsprocess och att enhällighet i många fall uppfattas som ett hinder för just detta berörs inte av något av länderna utan det nationella självbestämmandet sätts före denna aspekt.

Den fråga som otvivelaktigt väckt störst splittring mellan å ena sidan Frankrike och å andra sidan Storbritannien, ofta tillsammans med övriga EU-medlemmar, är relationerna till NATO och USA. Trots ett i många avseenden gemensamt budskap och en uttalad samsyn i enskilda anföranden och gemensamma dokument, återkommer nyansskillnader och mer därtill. Detta visar att åsikterna ännu går isär och att de delvis har skilda åsikter om det försvars- och säkerhetspolitiska projektets utveckling.

Den brittiska relationen till NATO är jämförelsevis okomplicerad. Istället för att problematisera relationen till NATO och USA beskriver Storbritannien den som en viktig resurs att värna om och bygga vidare på. Det militära EU-samarbetet ska stärka NATO. Tydligt är att Storbritannien, som beskrivit sig som en brobyggare mellan Europa och USA, iklätt sig den rollen under den studerade perioden genom att i olika anföranden söka lugna USA och förtydliga EU:s gemensamma avsikter.

Den franska synen på frågan är mer komplicerad och speglar ännu Frankrikes upplevelse av amerikansk dominans i det internationella systemet och behovet av att skapa en mer balanserad världsordning. Formell autonomi och möjlighet att agera på egen hand och att inte vara beroende av USA:s stöd är fortfarande eftersträvansvärt ur ett franskt perspektiv, och för övrigt helt i linje med traditionell fransk politik. Så sent som vid årsskiftet 2000/2001 rapporteras i media om att Turkiet men också Frankrike utgjort hinder för en överenskommelse mellan NATO och EU. Frankrike anklagas för att i slutna NATO-kretsar företräda en annan mindre samarbetsvillig linje än vad den öppna retoriken säger. Detta visar å sin sida tydligt än en gång på svårigheterna med att göra en studie av detta slag. Det talade budskapet överensstämmer inte alltid med den politik man i realiteten bedriver.[205]

Medan Frankrike genomgående framhåller behovet av självständiga institutioner och en heltäckande autonom förmåga lägger Storbritannien sitt fokus på hur ett försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete ska integreras med NATO och hur EU ska kunna bygga vidare på den erfarenhet och kompetens som finns där. Frankrike erkänner visserligen att EU inom överskådlig framtid kommer att vara beroende av NATO för större militära insatser, men beskriver detta som något övergående, i väntan på att EU-länderna gjort de nödvändiga satsningarna och byggt upp en fullgod egen förmåga. En beroendesituation måste till varje pris undvikas. Storbritannien ser däremot inget problem i att vara beroende av USA:s stöd och att

[205] **Svenska Dagbladet** den 4 december 2000 s. 6 och **Svenska dagbladet** den 7 december 2000 s. 11 samt **RUSI Newsbrief** nr 1 januari 2001

behöva låna resurser från NATO. Duplicering upplevs som ett värre problem än att vara beroende av NATO:s resurser. Samtidigt ser även Storbritannien ett behov av att i viss utsträckning förbättra den europeiska militära förmågan. Syftet är dock, till skillnad från Frankrikes målsättning, inte att ändra maktbalansen utan att avlasta USA och stärka NATO.

Otvetydigt blir slutsatsen än en gång att länderna fortfarande i grund och botten har olika syn på USA och NATO. Även om Storbritannien genom Labourregeringens mer EU-vänliga linje i flera avseenden kan sägas ha närmat sig EU värnar man om relationen till USA och sin långa tradition av samarbete. Även om Frankrike nu successivt närmat sig NATO kvarstår en del av misstron mot USA och man vill säkra ett europeiskt oberoende.

Vad som också har kunnat konstateras vid genomgången av det franska och brittiska materialet är att trots att EU lyfts fram i många sammanhang förekommer bara mycket sällan beskrivningar av vilken utveckling de två länderna vill se på längre sikt när det gäller EU-samarbetet i allmänhet och det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i synnerhet. Detta är i sig mycket intressant eftersom de båda länderna drivit på processen om en militär krishanteringskapacitet och också står som två av initiativtagarna. I denna mening är inget av dem att beteckna som särskilt innovativt eller drivande. Att hålla processen igång tycks för dem båda vara viktigare än att redan nu peka ut vilken väg de helst ser att utvecklingen tar.

Det är lätt att förstå detta resonemang som öppnar för flexibilitet och som för övrigt väl sammanfaller med den ordinarie beslutsprocessen i EU. Kompromisser leder processen framåt. Frågan är om man i detta skede verkligen skulle kunna vara mer exakt eller om det bara skulle leda till ökad splittring, givet de skillnader som ännu kvarstår mellan EU:s medlemmar. Samtidigt är det lika viktigt att fråga sig hur länge man kan klara sig utan klara definitioner och uttalade mål. Hur ska processen utvecklas om man inte ser ett gemensamt mål framför sig? Å andra sidan kan man återigen resonera i motsatta banor. Kanske behövs det inte ett gemensamt mål, utan framtiden kan rymma större inslag av differentiering och skilda slutmål.

Som det har framgått återstår många och långa förhandlingar innan det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet funnit sina former och krishanteringen kan förväntas fungera effektivt. Bland de frågor som är intressanta att diskutera ur ett kortare, men också ett längre perspektiv, är hur länderna ser på gränsdragningen mellan kollektivt försvar och militär krishantering.

Franska talare uttrycker ivrigt att de vill driva det europeiska försvarssamarbetet vidare och framåt. Men var vill de egentligen? Vad är målet? Denna sammanställning har inte givit något entydigt svar på denna fråga. Från fransk sida har man upprepade gånger förnekat att man skulle vilja ersätta NATO med en europeisk armé eller en europeisk försvarsallians med motsvarande säkerhetsgarantier. Trots många försök har man inte lyckats övertyga med detta budskap. Frankrikes

allmänna inställning till NATO och USA, det upplevda behovet av maktbalans och kraven på en autonom heltäckande europeisk förmåga med kapacitet att genomföra operationer utan USA:s inblandning skulle kunna tolkas som att Frankrike på längre sikt vill ersätta NATO med ett helt europeiskt alternativ.

Slutsatsen måste ändå när det gäller Frankrikes långsiktiga vision bli att landet precis som Storbritannien inte vill se något överstatligt gemensamt försvar i Europa. Som en röd linje genom historien, som fortfarande är tydlig i den franska politiken, löper oviljan mot överstatlig inblandning. Det gäller inte minst det nationella försvaret där befälet över de egna styrkorna, makten över de egna kärnvapnen etc. varit av grundläggande betydelse. Detta har varit utmärkande sedan president de Gaulles dagar då det franska parlamentet röstade emot landets eget förslag om ett europeiskt försvarspolitiskt samarbete bl.a. med anledning av att överstatligheten uppfattades som alltför stor.[206] Att synen på överstatliga inslag inte kan komma att förändras även i Frankrike ska samtidigt inte tas för given. Tvärtom pekar flera franska talare på att den pågående integrationen ökar interdependensen och harmoniseringen mellan medlemsstaterna. Redan nu har integrationen med franskt medgivande spridit sig till vad som kan beskrivas som traditionellt suveränitetskänsliga områden såsom utrikespolitik, valutahantering och gränskontroller.

Vad man däremot skulle kunna tänka sig är att Frankrike, när man talar om att i en mindre grupp önskar driva utvecklingen vidare, ser framför sig en gemensam styrkepool som även kan användas till att värna formella säkerhetsgarantier mellan medlemmarna i denna grupp. Denna formation skulle i teorin kunna komma att utvecklas till ett europeiskt komplement till NATO även i de avseenden som rör artikel 5-uppgifter. I praktiken skulle det dock vara svårare att få även ett mindre antal EU-medlemmar med sig på en sådan idé. För övrigt visar delar av den politiska retoriken att även Frankrike inser, om än motvilligt, USA:s fortsatta säkerhetspolitiska betydelse. Vad man i praktiken eftersträvar är en jämlik relation med USA, ett genuint partnerskap med ömsesidig respekt istället för den upplevda obalansen.

Storbritannien önskar såsom det redan tydligt framgått att fortsätta att värna NATO:s och USA:s roll när det gäller den europeiska försvars- och säkerhetspolitiken, både på kort och lång sikt. Målet är att avlasta och komplettera USA/NATO, aldrig att skapa ett substitut. Storbritannien hade troligen som sitt förstahandsalternativ att stärka den europeiska pelaren i NATO och att driva processen inom ramen för alliansen. Dock ledde bl.a. behovet av ett eget område att befästa sitt inflytande inom EU och av att få med Frankrike i processen till att man tog initiativ till att föra den i EU. Enligt Storbritannien är det viktigt att de båda

[206] För mer information om tidiga europeiska förslag på försvarspolitiskt samarbete se t.ex. **Utrikespolitiska institutet** (1999) s. 2-4 och **Gordon, P.H.** (1997/1998) s. 83-84 , **Missiroli, A.** (1999) s. 21-22

organisationerna befruktar varandra. I den självpåtagna rollen som brobyggare ser man det som sin uppgift att söka övertyga om att detta verkligen är fallet.

6.5 Möjligheter, potentiella och reella hinder?

Rapportens avslutande avsnitt om den fortsatta utvecklingen avgränsas genom att fokus läggs på det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet. Det ska dock noteras att utvecklingen inom detta område i hög grad också är beroende av hur samarbetet flyter på inom övriga områden. Flera av de skillnader som har kunnat konstateras inom detta område återspeglar dessutom mycket tydligt hur länderna ser på utvecklingen av EU i stort.

Det kan vara intressant att med denna utgångspunkt resonera kring huruvida de skilllnader som konstaterats mellan Frankrike och Storbritannien i någon mening kan anses vara signifikanta i betydelsen att de kan komma att påverka den fortsatta utvecklingen eller om de snarare är att betrakta som försumbara och om de likheter som konstaterats istället kommer att driva samarbetet vidare. Andra närliggande aspekter som är intressanta att diskutera när det gäller den fortsatta utvecklingen är hur beroende processen är av aktivt stöd från Frankrike och Storbritannien och huruvida detta kan förväntas även på längre sikt. Den inrikespolitiska situationen i de båda länderna är därmed av intresse. Men kanske är även externa faktorer av lika stor eller större betydelse? Vad betyder t.ex. USA:s stöd eller motstånd?

Vad som framgått av sammanställningen är att flera av de traditionella skiljelinjerna består. Frankrikes och Storbritanniens grundläggande syn på EU, europeisk integration och den transatlantiska länken går ännu vitt isär. Detta återspeglas i en rad frågor. Länderna har svårt att uttrycka fullständig samsyn när det gäller relationen mellan EU och NATO, Europas behov av strategiskt oberoende och autonomi, synen på differentiering och den europeiska integrationens utveckling. Frankrike har vidare varit något mer villigt att måla upp visioner för framtiden. Storbritannien har ofta valt ett kortare perspektiv och otydligare målbilder.

Dessa skillnader är mot bakgrund av ländernas traditionella linjer på intet sätt överraskande och har givetvis inte vuxit fram under den studerade perioden. Vad som däremot kanske kan uppfattas som förvånande är att samarbetet kring en europeisk krishanteringsförmåga, skillnaderna till trots, ändå tagit form och utvecklats. Samarbetet har visserligen inte varit friktionsfritt eller helt enkelt men det har fördjupats till en nivå som bara för några år sedan varit otänkbar. Även om många av texterna på området ännu är oklara framgår det såväl av de gemensamma EU-skrivningarna som av det franska och brittiska materialet att länderna är eniga om att den europeiska krishanteringsförmågan måste stärkas. Detta har, trots att de bakomliggande skälen varierar till varför man vill se en sådan utveckling, varit en viktig gemensam drivkraft bakom samarbetet.

Den riktigt stora testen för Frankrike och Storbritannien, liksom övriga medlemmar, kommer att vara den dag de står inför en reell krissituation och krav hörs på ett ingripande. Då blir det svårare att gömma sig bakom vaga skrivningar och utslätade kompromisser. Det är då medlemsländerna måste bevisa sin vilja att samarbeta och att de satsningar som gjorts varit riktiga och välriktade. Men risken finns att de nationellt färgade egenintressena i en sådan situation blir starkare än de gemensamma och att meningsskiljaktigheter kommer upp till ytan. Detta kan leda till att medlemmarna får svårt att fatta de nödvändiga besluten och att en insats försenas eller helt uteblir. En annan möjlighet är att en insats inleds men att den blir okoordinerad och ineffektiv på grund av svårigheter att enas.

Redan under vintern och våren 2001 förekom i mediarapporteringen flera tecken på att interna meningsskiljaktigheter mellan framför allt Frankrike och Storbritannien alltmer kommit upp till ytan och ytterligare försvårat samarbetet. Den stora stötestenen är inte oväntat hur relationerna till NATO ska utformas. De två länderna har visserligen hela tiden företrätt olika ståndpunkter när det gäller denna fråga och framför allt Frankrike har i förhållande till Storbritannien och övriga medlemmar satt sig på tvären i förhandlingarna. Vad som nu förändrats är att länderna får allt svårare att kompromissa då förhandlingarna närmar sig slutfasen och detaljerna ska beslutas. Frankrike fortsätter att företräda sin traditionella ståndpunkt och Storbritannien tycks nu allt hårdare driva sin linje.[207]

Det kan utan tvivel konstateras att det fortsatta arbetet med att förbättra den militära krishanteringsförmågan är mycket beroende av just Frankrikes och Storbritanniens intresse och deltagande. Deras storlek och politiska, ekonomiska och militära tyngd ger dem avgörande inflytande. Eftersom de dessutom varit initiativtagare till samarbetet är deras agerande en fortsatt viktig drivkraft. Kan man då skönja någon kontinuitet i deras syn på detta samarbete eller kan vi tvärtom, i ett kortare tidsperspektiv, vänta oss omsvängningar som kan få betydelse för fortsättningen på projektets väg mot full operativ förmåga 2003? Det kan förvisso synas riskabelt att spekulera framåt eftersom utvecklingen kan ta oväntade vändningar. Detta har inte minst bevisats genom St Malo-deklarationen och Labours till synes snabba, oväntade och markanta omsvängning, men också t.ex. Frankrikes om än långsammare och mindre markanta men ändock närmande till NATO:s militära samarbete. Några spekulationer kan med dessa förbehåll ändå vara intressanta att lyfta fram.

I Frankrike tycks det finnas en bra grund för stabilitet, i betydelsen att inga större eller oväntade omsvängningar tycks vara att vänta i synen på det europeiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet. Redan idag är en lång rad politiska partier involverade i den europeiska integrationsprocessen och samstämmigheten har såsom det framgått ovan varit stor. År 2002 väntas både den nuvarande presidenten och premiärministern ställa upp i presidentvalet. Ett skifte på någon

[207] Se t.ex. **The Telegraph** den 12 februari 2001

eller båda av posterna kommer troligen inte att få några större återverkningar på detta område. Den nuvarande linjen kan i huvudsak väntas ligga fast.

Det kan samtidigt inte uteslutas att den kommande valrörelsen kan komma att öka splittringen och göra den franska linjen mer osäker och otydlig. Konflikter som hållits nere under det gemensamma ansvaret för landet och ordförandeskapet i EU riskerar att komma upp till ytan när valrörelsen intensifieras och de tidigare samarbetspartnerna står mot varandra. Det är också möjligt att man inrikespolitiskt skulle märka av en skillnad efter valet, om landet står inför en situation med en tydlig opposition till följd av att ett och samma parti besätter både presidentposten och regeringsmakten.

I Storbritannien är situationen något mer osäker. EU-motståndet *är* stort hos den brittiska befolkningen. Labourregeringen har också fått utstå hård kritik från oppositionspartiet Tories för sin EU-politik vilken de menar är alltför eftergiven för bl.a. franska krav. En utomstående betraktare kan hävda att Labour spelar ett riskfyllt spel när partiet driver en så offensiv EU-politik utan befolkningens stöd och att detta skulle kunna locka väljare att stödja EU-kritikerna i Tories. I sammanhanget är det därför viktigt att komma ihåg att trots ett starkt nationellt EU-motstånd så har stödet för regeringen under många år varit stort i opinionsundersökningar. Det är tydligt att andra frågor vägt tyngre och varit till Labours fördel.

Det nuvarande regeringspartiet Labour sitter enligt de flesta bedömare tryggt vid makten även över nästa val, som är utlyst till juni 2001. Under sommaren och hösten 2000 vände opinionen visserligen tillfälligt till fördel för oppositionspartiet Tories och utgången av valet kunde anses något mer osäker än tidigare. Men Labour har därefter åter tagit ledningen i opinionsmätningarna.[208]

Ett eventuellt maktskifte i Storbritannien, om än för närvarande osannolikt, skulle kunna få stora implikationer för EU eftersom majoriteten i Tories är EU-skeptiker och partiet ska vid något tillfälle bl.a. hotat att dra tillbaka de brittiska bidragen till EU:s styrkepool om det får regeringsmakten efter nästa val. Detta skulle bli kännbart för EU som helhet och i synnerhet EU:s försvars- och säkerhetspolitiska projekt som skulle tappa både i trovärdighet och reell slagkraft. Huruvida detta bara är retorik eller något man verkligen skulle genomföra är svårt att klargöra idag. Några faktorer kan dock redan nu pekas ut som grundläggande.

Först och främst tycks den amerikanska attityden och inställningen till det europeiska samarbetet ha stor betydelse för Tories hållning. Kan Tories övertygas om att det europeiska försvars- och säkerhetspolitiska projektet innebär en stärkning av NATO och av relationen till USA har Tories större anledning att ge projektet sitt stöd. Eftersom Tories föredrar ESDI, en förstärkt europeisk pelare i NATO, kan en

[208] **The Economist** den 23 september 2000 s. 49-50 och s. 54 och **Svenska Dagbladet** den 5 oktober 2000 s. 9 samt **Financial Times** den 26 januari 2001 och **Svenska Dagbladet** den 14 maj 2001 s. 11

stärkt relation mellan EU och NATO underlätta deras relation till EU-projektet. Detta skulle dock i sin tur kunna försämra relationerna till samarbetspartnern Frankrike. Sedan Labours omsvängning har Storbritannien vidare stärkt sin ställning i EU, och enligt sin egen analys även utanför EU-kretsen. Detta bör även kunna tjäna som ett incitament för Tories att, om än inte i en aktiv och drivande ledarroll, välja att ge samarbetet sitt stöd.

En inrikespolitisk situation i Frankrike och Storbritannien som inte innebär några större rotationer och förändringar vad gäller den politiska ledningens sammansättning innebär dock inga garantier för att EU-samarbetet ska fortsätta att utvecklas mot det uppsatta målet. En inte alltför otänkbar utveckling ligger i att Frankrike "vid behov" kommer att fortsätta bromsa och hindra samarbetet i de delar som man vill utforma på ett annat sätt än övriga medlemmar. Relationen till NATO, som för Frankrike är en mångdimensionell fråga, är ett sådant exempel som ännu inte är slutligt avgjord och där Frankrike redan visat att man inte drar sig för att driva en egen linje även om det betyder att man blockerar hela processen och får övriga medlemmar mot sig. Även Storbritannien, och för den skull andra medlemmar, kan på samma sätt väntas stoppa eller bromsa processen då man anser att den är på väg i fel riktning i något avseende. En annan överhängande risk är att Labourregeringen inför och under valrörelsen blir allt mer försiktig i relationen till EU och därmed bromsar beslutsprocessen. Detta kan om inte annat innebära bekymmer för det svenska ordförandeskapets möjligheter att nå de målsättningar som satts upp.

Förutom dessa potentiella hinder som framför allt rör just Frankrike och Storbritannien är det lätt att peka ut en rad andra möjliga stötestenar framöver. Den kanske mest uppenbara, som i sig är en nödvändig förutsättning för att projektet alls ska kunna anses framgångsrikt i någon mening, är att samtliga medlemmar gör de reformer och satsningar som krävs för att få effektiva, beslutsföriga institutioner, uppvisar politisk vilja att samarbeta och bidrar till att höja den gemensamma kapaciteten på området. Detta förutsätter i sin tur att de ekonomiska och inrikespolitiska förutsättningarna finns där. EU-interna slitningar mellan ländernas varierade förmåga och vilja att aktivt bidra till utvecklingen skulle kunna utgöra hinder. Redan idag kan det ju konstateras att Frankrike uttryckt större ambitioner när det gäller de insatser som behövs för att EU ska få en i franska ögon acceptabel förmåga, än vad t.ex. Storbritannien har gjort.

Det finns också alltid en risk att oenighet inom andra samarbetsområden riskerar att spilla över till detta område. Ett land kan bestämma sig för att blockera beslutsprocessen för att söka få till stånd en uppgörelse i en annan fråga. En annan intern splittring som åtminstone i teorin är möjlig är mellan de alliansfria EU-medlemmarna och de EU-medlemmar som är med i NATO, t.ex. om EU-samarbetet skulle dra sig allt mer mot artikel 5–uppgifter eller om de alliansfria medlemmarna inte ansåg sig få tillräckligt med insyn och inflytande i processen på

grund av att de elva EU-medlemmar som också är medlemmar i NATO samordnar sin linje.

Den pågående utvidgningsprocessen i EU öppnar möjligheten för kandidatländer att i NATO blockera beslut för att demonstrera missnöje med hur de behandlas i denna eller för att försöka driva på utvecklingen i en riktning som överensstämmer med de egna intressena. Turkiet har visat sig vara berett att driva detta till sin spets och har under det gångna året uttryckt oro över att hamna utanför ett viktigt säkerhetspolitiskt forum. Turkiet har som en följd av detta upprepade gånger förhalat uppgörelser mellan EU och NATO.[209]

Såsom framgått av denna rapport innebär USA:s ambivalenta inställning tillsammans med supermaktens betydelse för projektet, både praktiskt och politiskt, vissa problem. Huruvida rotationen på presidentposten kommer att innebära förändringar vad gäller den amerikanska inställningen återstår att se. De tidiga spekulationerna i media, redan före tillträdet i januari 2001, gjorde dock gällande att George W Bush avser att dra ned på den amerikanska närvaron i Europa bl.a. på Balkan. Det har också uttryckts att president Bush kommer att ställa större krav på övriga NATO-medlemmar och vill få dem att inse att USA inte vill spela rollen som någon allmän världspolis. Amerikansk medverkan i internationell krishantering kan enligt de tidiga analyserna bara väntas i de fall amerikanska nationella intressen direkt hotas.[210]

Av uttalanden från president George W Bush strax efter hans tillträde framgår att han säger sig välkomna utvecklingen i EU och hoppas att den ska gynna även NATO: *"the US welcomes the EU's European Strategic Defence policy, intended to make Europe a stronger and more capable partner in managing crises affecting the North Atlantic community"*.[211] NATO anges vara av yttersta vikt för Bush-administrationen. Det amerikanska stödet för EU-initiativet är därför inte ovillkorligt utan är fortsatt beroende av att utvecklingen inte på något sätt underminerar NATO.[212]

För EU-projektets del kan ökade amerikanska krav på avlastning innebära ett mer entydigt stöd för samarbetet och kanske till och med krav på en fortsatt och fördjupad process. Detta skulle i sin tur kunna minska den oro som funnits i vissa av EU:s medlemsstater för att stöta sig med USA. En ur EU:s synvinkel mindre önskvärd effekt av en amerikansk ovilja att engagera sig skulle kunna vara en större tveksamhet inför att låna ut de för EU så viktiga resurserna. Detta skulle innebära att EU:s möjlighet att genomföra åtminstone större militära insatser under många år starkt begränsades.

---

[209] **Svenska Dagbladet** den 15 december 2000 och **Financial Times** den 19 december 2000
[210] Se t.ex. **Dagens Nyheter** den 6 november 2000
[211] **The Times** den 26 februari 2001
[212] **The Times** den 26 februari 2001 och **New York Times** den 11 februari 2001

Avslutningsvis är det viktigt att åter notera att flera av de hinder som räknats upp ovan varit framträdande också under de gångna åren, dvs. under den period då processen utvecklats och tagit stora kliv framåt. De betyder således inte, och behöver inte heller betyda så framöver, att processen inte kan nå de uppsatta målen. Vägen till fortsatt utveckling går genom uppvisad kompromissvilja, små steg i form av delmål och successiva förhandlingar. På mycket lång sikt är det också möjligt att beröringspunkterna mellan länderna ytterligare ökar som en följd av integration och interdependens och att samarbetet därmed underlättas. Detta är förvisso en mycket lång process, inte minst på grund av den förestående utvidgningen, men i framtiden kan de gemensamma europeiska intressena i allt högre grad komma att sammanfalla med de nationella.

Källförteckning

I. Skriftliga källor

AFP den 3 juni 2000 *"French president Chirac steps up call for European defence"* www.adetoqueville.com/cgi-binloc/getzip.cgi?0+3958 den 23 augusti 2000

Aftonbladet den 22 maj 2000 *"Fransk bredsida mot Joschka Fischer – och en lam ursäkt"*

Aggestam, Lisbeth (1999) *"Role conceptions and the politics of identity in foreign policy"* ARENA working papers nr 8, Advanced Research on the Europeanisation of the Nation-State www.sv.uio.no/arena/publications/wp99_8.htm den 29 september 2000

Aggestam, Lisbeth (2000) *"En gemensam utrikes- och säkerhetspolitik? En jämförelse av brittiska, franska och tyska rolluppfattningar"* s. 38-86 i *"Europeisk säkerhetspolitik"* av Aggestam, Lisbeth; Engelbrekt, Kjell; Wagnsson, Charlotte; Winnerstig, Mike

Aggestam, Lisbeth; Engelbrekt, Kjell; Wagnsson, Charlotte; Winnerstig, Mike (2000) *"Europeisk säkerhetspolitik"* Lund: Studentlitteratur

Assemblée Nationale franska nationalförsamlingens officiella hemsida www.assemblee-nat.fr

Assemblée Nationale, Commission de la Défense Nationale et des Forces Armées, hearing med försvarsminister Alain Richard den 25 januari 2000 www.assemblee-nationale.fr/2/cdef/c-rendus/c9900024.htm den 16 augusti 2000

Assemblée Nationale, Commission de la Défense Nationale et des Forces Armées, hearing med försvarsminister Alain Richard den 14 mars 2000 www.assemblee-nationale.fr/2/cdef/c-rendus/c9900030.htm den 16 augusti 2000

Assemblée Nationale, Commission des Affaires Etrangères, hearing med Europaminister Pierre Moscovici den 21 december 1999 www.assemblee-nationale.fr/2/cafe/c-rendus/c990016.htm den 16 augusti 2000

Assemblée Nationale, Commission des Affaires Etrangères, hearing med Europaminister Pierre Moscovici den 29 juni 2000 www.assemblee-nationale.fr/2/cafe/c-rendus/c9900050.htm den 16 augusti 2000

Assemblée Nationale *"Déclaration du gouvernement sur les orientations de la présidence française de l'Union européenne"* debatt den 9 maj 2000 www.assemblee-nat.fr/2/cra/2000050915.htm den 10 maj 2000

Bailes, Alyson J.K. (1999) *"European defence: What are the 'convergence criteria'?"* s. 60-65 i RUSI Journal nr 3 juni

Bergstrand, Bengt-Göran (2000) *"Omvärldsbevakning NATO: Sammanställning/arbetsrapport rörande NATO-ländernas – samt Finlands och Sveriges – försvarssatsningar 1970-99"* FOA mars

Dagens Nyheter den 6 november 2000 *"USA väljer president 2000/ Hela världens presidentval: Gore slår Bush i utrikesfrågor"*

Elysée franske presidentens officiella hemsida www.elysee.fr

Elysée *"Déclaration sur la défense européenne"* deklaration från toppmöte mellan president Jacques Chirac, premiärminister Lionel Jospin och premiärminister Tony Blair den 25 november 1999 www.elysee.fr/cgi-bin/auracom/aurweb/search/file?aur_file=discours/1999/LOND9911B.html den 16 augusti 2000

Elysée *"Notre Europe"* anförande av president Jacques Chirac den 27 juni 2000 www.elysee.fr/disc/disc_.htm den 16 augusti 2000

Elysée anförande av president Jacques Chirac den 4 november 1999 www.elysee.fr/cgi-bin/auracom/aurweb/search/file?aur_file=discours/1999/IFRI9911.html den 16 augusti 2000

Elysée anförande av president Jacques Chirac den 4 maj 2000 www.elysee.fr/cgi-bin/auracom/auraweb/search/file?aur_file=di.../SAV0004B.htm den 16 maj 2000

Elysée artikel av president Jacques Chirac publicerad i Jane's Defence Weekly den 22 december 1999 www.elysee.fr/cgi-bin/auracom/auraweb/search/file?aur_file=discours/1999/AP991222.html den 16 augusti 2000

Elysée fransk-tysk deklaration av den 30 november 1999 www.elysee.fr/cgi-bin/auracom/aurweb/search/file?aur_file=discours/1999/SFA9911B.html den 16 augusti 2000

Elysée intervju med president Jacques Chirac publicerad i NRC Handelsblad den 26 februari 2000 www.elysee.fr/cgi-

bin/auracom/aurweb/search/file?aur_file=discours/2000/PB0002B.html den 16 augusti 2000

Elysée presskonferens med president Jacques Chirac, premiärminister Lionel Jospin och den italienske premiärministern Massimo d'Alema den 24 september 1999 www.elysee.fr/cgi-bin/auracom/aurweb/search/file?aur_file=discours/1999/NIME9909.html den 16 augusti 2000

Elysée presskonferens med president Jacques Chirac och den nederländske premiärministern Wim Kok den 29 februari 2000 www.elysee.fr/cgi-bin/auracom/aurweb/search/file?aur_file=discours/2000/PB0002G.html den 16 augusti 2000

Europa, Europeiska unionens server *"Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Nice den 7, 8 och 9 december 2000"* http://europa.eu.int/council/off/conclu/dec2000/index.htm den 11 december 2000

Europeiska kommissionen anförande av kommissionens ordförande Romano Prodi den 3 oktober 2000 tal nr 00/352 http://www.europa.eu.int/comm/commissioners/prodi/speeches/index_sv.htm den 11 december 2000

Europeiska rådet *"Rapport från ordförandeskapet om förstärkning av..."* Pressrelease nr 122/99 den 3 juni 1999

Financial Times den 7 april 2000 s. 15 *"Fighting talk that has a hollow ring"* Personal view, Anand Menon University of Oxford

Financial Times den 8 maj 2000 s. 16 *"Defence rhetoric and reality"*

Financial Times den 19 december 2000 *"Turkey and NATO"*

Financial Times den 26 januari 2001 *"Blip gave Tories cause for false hope"*

Financial Times den 31 januari 2001 *"Germany urges closer EU integration"*

Financial Times den 1 februari 2001 *"Paris and Berlin in 'honest talks'"*

Foreign and Commonwealth Office brittiska utrikesministeriets officiella hemsida www.fco.gov.uk

Foreign and Commonwealth Office *"Britain and France – close allies in Europe"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 20 oktober 1999 www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?2915 den 22 maj 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Britain at the heart of debate in Europe"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 26 maj 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Britain's future in Europe"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 23 november 1999 www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?3031 den 22 maj 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Britain's role in Europe"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 10 mars 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Committed to Europe, reforming Europe"* anförande av premiärminister Tony Blair den 23 februari 2000

Foreign and Commonwealth Office *"EU enlargement: Future directions and trade opportunities"* anförande av minister of state John Battle den 23 mars 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Foreign policy and national interest"* anförande av Robin Cook den 28 januari 2000 http://www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?3259 den 22 maj 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Investment in Britain : the best bridge into Europe"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 6 september 1999 www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?2765 den 22 maj 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Managing change: The EU's institutional challenges..."* anförande av Europaminister Keith Vaz den 1 november 1999 www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?2963 den 22 maj 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Pursuing the right course in Europe for the British people"* anförande av Europaminister Keith Vaz den 3 december 1999 www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?3076 den 22 maj 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Shaping a pivotal role..."* tal av Tony Blair den 22 november 1999

Foreign and Commonwealth Office *"Shaping the future of Europe"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 6 januari 2000

Foreign and Commonwealth Office *"The case for Britain in Europe"* anförande av premiärminister Tony Blair den 14 oktober 1999 www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?2886 den 22 maj 2000

Foreign and Commonwealth Office *"The EU-US relationship – what's in it for America?"* tal av Europaminister Keith Vaz den 29 februari 2000

Foreign and Commonwealth Office *"The influence of ideas of 1989 on foreign policy"* anförande av utrikesminister Robin Cook den 13 januari 2000

Foreign and Commonwealth Office *"Why Europe matters to..."* anförande av Europaminister Keith Vaz den 29 november 1999

Gambles, Ian (1991) *"European security integration in the 1990's"* Chaillot papers nr 3 november, Institute for Security Studies Western European Union

Gnesotto, Nicole (1996) *"Common European defence and transatlantic relations"* s. 19-31 i Survival nr 1 våren, the International Institute for Strategic Studies

Gordon, Philip H. (1997/1998) *"Europe's uncommon foreign policy"* s. 74-100 i International Security nr 3 vintern, Harvard University's Belfer Center for Science and International Affairs

Grant, Charles (2000) *"Mr Prodi's second chance"* i CER bulletin nr 12 juni/juli, Centre for European Reform

Hagman, Ulf (2000) *"Mötet i Nice en ödesstund för Chirac och EU"* i Utrikesanalys nr 40 den 30 november

Heisbourg, François (2000:1) *"European defence: making it work"* Chaillot paper, nr 42 september, Institute for Security Studies Western European Union

Heisbourg, François (2000:2) *"European security: the impact of the European Union's security and defence policy"* anförande vid konferens, International security forum den 15 november

Heisbourg, François (2000:3) *"Europe's Strategic Ambitions: The Limits of Ambiguity"* s. 5-15 i Survival nr 2 sommaren, the International Institute for Strategic Studies

Heuser, Beatrice (1996) *"Transatlantic relations: Sharing ideals and costs"* Chatham house papers, the Royal Institute of International Affairs

House of Commons brittiska underhusets officiella hemsida www.parliament.uk/commons/HSECOM.HTM

House of Commons, Committee on Foreign Affairs, hearing den 30 november 1999 med utrikesminister Robin Cook m.fl. www.publications.parliament.uk/pa/cm199900/cmselect/cmfaff/68/9113006.htm den 7 juni 2000

House of Commons, Select Committee on Defence, debatt och hearing med anledning av *"Defence - Eighth Report"* den 16 februari 2000 med bl.a. försvarsminister Geoffrey Hoon och policy director Richard Hatfield vid Försvarsdepartementet www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199900/cmselec.../0021601.ht den 22 maj 2000

House of Commons, Select Committee on Defence, *"Defence - Eighth Report"* den 19 april 2000 www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199900/cmselect/c.../26402.ht den 22 maj 2000

House of Commons the Hansard Debates, den 10 juni 1999 med bl.a. försvarsminister George Robertson www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199899/cmhansr.../90610-x.ht den 24 maj 2000

House of Commons the Hansard Debates, debatt och hearing den 1 december 1999 med bl.a. utrikesminister Robin Cook www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199900/cmhans.../91201-06.ht den 24 maj 2000

House of Commons the Hansard Debates, hearing den 13 december 1999 med bl.a. premiärminister Tony Blair www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199900/cmhans.../91213-03.ht den 24 maj 2000

House of Commons *"Nato's new directions"* Research paper 98/52 den 27 april 1998

Howorth, Jolyon (2000:1)*"Britain, France and the European Defence Initiative"* s. 33-55 i Survival nr 2, the International Institute for Strategic Studies

Howorth, Jolyon (2000:2)*"European integration and defence: the ultimate challenge?"* Chaillot papers nr 43 november, Institute for Security Studies Western European Union

Institute for Security Studies Western European Union (2000)*"Life after the Blair initiative"* Newsletter nr 25 http://www.weu.int/institute/newslttr/n25e.htm den 20 januari 2000

Institut Français des Relations Internationales *"France and Japan in a Changing Security Environment"* les Cahiers de l'IFRI no. 21, samutgåva med Japan Institute of International Affairs, Tokyo

Jopp, Mathias; **Ojanen, Hanna** (1999)*"European Security Integration"* Helsinki Ulkopoliittinen Instituutti

L'Express den 20 januari 2000 s. 12-13 *"Europe: A la France de jouer"*

L'Express den 16 november 2000 s. 14-15 *"Cohabitation: de mal en pis"*

Ljung, Bo m.fl. (2000) *"Aspekter på Kosovo-operationen mars-juni 1999"* användarrapport april FOA-R—00-01488-170—SE

Mearsheimer, John J. (1994/1995) *"The false promise of international institutions"* s. 5-49 i International Security nr 3 vintern, Harvard University's Belfer Center for Science and International Affairs

Ministère des Affaires Etrangères franska utrikesministeriets officiella hemsida www.diplomatie.fr

Ministère des Affaires Etrangères *"Forum sur les priorités de la présidence..."* anförande av utrikesminister Hubert Védrine den 28 mars 2000 www.diplomatie.fr/europe/actual/vedeuro16.html den 22 maj 2000

Ministère des Affaires Etrangères *"Vers une Europe de la sécurité et de la défense"* artikel av utrikesminister Hubert Védrine publicerad i Le Monde, el Pais och Frankfurter allgemeine Zeitung den 3 december 1999 www.diplomatie.gouv.fr/europe/politique/defense/vedrine1.html den 16 augusti 2000

Ministère des Affaires Etrangères, anförande nr 1 av Europaminister Pierre Moscovici den 28 mars 2000 www.diplomatie.fr/europe/actual/mosco16.html den 22 maj 2000

Ministère des Affaires Etrangères, anförande nr 2 av Europaminister Pierre Moscovici den 28 mars 2000 www.diplomatie.fr/europe/actual/mosco17.html den 22 maj 2000

Ministère des Affaires Etrangères intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 9 maj 2000 www.diplomatie.fr/europe/presidence/mosco25.html den 22 maj 2000

Ministère des Affaires Etrangères intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 9 juli 2000 www.france.diplomatie.fr/Europe/actual/moscovi-europe1.html den 2 oktober 2000

Ministère des Affaires Etrangères intervju med Europaminister Pierre Moscovici den 22 maj 2000 www.doc.diplomatie.fr/cgi-bin/go-_doc.pl?type=bull&cible=du_jour.html den 22 maj 2000

Ministère des Affaires Etrangères anförande av president Jacques Chirac den 30 maj 2000

Ministère des Affaires Etrangères intervju med utrikesminister Hubert Védrine den 3 april 2000 www.diplomatie.fr/europe/actual/mosco19.html den 22 maj 2000

Ministère des Affaires Etrangères intervju med utrikesminister Hubert Védrine den 20 april 2000 www.diplomatie.fr/europe/presidence/vedeuro18.html den 22 maj 2000

Ministère des Affaires Etrangères utdrag ur intervju med utrikesminister Hubert Védrine den 13 maj 2000 www.diplomatie.fr/europe/presidence/vedr1305.html den 22 maj 2000

Ministère des Affaires Etrangères intervju med utrikesminister Hubert Védrine publicerad i le Figaro den 6 december 2000

Ministère de la Défense franska försvarsministeriets officiella hemsida www.defense.gouv.fr

Ministère de la Défense *"European Defense and the emergence of a multipolar world"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 19 maj 2000 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d230500/230500.htm den 4 september 2000

Ministère de la Défense intervju med försvarsminister Alain Richard den 22 juni 1999 på Europe 1 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/p220699/220699e.htm den 4 september 2000

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 7 juli 1999 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d070799/070799.html den 4 september 2000

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 25 juli 1999 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d250799/250799.html den 4 september 2000

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 27 augusti 1999 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d270899/270899.html den 4 september 2000

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 14 september 1999 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d140999/140999.html den 16 augusti 2000

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 20 oktober 1999 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d201099/201099.htm den 16 augusti 2000

Ministère de la Défense anförande av premiärminister Lionel Jospin den 22 oktober 1999 www.defense.gouv.fr/actualites/discours_pm/221099/221099.htm den 16 augusti 2000

Ministère de la Défense intervju med försvarsminister Alain Richard den 2 december 1999 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d021299/021299.html den 4 september 1999

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 19 januari 2000 www.defense.gouv.fr/actualites/voeux_eu.html den 16 augusti 2000

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 17 mars 2000 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d170300/170300.htm den 4 september 2000

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 28 mars 2000 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d280300/280300.htm den 4 september 2000

Ministère de la Défense anförande och presskonferens av försvarsminister Alain Richard den 16 juni 2000 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d170600/170600b.htm den 26 september 2000

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 20 juni 2000 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/d200600/200600.htm den 4 september 2000

Ministère de la Défense anförande av försvarsminister Alain Richard den 3 juli 2000 www.defense.gouv.fr/actualites/communiques/p030700/030700.htm den 4 september 2000

Ministry of Defence brittiska försvarsministeriets officiella hemsida www.mod.uk

Ministry of Defence *"Defence white paper 1999"* www.mod.uk/policy/wp99/sofs_intro.htm den 14 juni 2000

Ministry of Defence *"Defence white paper 1999"* presskonferens med försvarsminister Geoffrey Hoon den 20 december 1999 www.mod.uk/policy/wp99/press.htm den 14 juni 2000

Ministry of Defence *"European defence"* tal av försvarsminister Geoffrey Hoon den 28 mars 2000

Ministry of Defence *"Europe: The way forward"* anförande av försvarsminister Lord Robertson den 8 september 1999 www.mod.uk/news7speeches/sofs/99-09-08.htm den 22 maj 2000

Ministry of Defence *"Strategic defence review – fact sheets"* www.army.mod.uk/army/press/events/sdr/modern.htm den 14 juni 2000

Missiroli, Antonio (1999) *"Towards a European Security and Defense Identity? Record – State of Play – Prospects"* s. 21-56 i *"European Security Integration"* av Jopp, M. och Ojanen, H. Helsinki Ulkopoliittinen Instituutti

Missiroli, Antonio (2000) *"CFSP, Defence and Flexibility"* Chaillot papers nr 38 februari, Institute for Security Studies Western European Union

New York Times den 11 februari 2001 *"Europe's shifting role poses challenges to US"* www.nytimes.com/2001/02/11/world/11EURO.html den 16 mars 2001

Oakes, Mark (2000) *"European Defence: From Pörtschach to Helsinki"* research paper 00/20 den 21 februari, House of Commons Library

Ojanen, Hanna (2000) *"Participation and influence: Finland, Sweden and the post-Amsterdam development of the CFSP"* Occasional papers nr 11 januari, Institute for Security Studies Western European Union

Parliament brittiska parlamentets officiella hemsida www.parliament.uk

Parliament *"Western European Union"* Lords Hansard text den 21 juli 1999 http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/ld199697/ldhansrd.../90721-22.ht den 24 maj 2000

Parmentier, Guillaume (1997) *"Painstaking adaption to the new Europe: French and German defence policies in 1997"* s.25-38 i *"France and Japan in a Changing Security Environment"*, les Cahiers de l'IFRI no. 21, samutgåva mellan Institut Français des Relations Internationales, Paris och Japan Institute of International Affairs, Tokyo

Regeringskansliet, statsrådsberedningen, anförande av statsminister Göran Persson den 5 oktober 2000, avsnitt 2 http://www.regeringen.se/galactica/service=irnews/owner=sys/action=obj_show?c_obj_id=36306 den 30 oktober 2000

Regeringskansliet, statsrådsberedningen, anförande av statsminister Göran Persson den 6 oktober 2000, information till EU-nämnden http://www.regeringen.se/galactica/service=irnews/owner=sys/action=obj_show?c_obj_id=36285 den 30 oktober 2000

Rummel, Reinhardt; Schmidt, Peter (1992) *"The changing security framework"* s. 261-275 i *"The dynamics of European integration"* av Wallace, W. (red.) RIIA Pinter: London

RUSI Journal nr 3 juni 1999 s. 49-53 *"A partnership on which the sun never sets..."* artikel baserad på anförande av Parliamentary under-secretary of state vid the Foreign and commonwealth office Baroness Symons den 16 april 1999

RUSI Newsbrief nr 3 mars 2000 *"European odyssey"*

RUSI Newsbrief nr 1 januari 2001 *"Nasty and Nice: the fog surrounding European defence"*

RUSI Whitehall paper series nr 50 *"Coalitions and the future of UK security policy"*, Royal United Services Institute for Defence Studies

Sandholtz, Wayne; Stone Sweet, Alec (1998) *"European integration and supranational governance"* New York: Oxford University Press

Schake, Kori, m.fl. (1999) *"Building a European Defence Capability"* s. 20-40 i Survival nr 1 våren, the International Institute for Strategic Studies

Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs *"Prospects for the European Council, Helsinki, 10-11 December 1999"* http://www.publications.parliament.uk/pa/cm199900/cmselect/cmfaff/68/9113002.htm den 22 maj 2000

Sénat, Commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées hearing med försvarsminister Alain Richard den 25 maj 2000 www.diplomatie.gouv.fr/europe/politique/defense/richard1.html den 16 augusti 2000

Sjursen, Helene (1999) *"The common European foreign and defence policy: an emerging new voice in international politics"* ARENA Working papers nr 34, Advanced Research on the Europeanisation of the Nation-State www.sv.uio.no/arena/publications/wp99_34.htm den 29 september 2000

Sjöberg, Hans (1999) *"Frankrike och Europa efter kalla kriget"* s. 50-60 i Internationella studier vintern, Utrikespolitiska institutet

Solana, Javier *"The development of a common European security and defence policy..."* anförande vid konferens i Berlin den 17 december 1999

Strategic comments nr 9 november 1997 *"The UK Strategic Defence Review"*

Stern, Eric; **Bynander, Fredrik** (1998) *"Crisis and internationalization"* volym 2 Överstyrelsen för civil beredskap

Sundberg, Anna *"Bombkrisen i Frankrike 1995"* (1998) s. 91-132 i *"Crisis and internationalization"* volym 2 av **Stern, Eric; Bynander, Fredrik** Överstyrelsen för civil beredskap

Svenska Dagbladet den 1 november 1999 *"Enighet i de stora frågorna"*

Svenska Dagbladet den 8 maj 2000 s. 9 *"EU styrs allt mer..."*

Svenska Dagbladet den 15 maj 2000 s. 6 *"Nedrustning i EU hotar fredsstyrka"*

Svenska Dagbladet den 22 maj 2000 *"Från statsförbund till federation – tankar om den europeiska integrationens slutliga mål"* svensk översättning av Tysklands utrikesminister Joschka Fischers anförande den 12 maj 2000 www.svd.se/dynamiskt/Europa/did_593406.asp den 22 maj 2000

Svenska Dagbladet den 29 juni 2000 s. 2 *"Chirac öppnar dörren"*

Svenska Dagbladet den 7 juli 2000 s. 9 *"EU ger Tony Blair kalla kårar"*

Svenska Dagbladet den 5 oktober 2000 s. 9 *"Tories har fått segervittring"*

Svenska Dagbladet den 13 oktober 2000 s. 5 *"A- och B-lag oroar riksdagen"*

Svenska Dagbladet den 27 november 2000 s. 12-13 *"Inrikespolitisk strid kan leda till franskt EU-fiasko"*

Svenska Dagbladet den 4 december 2000 s. 6 *"Fransk Natotaktik blir svenskt problem i EU"*

Svenska Dagbladet den 7 december 2000 s. 10 *"Chirac spelar ett högst spel på franska Rivieran"*

Svenska dagbladet den 7 december 2000 s. 11 *"Svensk Natolinje retar fransmännen"*

Svenska dagbladet den 8 december 2000 s. 5 *"Toppolitikernas kravlista"*

Svenska Dagbladet den 10 december 2000 s. 4 *"Kaotiskt ordförandeskap väcker frågor"*

Svenska Dagbladet den 14 december 2000 s. 7 *"EU:s utrikespolitik allt spretigare"*

Svenska Dagbladet den 15 december 2000 *"Turkiet på Sveriges bord"*

Svenska Dagbladet den 14 maj 2001 s. 11 *"Blair leder stort inför valet i juni"*

Sveriges riksdag, EU-upplysningen *EU-svar nr 315 och 318* http://www.riksdagen.se/eu den 17 januari 2000

Sveriges riksdag *"Snabbprotokoll 1999/2000:47"* den 15 december 1999

Tanner, Fred (1998) *"Conflict management and European security: The problem of collective solidarity"* papper för workshop augusti www.isn.ethz.ch/securityforum/Online_Publications/WS4/Tanner.htm den 22 februari 2000

Ten Downing Street brittiske premiärministerns officiella hemsida www.number-10.gov.uk

Ten Downing Street anförande av premiärminister Tony Blair den 6 oktober 2000 www.number-10.gov.uk/news.asp?newsId=1341&SectionId=32 den 24 oktober 2000

The Economist den 19 februari 2000 s. 35 *"Blair's plan for Europe"*

The Economist den 25 mars 2000 s. 19-20 *"Jospin turns timid"*

The Economist den 23 september 2000 s. 49-50 *"Could he lose?"* och s. 54 *"The magnificent two in trouble"*

The Telegraph den 12 februari 2001 *"Euro force unable to fight, says top soldier"* www.telegraph.co.uk/et?ac=004337813229449&rtmo=qxusJRR9.../nforc12.htm den 21 februari 2001

The Times den 26 februari 2001 *"Taken on trust"* www.thetimes.co.uk/article/0,,271-90814,00.html den 16 mars 2001

The Tocqueville Connection *"Calls for common European defense"* den 12 mars 1999 http://www.adetocqueville.com/cgi-bin-loc/getzip.cgi?0+1068 den 28 januari 2000

The Tocqueville Connection *"European defense and the transatlantic link"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 23 februari 2000 www.adetocqueville.com/da00224q.htm den 9 mars 2000

The Tocqueville Connection *"French defense, Nato and Europe"* anförande av försvarsminister Alain Richard den 22 februari 2000 www.adetocqueville.com/da00225q.htm den 9 mars 200

The Tocqueville Connection *"Something new in European defense?"* den 20 november 1998 http://www.adetocqueville.com/cgi-bin-loc/getzip.cgi?0+o9881120c.htm den 28 januari 2000

Turner, B. (1998) *"The statesman's yearbook 1998-99"* London: Macmillan

US Senate *"SRES 208, Expressing the sense of the Senate regarding United States policy towards the North Atlantic Treaty Organization and the European Union..."* av den 8 november 1999

Utrikesdepartementet *"Amsterdamfördraget – EU:s regeringskonferens 1996-1997"* DS 1997:64 www.ud.se/pressinf/propsou/amster.pdf

Utrikesdepartementet, särskild utredare Sverker Åström *"Större EU – säkrare Europa"* SOU 1997:143

Utrikesdepartementet, EU-info *"Ordförandeskapets slutsatser – europeiska rådet i Helsingfors..."* http://www.utrikes.regeringen.se/eu/publikation/finland.htm den 14 januari 2000

Utrikespolitiska institutet (1997) *"Frankrike"* skriftserien Länder i fickformat nr 408 1997

Utrikespolitiska institutet (1999)*"EU"* Organisationer i fickformat

Wallace, William (red.) (1992) *"The dynamics of European integration"* RIIA Pinter: London

Wallace, William (1999)*"Europe after the cold war"* s. 201-223 i Review of International Studies december

WEU (Western European Union) *"Audit of assets and capabilities for European crisis management operations"* den 23 november 1999

Young, John W. (2000) *"Britain and European unity 1945-1999"* i serien British history in perspective London: Macmillan Press LTD

II. Muntliga källor:

Samtal med forskare vid the Royal Institute of International Affairs (RIIA/Chatham house), the International Institute for Strategic Studies (IISS) och Centre for European Reform i London juni 2000